

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM BİLİŞİM SİSTEMLERİ ANABİLİM DALI
YÖNETİM BİLİŞİM SİSTEMLERİ BİLİM DALI

DİJİTALLEŞME ÇAĞINDA DİJİTALLEŞEN
KÜTÜPHANELER VE AKADEMİSYENLERİN
KÜTÜPHANEDEN BEKLENTİLERİ: NECMETTİN
ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

DİLEK YILDIRIM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN:
Doç. Dr. Ebru ERTÜRK

KONYA-2022

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Dilek YILDIRIM		
	Numarası	19081031026		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Yönetim Bilişim Sistemleri/Yönetim Bilişim Sistemleri		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	x	
		Doktora		
Tezin Adı	Dijitalleşme Çağında Dijitalleşen Kütüphaneler Ve Akademisyenlerin Kütüphaneden Beklentileri: Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Dilek YILDIRIM

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Dilek YILDIRIM		
	Numarası	19081031026		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Yönetim Bilişim Sistemleri Ana Bilim Dalı / Yönetim Bilişim Sistemleri Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	x	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Ebru ERTÜRK		
Tezin Adı	Dijitalleşme Çağında Dijitalleşen Kütüphaneler Ve Akademisyenlerin Kütüphaneden Beklentileri: Necmettin Erbakan Üniversitesi Örneği			

Bilişim teknolojilerindeki gelişmeler günümüzdeki birçok toplumsal yapıyı değiştirmektedir. Bu değişim sürecinden en fazla etkilenen kurumlardan biri ise kütüphanelerdir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte artan internet kullanımı her türlü bilgiye erişimde kullanılan önemli bir araçtır. Araştırmacılar açısından zamandan ve mekândan bağımsız bir şekilde bilgiye erişebilmek günümüzde önemli hale gelmiştir. Web 2.0 teknolojilerinin getirdiği yenilikler araştırmacıların da kütüphaneden beklentilerinin değişmesine ve artmasına neden olmuştur. Geleneksel kütüphanelerin yerini erişime dayalı dinamik kütüphaneler almaya başlamıştır. Kütüphaneler sürekli artan bilgiyi kontrol altında tutmak, kullanıcılara daha iyi hizmet verebilmek, işlerini doğru ve hızlı bir şekilde yapabilmek amacıyla teknolojik gelişmelerden yararlanmaktadır.

Bu çalışmada kütüphanelerde yaşanan dijital dönüşüm ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin kütüphanelere etkisi değerlendirilmiş, dijital kütüphane kavramı açıklanmıştır. Necmettin Erbakan Üniversitesinde görev yapan akademisyenlerin bilgi arama davranışları ve kütüphaneden beklentileri incelenmiştir. Çalışmada verilerin toplanabilmesi için nitel veri toplama yöntemlerinden mülakat yöntemi kullanılmıştır. Necmettin Erbakan Üniversitesinde farklı birimlerde görevli 19 akademisyen ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Verilerin analizi için ise "içerik analizi" kullanılmış olup veriler araştırmanın ana amacına ve içerik analizine uygun olacak şekilde tasnif edilerek Maxqda 18 aracılığıyla kodlanıp veri analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, akademik personel interneti en çok akademik amaç ile kullanmaktadır ve bilgiye erişimde öncelikle interneti tercih etmektedir. Araştırmada dijitalleşen kütüphanelerin olumlu yönlerinin olumsuz yönlerinden daha fazla olduğu görülmüştür. Dijitalleşen kütüphanelerin olumlu yönlerinden ilki erişim kolaylığıdır. Akademik personel genel olarak kütüphanenin beklentilerini karşıladığını belirtmiştir. Kullanıcıların kütüphaneden en çok beklediği şey erişimin kolay olmasıdır. Kütüphaneler ortaya çıkan profilden yola çıkarak ve akademisyenlerin özelliklerini dikkate alarak bu kullanıcı grubunun beklentilerini karşılayacak şekilde nasıl hizmet verebileceğini planlamalı, kullanıcı merkezli bir anlayış sergilemelidir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, kütüphaneler, dijital dönüşüm, bilgi teknolojileri, elektronik kaynaklar.

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Dilek YILDIRIM		
	Student Number	19081031026		
	Department	Management Information Systems		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Assosiate Prof. Ebru ERTÜRK		
Title of the Thesis/Dissertation	Digitalized Libraries In The Age Of Digitalization And The Expectations Of Academicians From The Library: The Case Of Necmettin Erbakan University			

Developments in today's information technology are changing many social structures. One of the institutions most affected by this change process is libraries. Increasing use of the internet with the development of technology is an important tool used to access all kinds of information. It has become important for researchers to be able to access information independently of time and place. The innovations brought by Web 2.0 technologies have also caused the expectations of researchers from the library to change and increase. Dynamic libraries based on access have begun to replace traditional libraries. Libraries benefit from technological developments in order to keep the ever-increasing information under control, to provide better service to users, and to do their work accurately and quickly.

In this study, the effects of digital transformation in libraries and developments in information technologies on libraries will be evaluated, and the concept of digital library will be explained. Information researching behaviors of academicians working at Necmettin Erbakan University and their expectations from the library will be examined. Interview, one of the qualitative data collection methods, was used to collect data in the study. Face-to-face interviews were conducted with 19 academicians working in different units at Necmettin Erbakan University. "Content analysis" was used for the analysis of the data, and the data were classified in accordance with the main purpose of the research and content analysis, coded using Maxqda 18 and data analysis was carried out. According to research results, academic staff use the internet mostly for academic purposes and prefer the internet primarily in accessing information. In the research, it has been seen that the positive aspects of digitized libraries are more than the negative aspects. One of the positive aspects of digitized libraries is ease of access. Academic staff generally stated that the library met their expectations. What users expect most from the library is ease of access. Libraries should plan how they can serve to meet the expectations of this user group, based on the profile that has emerged and taking into account the characteristics of academicians, and exhibit a user-centered understanding.

Keywords : Digitalization, libraries, digital transformation, information technology, electronic resources.

İÇİNDEKİLER	
TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
DİJİTALLEŞME ÇAĞI VE DİJİTALLEŞEN KÜTÜPHANELER	3
1.1. Dijitalleşme ve Dijitalleştirme	3
1.1.1. Dijital Bilgi Çağı.....	4
1.1.2. Dijital Toplum.....	5
1.1.3. Dijital Dönüşüm.....	5
1.1.4. Dijital Yeterlilikler.....	7
1.1.5. Dijital Okuryazarlık	8
1.1.6. Dijital Kuşak	9
1.2. Kütüphaneler.....	10
1.2.1. Kütüphaneciliğin Tarihsel Gelişimi.....	11
1.2.1.1. Türkiye’de Kütüphaneciliğin Gelişimi	11
1.2.1.2. Dünya’da Kütüphaneciliğin Gelişimi	12
1.2.2. Kütüphane Türleri.....	15
1.2.2.1. Üniversite kütüphaneleri.....	15
1.2.2.2. Milli Kütüphane	17
1.2.2.3. Halk Kütüphaneleri.....	17
1.2.2.4. Okul Kütüphaneleri.....	18
1.2.2.5. Müze Kütüphaneleri	19
1.2.2.6. Özel Kütüphaneler	19
1.2.2.7. Diğer Kütüphane Türleri.....	20
1.2.3. Bilgisayar Uygulamalarına Göre Kütüphane Türleri.....	20
1.2.3.1. Geleneksel Kütüphane	20
1.2.3.2. Otomatik Kütüphane.....	21
1.2.3.3. Elektronik Kütüphane	21
1.3. Kütüphanelerin Dijitalleşme Süreci.....	26
1.3.1. Web 2.0 Teknolojileri ve Uygulamaları	26
1.3.2. Kütüphane 2.0	28
1.3.3. Karma Kütüphane	32
1.3.4. Dijital Kütüphane.....	32
1.3.4.1. Dijital Kütüphane Unsurları.....	36
1.3.4.2. Dijital Kütüphane Sürecinde Gizlilik	38
1.3.4.3. Dijital Kütüphane Uygulamaları.....	38
İKİNCİ BÖLÜM.....	44
AKADEMİSYENLERİN KÜTÜPHANEDEN BEKLENTİLERİ: NECMETTİN	
ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ’NDE BİR ARAŞTIRMA	44
2.1. Araştırma Konusu ve Problemi.....	44
2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	44
2.3. Veri Toplama Yöntemi (Modeli).....	45
2.4. Evreni ve Örneklemi	45
2.5. Veri Toplama Süreci ve Sınırlılığı.....	45
2.6. Verilerin Analizi	47
2.7. Araştırmanın Güvenilirliği ve Geçerliliği.....	47

2.8. Araştırma Alanının Özellikleri	48
2.9. Araştırma Bulguları	50
2.9.1. Katılımcılarla İlgili Demografik Bilgiler	50
2.9.2. Araştırma Soruları ile İlgili Bulgular	51
2.10. Konu İle İlgili Daha Önce Yapılmış Olan Çalışmalar	73
SONUÇ VE ÖNERİLER	76
KAYNAKÇA	80

TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcılarla İlgili Demografik Bilgiler

Şekil 1. İnternet Kullanım Amacı Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

Şekil 2. Bilgiye Erişim Tercihi Kod-Alt kod-Bölümler Modeli

Şekil 3. Bilgi/Kaynak Tercihi Kod-Alt kod-Bölümler Modeli

Şekil 4. Uzaktan Erişim Kod-Alt kod-Bölümler Modeli

Şekil 5. Bilgiyi Değerlendirme Kod-Alt kod-Bölümler Modeli

Şekil 6.1. Dijitalleşen Kütüphaneler Hiyerarşik Kod-Alt kod Modeli

Şekil 6.2. Dijitalleşen Kütüphaneler Kod-Alt kod-Bölümler Modeli

Şekil 7.1. Kullanıcı Beklentileri Hiyerarşik Kod-alt Kod Modeli

Şekil 7.2. Kullanıcı Beklentileri Kod Alt-kod-Bölümler Modeli

Şekil 8. Kod İlişkileri Matrisi

Şekil 9. Kod İlişkileri Matrisi

Şekil 10. Kod İlişkileri Matrisi Kod Haritası

Şekil 11. Kod Birlikte Oluşma Modeli (Çakışan Kodlar)

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AccessIT: Accelerate the Circulation of Culture through Exchange of Skills in Information Technology

HTML: Hyper Text Markup Language

IRCICA: Istanbul Research Centre for Islamic Culture and Arts

İBB: İstanbul Büyükşehir Belediyesi

İSAM: İslam Araştırmaları Merkezi

OPAC: Online Public Access Catalog

RSS: Rich Site Summary

TÜYATOK: Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu

UNESCO: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

WDL: World Digital Library

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın yürütülmesinde ve tamamlanmasında önerileri ve yorumları ile benden desteğini esirgemeyen saygıdeğer danışmanlarım Doç. Dr. Ebru ERTÜRK hocama ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif ÇİNİ hocama ve bölüm hocalarımıza sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca eleştiri, katkı ve yorumları için değerli jüri üyesi hocalarım Doç. Dr. Birol BÜYÜKDOĞAN ve Dr. Öğr. Üyesi Nezahat KOÇYİĞİT hocalarıma teşekkür ederim. Araştırma kapsamında mülakat yapmayı kabul eden ve değerli fikirlerini benimle paylaşan akademik personelimize teşekkürlerimi sunarım. Çalışmanın yürütülmesinde doğrudan ve dolaylı bir şekilde çalışmaya katkıda bulunan yöneticilerim ve arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Uzun, yorucu ve stresli bir dönemde gerçekleşen tez yazım sürecimde en büyük destekçilerim ve motivasyon kaynağım olan biricik oğlum Kutay YILDIRIM ve sevgili eşim Şahin YILDIRIM'A sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Bilgi ihtiyacının en fazla karşılandığı ve teknolojinin en çok etkilediği kurumlar olan kütüphaneler ve bilgi merkezleri teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek amacıyla değişme ve yenilenme ihtiyacı duymaya başlamışlardır. Bir kurum yeniliğe adapte olamazsa yok olacağının farkında olmalı değişen kullanıcı davranışlarına göre hizmet sunma çabası içinde olmalıdır. Kütüphaneler de teknoloji ile iç içe büyüyen, öğrenme ve algılama tarzı önceki nesillerle farklılık gösteren, teknolojiye bağımlı yaşayan kullanıcıları teknolojik gelişmelere uyararak kütüphaneye çekme gayreti içinde olmalıdır. Kütüphanelerde de 20.yy da yaşanan değişimlerden biri elektronik kaynakların kullanılmasına başlanmasıdır.

Bilgiye erişebilmek ve onu kullanabilmek için artık fiziksel olarak onu elinde bulundurmamak gerekliliği ortadan kalkmıştır. Kohl (2006) üniversitelerde hala kütüphane binası olduğunu fakat kütüphanenin yerini bilmenin artık zorlaştığını, kütüphaneleri yalnız bina ile özdeşleştirmemek gerektiğini, içeriğin ve hizmetlerin daha önemli olduğunu ve ağlar ile erişilmekte olan içeriklerin artık bina dışında yeniden tanımlandığını belirtmektedir. Kütüphaneler artık sanal güzergâhlara dönüşmektedir. Amerikan Araştırma Kütüphaneleri Derneği'ne üye 123 büyük üniversite kütüphanesinin istatistiklerine göre ödünç verilen materyal sayısı %16, materyallerin kütüphanede kullanımı %49 oranında azalmıştır (Tonta, 2006, s. 2).

Ülkemizde de kütüphanelerde kullanıcı sayısı ve materyallerin kütüphanede kullanımı giderek azalmakta fakat bu düşüş materyallerin daha az kullanılmaya başladığını göstermemektedir. Sanal güzergâhlarda kullanıcılar kütüphaneyi ve materyalleri daha fazla kullanmaktadırlar. Daha çok elektronik kitap ve makale erişimi gerçekleştirmektedirler. Kullanıcılar ve araştırmacılar ağlar aracılığı ile evlerindeki, iş yerlerindeki vb. bilgisayarlar veya cep telefonlarıyla kütüphaneye gitmeden kütüphanenin sunduğu bütün hizmetlere erişebilmektedirler. Bu nedenle uzaktan erişilebilen veri tabanları, elektronik dergi ve kitaplar kütüphanelerde artış göstermektedir. Kütüphaneye gitmeden aldığı kitabın süresini cep telefonu ile uzatabilen, veri tabanlarını kullanabilen kullanıcı anında memnuniyet duygusu yaşayacaktır. Uzaktan kütüphanenin her türlü hizmetine ulaşılabilmesi kullanıcılar

nezdinde kütüphanenin değerini arttıracaktır. Kullanıcı günün her saatinde kütüphane kaynaklarına erişebilmektedir. Aynı zamanda birden fazla araştırmacı bir makaleyi indirip okuyabilmektedir. Sanal kütüphane turları ile hizmetler ve materyaller hakkında uzaktan bilgi alabilmektedirler. Elektronik posta, sohbet vb. uygulamalar ile çok sayıda kullanıcı hizmet alabilmektedir.

Kullanıcıların ağ ortamında bulunması kütüphaneleri ve hizmetlerini de ağ ortamına taşımaları gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu ortamda kütüphaneler kullanıcı için bilgi ihtiyacını karşılayabileceği tek yer değildir. Kullanıcılar, ağ sayesinde birçok bilgi kaynağına anında erişebilmektedirler. Tüm bunların yanında teknolojik gelişmelerle birçok açıdan değişen kütüphaneler kendi benliklerini ve hizmet anlayışlarını kaybetmemelidir.

Üniversitelerde akademisyenlere daha verimli ve etkili bilgi hizmeti sunulabilmesi için onların özellikleri ve beklentileri tespit edilmelidir. Bu çalışmada kütüphanelerde yaşanan dijital dönüşüm ve bilişim teknolojilerindeki gelişmelerin kütüphanelere etkisi değerlendirilmiş, dijital kütüphane kavramı açıklanmıştır. Öğretim elemanlarının bilgi arama davranışları ve kütüphaneden beklentileri incelenmiştir.

Bu çalışmanın uygulama bölümünde nitel analiz yapılmıştır. Necmettin Erbakan Üniversitesinde farklı disiplinlerde görev yapan öğretim elemanlarından yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile veri toplanmıştır. Verilerin analizinde Maxqda analiz programından yararlanılmıştır.

Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde dijitalleşme çağı ve dijitalleşen kütüphanelerden bahsedilmiş; dijitalleşme, dijitalleştirme ve dijital dönüşüm kavramları hakkında bilgi verilmiş, kütüphaneciliğin tarihsel gelişimi anlatılmış ve kütüphane türleri açıklanmıştır. Ayrıca kütüphanelerin dijitalleşme süreci ve dijital kütüphaneler hakkında bilgi verilmiş, dünyadan ve ülkemizden dijital kütüphane uygulamalarına örnekler verilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın amaç, yöntem, evren ve örnekleme, veri toplama süreci açıklanmış, araştırma bulguları değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DİJİTALLEŞME ÇAĞI VE DİJİTALLEŞEN KÜTÜPHANELER

1.1. Dijitalleşme ve Dijitalleştirme

Dijitalleşme kavramı; kaynakların veya verilerin elektronik cihazlar kullanılarak sayısal formata dönüştürülmesi, dijital ortama aktarılmasıdır. Dijitalleşmeyi toplum çoğu zaman elektronik sistemlerde gelişmiş teknolojiler kullanılarak hızlı ve kolay bir şekilde daha fazla bilgiye erişebilmek şeklinde algılamaktadır (Yücel & Adiloğlu, 2019, s. 52). Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sonucu bilgi kaynakları da dijitalleştirilmeye başlanmıştır. Dijitalleştirme ile kütüphanelerde kitap, dergi vb. materyaller elektronik ortama aktararak kullanıma sunulmaktadır (Karagözoğlu Aslıyürek, 2016, s. 88).

Dijitalleştirme dijitalleşme kavramıyla yakından alakalı olup aynı anlama gelmemektedir. Dijitalleştirmenin tek bir tanımı bulunmamaktadır. Dijitalleştirme sayısallaştırılmış verilerin dijital teknolojiler kullanılarak iyileştirilmesi, dönüştürülmesi olarak ifade edilmektedir. Dijital teknolojilerin benimsenmesi olarak da tanımlanmaktadır (Yankın, 2018, s. 13).

Dijitalleşme terimi çoğu alana katkısı bulunabilecek önemli teknolojik gelişmelerden birisi olarak kabul edilmektedir. Dijitalleşme, bilginin dijital formata dönüştürülmesi sürecidir. Amaç; maliyetlerin azaltılması ve insanlara yeni fırsatların sunulmasıdır (Stremousova & Buchinskaia, 2019, s. 235). Dijitalleşme kavramının ortaya çıkması ilk olarak 1971’de American Review’in “Toplumun Dijitalleşmesi” konulu çalışması ile olmuştur (Sucu, 2021, s. 1459).

Dijitalleştirme kavramı da dijital ortamdaki içeriği programlanabilir, izlenebilir ve iletilebilir hale getiren, bilginin dijital formata kodlanmasının teknik sürecidir (Knudsen, 2020, s. 2).

Dijital yaşam insanların beklentilerini karşılayabilmeli, yaşam şartlarını iyileştirmeli, psikolojik açıdan rahatlamasını sağlamalı, yeni iş imkânları yaratmalı,

insanlar ile teknoloji arasındaki ilişkiyi arttırmalı ve dijital yaşamdan kazanılanların kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilmelerini sağlamalıdır (Sucu, 2021, s. 1463).

1.1.1. Dijital Bilgi Çağı

Toffler'ın (1980), Üçüncü Dalga ismini verdiği kitabında bahsedilen ve toplumları derinden etkileyen dalgalardan üçüncüsü bilgi toplumdur. Bu toplumda bilgi her alanda gücün belirleyici unsurudur. Bunun sonucunda ise bilgiye olan ihtiyaç artmakta ve bilgi toplumsal gelişmeyi etkileyen en önemli kavram haline gelmektedir. Bilgi sürekli ilerlemekte, bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi sonucu bilgiye erişim daha da kolaylaşmakta ve sınırlar ortadan kalkmaktadır. Yeni bilgiler hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Yani bilgi ve bilme sadece bilişsel bir süreç olarak kalmamakta (Capurro & Hjørland, 2003), üretilmiş olan bilgiler çevrimiçi ağlar yardımı ile devamlı dağıtılmaktadır. Bu çevrimiçi ağlar dijital bilgi çağının en önemli teknolojilerindedir. İnsanların yaşadığı bazı sınırlılıklar ağ toplumunda ortadan kalkmaktadır. Ağ toplumu bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda ağlardan oluşan yeni bir dünya inşa edilmesidir. Ağların büyüklüğü ve derinliği toplumların bu yeni düzende nerede yer alacaklarını da belirleyen etmen olacaktır (Bozkurt vd., 2021, ss. 37–38).

21. yüzyılda yaşadığımız dünya dijital bilgi çağı olarak nitelendirilmektedir ve çağın en önemli gerekliliği bilgiye sahip olmaktır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler bilginin değerini daha da arttırmaktadır. Çok fazla verinin dijital ortamlara kaydedilmesinin maliyetinin düşmesi, bilginin bulut ortamlarda güvenli bir şekilde saklanması, bilgisayarların daha hızlı hale gelmesi, kullanıcıların bilgiye kolay bir şekilde erişebilmesini sağlayan kullanıcı dostu yazılımların artması, bilginin kısa sürede üretilip iletilmesini sağlayan teknolojinin gelişmesi ve her yerdeki depolanmış bilgiye erişebilme, büyük miktarlardaki verilerin birleştirme ve çözümlenmesinin kolaylaşması ile yeni bilgiler üretebilmek artık mümkün olmaktadır. Dijitalleşme yaşadığımız yüzyılda önemli olaylardan biridir. Her açıdan hayatı etkilemekte ve görmezden gelinemeyen bir gerçeklik halini almaktadır. Bilgisayar ve internete kolay ve ekonomik bir şekilde erişilebilmesi ve tüm dünyada yaygın hale gelmesi ise dijital çağı ortaya çıkaran en önemli gelişmelerdir (Parlak, 2017, ss. 1242–1243).

1.1.2. Dijital Toplum

Dijital dönüşümün gerçekleşmesinde Toplum 5.0 kavramı ile teknolojinin toplumun yararına kullanılması düşüncesi ortaya çıkmıştır. Dijital toplum kavramını dijitalleşme sonucunda ortaya çıkmış bir toplum şeklinde değil de dijitalleşen dünyada bulunan bir toplum şeklinde tanımlamak daha doğru olacaktır (Bozkurt vd., 2021, s. 39).

Sanal kelimesi günümüzde çok yaygın olarak kullanılmaktadır. Yaşanılan, ilişki kurulan, buluşulan ve iş yapılan bir ortam olarak kullanılmaya başlanmıştır. Sanal toplantılar, sanal kütüphaneler, çevrimiçi dersler, telekonferanslar şeklinde ortamlar oluşmuştur. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki bu hızlı değişimleri toplumların kolay bir şekilde kabul etmesi sonucu ise “sanal toplum” kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kavram şehirleri, ülkeleri, kıtaları aşan bir kavram olup ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel etmenler de sanal toplumun yaratılmasında etkilidir. Sanal toplumu yaratan en önemli faktörlerden birisi olan insan ise sosyal bir varlıktır. Sosyal düzen, teknolojik gelişmeler ve sanallaşan toplum ile birlikte büyük değişimler yaşamaktadır (Sayar, 2016, ss. 762-763). Dijital toplumda hız önemlidir. Değişimdeki hız ile değişime uygun düzenlemelerin de aynı hızla gerçekleştirilmesi gerekmekte ve dijital yapı zorunlu olmaktadır. Dijital toplumda doğru ve hızlı düşünme de önemlidir. Bunu yanında kişiler geniş kapsamlı ve karmaşık yapıları sorunları çözebilmek için doğru, hızlı, yaratıcı, esnek ve farklı düşünebilmelidir. Dijital çağda bilginin üretilmesinden daha önemli olan bilgiyi üretme, kullanma, iletme teknolojileridir. Dijital toplumda her şeyin ağlar aracılığı ile yapılması e-yaşamı meydana getirmiştir. İletişim teknolojilerindeki gelişmeler zaman ve mekân kavramlarının değişmesine neden olmuştur. Kişi herhangi bir işini istediği yer ve zamanda, hızlı bir şekilde yapabilmektedir. Bilgi uzmanları da dijital çağa ayak uydurmak zorundadır. Artan bilginin kolay bir şekilde bulunmasını sağlamaları, değişikliklere en akılcı şekilde yanıt vermeleri ve bilgili olmaları beklenmektedir (Yurdadoğ, 2008, ss. 21–26).

1.1.3. Dijital Dönüşüm

Dijital dönüşüm sürekli ve dinamik bir süreç olup bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden faydalanılarak insan, iş süreçleri ve teknolojinin

unsurlarını daha verimli hale getirmek için gerçekleştirilen bütüncül dönüşüm şeklinde tanımlanmıştır. Dijital dönüşüm süreci gelecek, bugün ve geçmişi de ilgilendirmektedir. Dijital dönüşümde eski sistem tamamen ortadan kalkmamakta, değişim sürecine ayak uydurma şeklinde bir yaklaşım olarak görülmektedir. Kütüphanelerde de dijital dönüşüm; değişimi takip edebilmek ve rekabet edebilmek için bir gereklilik halini almıştır (Bozkurt vd., 2021, s. 41).

2000’li yıllardan sonra hızlanmaya başlayan sayısallaştırma ve dijitalleştirme süreci birçok kurumsal yapıda ve iş yapma şeklinde değişiklik meydana getirmiş; dijital teknolojik ürünler ile birlikte farklı hizmet alanlarında büyük değişimler yaşanmıştır. Bu değişim ve dönüşümün yaşanmasının sebebi teknolojik gelişmeler ile işlerin daha hızlı ve ucuz yapılabilmesi, bilginin hızlı bir şekilde kaydedilip işlenmesi ve iletilmesidir. Bu süreçte dijitalleştirme önemli bir yer tutmaktadır.

Dijital dönüşüm dijitalleştirme kavramından daha geniş bir anlamı kapsamaktadır. Dijital dönüşüm deyince sadece birkaç teknolojiden bahsedilmemektedir. Web 2.0, mobil, bulut bilişim, dijital medya, büyük veri, yapay zekâ, 3D yazıcılar yeni bir dönemin başlamasında etkilidir. Dijital teknolojiler ile öncelikle analog kayıtlar dijital ortamda işlenebilecek şekle getirilmekte sonra süreçler dijital ortama aktarılmaktadır. Kurumsal varlıklar ve paydaş ilişkileri bu dijital ortamda yeniden tanımlanmaktadır. Dijital dönüşüm; bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişimin getirdiği imkânlar ve toplumsal ihtiyaçların değişmesi sonucunda örgütlerin daha etkili ve verimli hizmet sağlayabilmek ve kullanıcıların memnuniyetini arttırmak amacıyla çalışanlar, iş süreci ve teknolojide gerçekleştirmiş olduğu bütüncül dönüşüm, şeklinde tanımlanmaktadır. Dijital teknolojileri kullanarak ürünler, pazarlama yaklaşımı, örgütsel hedefler, dijital stratejinin yenilenmesi yoluyla iş dünyasının dönüşümü de dijital dönüşümdür. Dönüşüm geleneksel yöntemlerin basit bir şekilde geliştirilmesi değil, herhangi bir alanda yenilik ve yaratıcılığın oluşmasıdır. İnternetin gelişmesiyle birlikte sayısallaştırma ve dijitalleştirme çalışmaları da hızlanmış, dijital dönüşüm bütün ülkelerin gündeminde yer almaya başlamıştır (Yankın, 2018, s. 15).

1.1.4. Dijital Yeterlilikler

Bu kavram çevrimiçi öğrenmenin arttığı günümüzde daha fazla öne çıkmaya başlamıştır. Bilginin daima değişerek ve artarak ilerlemesi ile dijital yeterliliklere sahip olmak hayat boyu öğrenmede önemli hale gelmektedir. Joint Information Systems Committee (JISC) bu kavramı bir kişinin dijital bir toplumda yaşaması, öğrenmesi ve çalışması için gerekli olan yetenekler şeklinde tanımlamıştır (*Developing Digital Literacies*, y.y., s. 1).

Dijital yetkinlik, yeni teknolojileri doğru bir şekilde öğrenme ve kullanmak için gerekli beceri ve tutumlardan oluşan, dijital dünyaya aktif olarak katılma motivasyonu şeklinde de tanımlanmaktadır (Ilomäki vd., 2016, s. 671). Dijital yeterlilikler, yalnızca teknik yetenekleri kapsamamakta dijital teknolojiler aracılığı ile düşünme, davranma şeklindeki yetenekleri de kapsamaktadır (Bozkurt vd., 2021, s. 47).

Dijitalleşmenin çok hızlı bir şekilde gerçekleştiği günümüzde kişiler bilgiye dayalı değil yeterliliğe dayalı değerlendirme süreçleri ile karşılaşmaktadır (Ilomäki vd., 2016). Yeterlilik; insanların bir sorunu çözebilmek için sahip olduğu bilgisi, tutum ve becerileri ile dış kaynakları kullanabilme yeteneği (Ilomäki vd., 2016), beceri ise bir işi veya davranışı yapabilme yeteneği şeklinde tanımlanabilir (Toker vd., 2021, s. 303). Günümüzdeki nesillerin de dijital yeterliliklere sahip olması gerekmektedir (Ilomäki vd., 2016). Dijital yeterlilik kavramı ise kişinin farklı formatlara sahip dijital ortamdaki bilgiye erişmesi ve kullanması süreci yanında sahip olması gereken bilgi, yetenek ve tutumları şeklinde tanımlanabilir. Avrupa Birliği Parlamentosu'na göre dijital yetkinlik, kişinin günlük hayatı ve iş hayatında teknolojiyi bilgiye erişme, üretme, saklama ve sunma sürecinde verimli, bilinçli ve güvenli bir şekilde kullanabilmesi; teknolojik gelişmeler hakkında yeterince bilgi sahibi olmasıdır (Toker vd., 2021, ss. 303–304).

Dijital yeterlilikler, teknolojinin geliştiği, doğru bir şekilde kullanıldığı ve birçok teknolojik aracın birbiri ile entegre edilerek kullanıldığı ortamlarda gelişmektedir (Ilomäki vd., 2016, s. 671).

1.1.5. Dijital Okuryazarlık

Günümüzde insanlar bilgisayar, cep telefonları gibi cihazları kullanarak ileti gönderme, hastaneler vb. yerlerden randevu alabilme, merak ettiği konularda bilgi alabilme, sanal ortamlarda bulunma, e-kitap okuyabilme gibi çok fazla konuda işlem yapabilmektedir. İsteddiği yer ve zamanda bilgi ihtiyacını karşılamakta ve aktarabilmektedir (Maden vd., 2018, s. 686).

Dijital Okuryazarlık, “bireylerin dijital kaynakları tanımlamak, erişmek, yönetmek, entegre etmek, değerlendirmek, analiz etmek ve sentezlemek, yeni bilgi oluşturmak, medya ifadeleri oluşturmak ve başkalarıyla iletişim kurmak için dijital araçları ve olanakları uygun şekilde kullanma farkındalığı, tutumu ve yeteneğidir” (Martin, 2005, s. 135). Dijital okuryazarlık sadece teknolojiye erişebilmek ve kullanabilmek değil aynı zamanda bir süreçtir (Bozkurt vd., 2021, s. 48).

Günümüzde teknolojik gelişmeler sonucu kitle iletişim araçları da değişmeye başlamış; insanlar bilgi edinebilmek ve bilgiyi yaymak için bilgisayarları, tabletleri ve telefonları daha fazla kullanmaya başlamışlardır. Ekranlardan metinlere erişebilmek, algılayarak anlamlandırabilmek yani dijital okuryazarlık önemli hale gelmiştir.

Dijital okuryazarlık teknolojik araçların kullanılarak bilgiye erişilebilmesi ve bilgi üretilebilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Dijital okuryazar olabilmenin ön koşulları araştırma, sorgulama, problem çözme ve karar verme becerilerinin yerine getirilebilmesidir. Teknolojiyi çok iyi kullanabilmek dijital okuryazar olduğu anlamına gelmemektedir. Eleştirel düşünme becerilerini yerine getirebiliyor olmak da gerekmektedir (Duran & Ertan Özen, 2018, s. 31). Bu kavram aynı zamanda veri analiz araçları ve teknolojik öğrenme süreçleri kullanılarak içeriğin daha derinden anlaşılabilmesi yeteneği olarak tanımlanabilir (Holum & Gahala, 2001, s. 4).

Teknolojik gelişmelerin sunduğu olanaklardan faydalanabilmek için kişilerin dijital okuryazarlığını geliştirmeleri gerekmektedir (Duran & Ertan Özen, 2018, s. 34). Sönmez & Gül (2014), dijital teknolojik gelişmelerin çok hızlı yaşandığı günümüz bilgi toplumunda dijital sorunların çözülebilmesinin ancak dijital okuryazarlık becerisinin gelişmesine bağlı olduğunu belirtmektedir.

1.1.6. Dijital Kuşak

Dijital teknolojiler ile yetişmiş olan dijital nesil; milenyum kuşağı, yeni binyılın öğrencileri, anında mesaj kuşağı, ağ kuşağı, oyun nesli, dijital kuşak, dijital yerliler, Google kuşağı gibi kavramlarla tanımlanmaktadır. Dijital medya ile büyüyen bu kuşağın eğitim, iş, eğlence, iletişim, alışveriş, sosyal çevre oluşturma şekillerinin önceki nesilden çok farklı olduğu belirtilmiştir. Bu kuşak bilgiyi içselleştirmekte ve etkin kullanabilmekte, sorgulayıcı, özgür düşünebilmekte, farklı sosyalleşmekte ve aynı anda farklı işler yapabilmektedir (Dalkıran, 2018, ss. 40–42).

Yaşadığımız dönemde bilgi ve iletişimde yaşanan teknolojik gelişmeler doğrultusunda kişiler de bu teknolojilerin getirdiği uygulamaları kullanmaktadırlar. Sosyal medya vb. uygulamalar ile mesajlar, bildirimler paylaşmakta ve bireyler arasında fikir alışverişi yapılmaktadır. Günümüz nesli teknolojinin çok hızlı geliştiği dönemde dünyaya gelmişler ve Hertz tarafından K Kuşağı olarak adlandırılmışlardır. Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişim bireyleri, toplumları ve nesilleri değiştirmektedir. İnternet ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler birçok yönden farklı algılama ve anlama tarzına sahip bireyleri ortaya çıkarmaktadır.

2015 yılından sonra yeni bir neslin tanımlandığı K Kuşağı alan yazında kullanılmaya başlanmıştır. Bu kavramı ilk olarak tanımlayan kişi Noreena Hertz'dir. Hertz bu nesli "Hunger Games" (Açlık Oyunları) film serisinde ana karakter olan (K)atniss Everdeen'den esinlenerek tanımlamıştır. Bu nesil var oldukları dünyayı fanustan ziyade otoriter, baskıcı, adaletsiz ve sert olarak görmektedirler. Hertz (2015) yılında İngiltere ve Amerika'da 14-22 yaşlarındaki 2000 genç ile yaptığı çalışmasında onlara "En büyük korkunuz nedir?" diye sormuştur. Büyük çoğunluk başarılı olmama ve sevdiklerini kaybetme şeklindeki bireysel cevaplar yerine terör, küresel ısınma ve iklim değişikliği, iş bulamama gibi toplumsal konularda kaygı duyduklarını belirtmişlerdir (Arslan & Nur, 2018, s. 334).

Bu nesil genel olarak maaşı iyi bir işte çalışmak, kariyer ve başarı elde etmek istemektedir. İşletmeler ve ürünler ile ilgili görüşlerini teknolojik cihazlar ile belirtmektedirler ve sorunlara hemen çözüm bulunması onlar için önemlidir. Problemlerini sosyal medyada paylaşmaktadırlar. Yaratıcı tüketim anlayışı ve satın

almanın bilinçli yapılmasına önem vermektedirler. Will Heilpern bu nesli şekillendiren 3 farklı gücün; teknoloji, küresel ölçekli ekonomik kriz ve terörizm olduğunu belirtmiştir (Kaya, 2020, s. 45).

Will Heilpern'e göre K kuşağının özellikleri: kaygı, geleneksel kurumlara olan güven sorunu, cömertlik, yalnızlık, yaratıcılıktır (Arslan & Nur, 2018, s. 335).

1.2. Kütüphaneler

Dilimizde kullanılan "kütüphane" sözcüğü Kütüp=kitaplar ve hane=ev kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Halk arasında ise evlerde bulunan kitap rafları "kütüphane" olarak isimlendirilmektedir. "Bibliothek" kelimesinin aslı Yunanca olup "kütüphane" olarak ifade edilmektedir. Latince olarak ise "biblion" ve "theke" sözcüklerinin birleşimi sonucu "bibliotheca" şeklinde kullanılmıştır. "Biblon" sözcüğü papirus ya da papirus rulolarına verilen isimdir. "Theke" sözcüğü bir şeyleri içine alıp saklayan, koruyan anlamındadır. Bunların birleşmesi sonucu kitapların saklandığı ve korunduğu yer olarak ifade edilen Türkçe 'de anlam olarak çok benzeyen "kütüphane" kelimesi ortaya çıkmaktadır. Kütüphanenin farklı tanımları bulunmaktadır. İlki; kuruluş amacı ve görevlerine uygun olarak kitap, film gibi düşünce ve sanat ürünlerini toplayıp düzenleyen bunları karşılık gözetmeyerek ve ayırım yapmayarak okurların hizmetine sunan kurum, şeklindedir. Encyclopedia Britanica'daki tanımı ise yazılmış ve basılmış materyallerin okuma, araştırma, çalışma amacıyla organize edilerek düzenlenmesi, şeklindedir (Alar, 2001, s. 296).

Türkçe sözlüklerde ise; "elyazması veya basılı kitapların, dergi ve gazete, harita, film gibi öğretici, eğitici araç ve gereçlerin okuyuculara verilmek üzere toplandığı ve korunduğu kolaylıkla faydalanılacağı bir düzen ve tertiple konulduğu bina" şeklinde tanımlanmıştır (Demiray & Alaylıoğlu, 2004, s. 411).

Ötüken Türkçe Sözlükte de 1. "İçinde çok sayıda ve belli bir düzen içinde kitap bulunan bina veya salon" 2. "Kitapların belli bir düzene göre sınıflandırılmış olduğu bütün" 3. "Her türlü basılı malzemedan meydana gelmiş düşünce ve sanat eseri ürünlerini toplayıp, düzenleyen ve isteyenlerin hizmetine

sunan kuruluş; kitaplık; bibliyotek” şeklinde tanımlanmıştır (Çağbayır, 2017, s. 3598).

Bu tanımlar ışığında kütüphane; basılmış veya basılmamış bilgi değeri taşıyan bütün materyallerin toplandığı, kolay bir biçimde bulunabilmeleri için düzenlenip sınıflandırıldığı, hizmete sunulup ödünç verildiği kurumlar olarak tanımlanabilir (Alar, 2001, s. 296).

1.2.1. Kütüphaneciliğin Tarihsel Gelişimi

Kütüphaneler; insanların fikirlerini, sahip oldukları bilgi ve tecrübelerini çağdan çağa aktaran kurumlardandır. İlk ortaya çıktıklarından bu yana örgütlenme şekilleri ve hizmet anlayışı açısından değişim yaşamış olan bu kurumlar milletlerin eğitim, bilim ve kültürel açıdan gelişmesinde büyük rol oynamışlardır. Günümüzdeki uygarlık düzeyine de kütüphaneler sayesinde erişilmiştir (Atılğan, 1995).

1.2.1.1. Türkiye’de Kütüphaneciliğin Gelişimi

Ülkemizde kütüphanecilik Cumhuriyetin kurulmasından sonra çağdaş bir şekilde incelenmeye başlanmış, kütüphanecilik konusunda önemli adımlar atılmaya başlanmıştır. Kütüphanecilik eğitimi daha önceleri kurslarla verilmiş olup usta çırak ilişkisine dayanmaktadır. Daha sonra üniversite düzeyinde vermeye başlanmıştır. 1960 yılında kütüphaneler, Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlanmış olup kütüphanecilik konusu daha çok ilgi çekmeye başlamıştır. 1971’de ise Üniversite kütüphaneleri dışındaki kütüphaneler Kültür Bakanlığı’na bağlanmıştır. Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünden mezun olan öğrenciler farklı isim ve işlevler ile hizmet veren bilgi merkezlerinde çalışmaktadırlar (Atılğan, 1995).

Cumhuriyet’in kurulmasından Atatürk’ün ölümüne kadar olan tarihlerde kurulan kütüphanelerde kataloglama ve sınıflama işlemleri kütüphanecilik kurslarında verilen eğitimlerle gerçekleştirilmiştir. Bu dönemden sonra da kütüphane hizmetleri verilmesi ile ilgili sorunlar devam etmiştir. 1938-1955 yıllarında, kamulaştırılan kütüphaneler ve üniversite kütüphanelerinde personel yetersizliği bulunmaktadır. Görev uzatma ve yabancı uzman görevlendirme şeklinde kütüphane hizmetleri sürdürülmüştür. 1942’de Adnan Ötüken ve Prof. Dr. Mehmet Emin

Erişgil'in başlattığı kütüphanecilik kursunda daha bilimsel ve kapsamlı eğitim verilmiştir. 11 yıl eğitim devam etmiş ve Kütüphanecilik bölümünün kurulmasında etkili olmuştur. Maarif Vekâleti de yabancı uzmanlar getirilmesini sağlayarak eğitime katkı sağlamış ve bu uzmanlardan görüş alınarak geleceğe dair planlamalar yapılmasını sağlamıştır. 1953 yılında Adnan Ötüken, Akdes Nimet Kurat, Afet İnan gibi akademisyenlerin çabaları ile Kütüphanecilik dersleri Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde seçmeli ders olarak verilmeye başlanmıştır. 1954 yılında ise Kütüphanecilik Enstitüsü kurulmuştur. Bununla birlikte kütüphanecilik ile ilgili bilim adamı yetiştirme ve meslekten kütüphaneci yetiştirme imkânı doğmuştur. Kütüphanecilik Enstitüsü 1960'da bölüm olarak kimlik kazanmıştır. Ülkemizde kütüphanecilik konusundaki en önemli gelişmelerden biri 1950'de Milli Kütüphane'nin kurulması olup Türk Kütüphanecilik tarihinde bir dönüm noktasıdır. 1950'li yıllarda halk ve çocuk kütüphaneleri açılmaya devam etmiş, bilgiye erişim, bibliyografik kontrol ile ilgili standartlaşmaya gidilmeye, kütüphaneler konusunda hukuksal ve sosyal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. 1950-1960 yıllarında miras alınan eserlere erişim sağlanması, bibliyografik ve fiziksel korunmasının gerçekleştirilmesi konuları üzerinde durulmuştur. 1955-1956 yıllarında ise bu eserlerin belirlenmiş olan merkezlerde toplanması çalışmaları yapılmıştır. İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi bu merkezlere örnektir (Anameriç & Rukancı, 2017, ss. 52–61).

Türk Kütüphaneciler Derneği, Kütüphanecileri bir meslek örgütü çatısı altında birleştirmek, seslerini duyurabilmek, sorunlarını tartışabilmek, problemlerine çözüm yolları arayabilmek amacıyla 19 Kasım 1949'da Adnan Ötüken öncülüğünde kurulmuştur (*Tarihçe ve Genel Bilgi – Türk Kütüphaneciler Derneği*, y.y.).

1.2.1.2. Dünya'da Kütüphaneciliğin Gelişimi

Kütüphaneciler içinde buldukları toplumun yazılı bilgi kaynaklarını toplamak, depolamak, düzenlemek, korumak ve erişime sunmak görevlerini yapmakla beraber bu sürecin başlama zamanının tarihi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Yazı Mezopotamya'da iletişim bağlamında gelişmeye başlayınca tapınaklar, yazı atölyeleri ve okullar etrafında kütüphaneler kurulmaya başlamıştır.

Asur kralı Assurbanipal'ın M.Ö. 668-627'de kurduğu kütüphane Antik Yakınoğu'da sistematik biçimde gelişen ilk kütüphane kabul edilmektedir (Toplu, 2010, s. 651).

Kütüphanecilik insanlık kültür ve medeniyeti kadar eski bir tarihe sahiptir. İlk kütüphane örneği M.Ö 2600 yılında Sümerlerin tapınaklarında bulunan ve çivi yazısı kullanılmış olan tabletlerin yer aldığı arşivlerdir. Kurtuba'da bulunan Saray Kütüphanesi ise İspanya'nın en önemli kütüphanesi durumunda idi. İlk başlarda yavaş gelişse de II. Hakem zamanında Orta çağ İslam dünyasında en büyük kütüphane haline gelmiştir. İskenderiye Kütüphanesi ise kültür hayatında önemli bir yer oynamış olup kütüphaneyi M.Ö III. Yüzyıl başlarında II. Ptolemy kurmuştur. 9. yüzyıldan sonra "Bilim Salonu" şeklinde kullanılan halk kütüphaneleri İslam Şehirlerinde bulunmakta idi. Orta çağ kütüphaneleri ise kilise ve manastırlarda bulunmaktaydı. Rönesans ve Reform zamanında kütüphaneler aynı zamanda toplumsallaşma ve bilgi alışveriş merkezi haline gelmiştir. 17. ve 18. yy kütüphaneler açısından altın çağ olmuş Avrupa'da çok önemli kütüphaneler kurulmuştur. İlk Milli Kütüphane 1753 'de kurulmuştur. Yazının bulunması ve yazılı belgelerin çoğalması ile bunlar kütüphaneler ve arşivlerde depolanmaya başlanmıştır. Her yazılı kültürün arşivi bulunmaktadır. Mezopotamya'da kurulan kütüphaneler ve arşivlerde de yazınsal eserler toplanıp düzenlenmiştir. Ninova Kütüphanesi ve Hattuşa Kütüphanesi önemli merkezlerdir. Bu dönemdeki çoğu düşünürün yazdıkları eserler günümüze ulaşamamış fakat Anadolu'daki Bergama, Celsus, Nysa, Sagalassos, Perge kütüphaneleri ve Mısır'daki İskenderiye kütüphanesinde depolanan bilgiler aydınlık bir dönem meydana getirmiş, ilerisi için olumlu katkıları olmuştur. Eskiçağ edebiyatı sınıflama çalışmaları ilk olarak İskenderiye Kütüphanesinde yapılmıştır (Keseroğlu & Demir, 2016, ss. 368–369).

İlkçağda çoğu uygarlık kültür, yaşayış şekilleri, kurallar ile ilgili bilgileri aktarabilmek amacıyla yazıyı kullanmışlardır. Yazının bulunması sonucu bilgiyi kaydetme ve sunma düşüncesi ilkçağda kütüphanelerin kurulmasını sağlamıştır. Bu çağda da kitapların bulunduğu ve muhafaza edildiği yer kütüphane olarak tanımlanmıştır. İlk çağda birçok kütüphane kurulmuş olup İskenderiye, Bergama, Celsus, Hattuşaş gibi kütüphaneler tarihi olayların günümüze kadar gelebilmesini

sağlamıştır. Celsus Kütüphanesi M.S. 135’de Gaius Julius Aquila tarafından yaptırılmış olup kütüphanenin korunması ve kitap alınması için de miras bırakmıştır. Bu kütüphane Roma'daki kütüphanelerin büyük çoğunluğu gibi vakıf olarak kurulmuş kütüphanelerdendir. Roma kütüphanelerinde kataloglama ve sınıflama çok fazla görülmemiştir. Eski Yunan ve Roma kütüphanelerinde ödünç kitap verildiği bilinmektedir. Kütüphaneden faydalanma ve ödünç dostluğa dayanmaktadır ve kütüphaneler arası iş birliği ile kitaplar ödünç verilmiştir. Kütüphane görevlileri ise çoğunlukla şairler, bilginler olmaktadır (Taşkın, 2011, ss. 90–94).

İskenderiye Kütüphanesi ise dünyanın en eski kütüphanelerindendir. Mısır kralları alimlerin işine yarayacak birçok şeyi burada toplamışlardır. Mısır’a giren bütün kitaplar önce kütüphaneye götürülmekte, kopyası yazılıp sahibine verilmekte, aslı da kütüphanede kalmaktaydı. Bu şekilde dağılık haldeki çoğu eser toplanmıştı. İskenderiye Kütüphanesi kütüphane, tapınak, akademi ve yüksek tahsil veren bir yer olarak hizmet vermiş olup İskenderiye bilimin merkezi haline gelmiştir (Tunay, 1970, ss. 25–26).

Kütüphaneciliği anlatan en eski kitap olarak Ch'eng Chü (1078-1144) tarafından yazılan Lin-t'ai ku-shih “Ulusal Kütüphanelerin Hikâyesi” kabul edilmektedir. Yazar hükümetin uygulamalarında kütüphanenin zorunlu olduğunu belirtmektedir. Kütüphanelerin bilim editörleri, tarihçiler ve ansiklopedi yazarları için önemli bir kaynak olduğunu da belirtmiştir (Toplu, 2010, s. 653).

Avrupa’da Rönesans ve sanayi devriminden sonra bilim ve akıl toplumsal hayatın her alanında etkili olmaya başlamıştır. Kütüphaneler de bu yeni düzenden etkilenmiştir. Matbaanın keşfi ve yaygınlaşması kitap basımını arttırmış toplumsal aydınlanma artmıştır. Avrupa’da düşünce özgürlüğü artarken ödünç veren kütüphaneler de oluşmaya başlamıştır. Ucuz fiyata ödünç veren kütüphaneler gelişmeye başlayınca parası olmayanların da okuyabilmesi sağlanmıştır. 18. yüzyıldan itibaren de halk kütüphanesi kavramı gelişmeye başlamıştır. Parası olmayan kişiler de kütüphanelerden yararlanabilmiştir. 19. Yüzyılın ikinci yarısında kütüphaneci kavramı ile ilgili tanımlamalar yapılırsa da bir bilim dalı ve meslek olarak kütüphaneciliğin kuramsal çerçevesi oluşturulamamıştır. Basım teknolojisinin

gelişmesi ile bilgi kaynaklarının yeterince çoğaltılabilmesi, nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulması ve kütüphaneciliğin bir bilim dalı olabilmesi için gerekli koşulları sağlaması; koruma kavramından daha ilerde bir kütüphane kurumunun oluşması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. İnsanların bilgi ihtiyacının artması ve farklı bilgi türleri talepleri yeni bir kütüphanecilik anlayışını ortaya çıkarmış ve kütüphanecilerin daha profesyonel ve nitelikli eğitim almaları zorunluluğunu doğurmuştur. Bu gelişmeler sonucunda kütüphanecilik bir bilim olarak anılmaya başlamıştır. 1852’de toplu kataloğun oluşumu önemli bir adımdır (Toplu, 2010, ss. 654–656).

Cutter ve Dewey 19. Yüzyılda kataloglama ve sınıflamada kütüphanecilerin uygulayabileceği araçlar geliştirmişlerdir (Smiraglia, 2002, s. 332). Amerikan Kongre Kütüphanesinin koleksiyonu arttıkça kullandıkları sınıflama sistemi yetmemeye başlamış ve yeni bir sınıflandırma sistemi (LC Classification) geliştirmişlerdir (Baydur, 1974, s. 219).

1876’da Amerikan Kütüphane Derneği kurulmuştur. 1887’de Dewey tarafından Colombia Üniversitesi’nde kütüphanecilik okulunun açılması bilim dalı olarak kütüphaneciliğin gelişmesini sağlamıştır (Toplu, 2010, s. 657).

1.2.2. Kütüphane Türleri

Kütüphaneler bilgiyi insanlara sunabilmek amacı ile hizmet veren bilgi merkezleridir. Kullanıcının ihtiyacı olan bilgiye daha kolay, kapsamlı bir şekilde nasıl ve nereden erişilebileceği konusu farklı düzeylerde kütüphaneler oluşmasına neden olmuştur. Toplumunu oluşturan çeşitli kesimlerin bilgi ihtiyacının karşılanması için farklı kütüphaneler kurulmuştur. Geleneksel kütüphaneler dışında teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan Z kütüphane, mobil ve elektronik kütüphane vb. kütüphaneler bulunmaktadır (Kavak, 2018, s. 10).

1.2.2.1. Üniversite kütüphaneleri

Eğitim-öğretim ve araştırma yapma işlevini yerine getiren üniversitelerde bilgilerin toplanıp, düzenlenip, hizmete sunulması görevlerini kütüphaneler gerçekleştirmektedir (Atılğan, 1995). Öğrenciler, akademik ve idari personel ve

araştırmacıların bilgi ihtiyacını karşılamak amacı ile kurulan kütüphanelerdir (Altundağ, y.y.).

Üniversiteler eğitim-öğretim ve araştırmaların yapıldığı, yeni bilgi üretilen yerlerdir. Toplumun gelişmesi yönünde önemli rol oynamaktadır. Üniversite kütüphaneleri de üniversitelerin kalkınmasına katkı sağlamaktadır. Eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri kütüphaneler tarafından desteklenmektedir. Kullanıcılarına sunduğu bilgi hizmetleri ile üniversitenin gelişmesini sağlamakta, bu da toplumun gelişmesine katkı sağlamaktadır. Kütüphaneler bilgi merkezleridir. Diğer kütüphaneler dışında bilimsel çalışmalarını desteklediği için üniversite kütüphaneleri üniversiteler için vazgeçilmezdir. Öğretim elemanları, öğrenciler ve araştırmacıların ihtiyaç duyduğu en güncel ve güvenilir bilgi kaynakları kütüphane tarafından sağlanmaktadır (Kavak, 2018, s. 12).

Üniversitenin temel işlevleri, eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri kütüphanesiz gerçekleştirilemeyecektir. Üniversitenin üreteceği yeni bilgiler yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Araştırma ise bilgilerin bulunduğu ortamların toplanması, düzenlenmesi ve hizmete sunulmasını gerektirmektedir. Bu durum da kütüphaneden yararlanmayı zorunlu kılmaktadır. Üniversitede yayımlar yapma, araştırmalar yapma ve elde edilen bilgileri yorumlayarak duyurma, öğrencilerin yeni bilgi edinme ve araştırma yapma alışkanlığını kazanması gibi görevlerin yapılabilmesi başarılı ve güçlü bir kütüphaneye bağlı olmaktadır (Kızılaslan, 2017, ss. 66–67).

Herhangi bir alanla ilgili en son çıkan bilimsel sonuçlar ve yeniliklerden kütüphaneler yardımı ile haberdar olunabilmektedir. Üniversite kütüphaneleri zamanın getirdiği hıza ayak uydurmalı, çeşitli iş birliklerine katılmalı, kullanıcının taleplerini hızlı ve olumlu bir şekilde karşılamalıdır. Yurtiçi ve yurtdışı bilginin iletilmesini hızlı ve doğru bir şekilde sağlamalıdır. Bu görevleri yerine getirebilmek için de iyi organize olmaları, bütçelerinin yeterli olması, personelin mesleki bilgiye sahip olması ve uygun binalarının bulunması gerekmektedir (Üstün, 1977, ss. 229–230).

1.2.2.2. Milli Kütüphane

Ulusal Kütüphane olarak da adlandırılan bu kütüphanelerin ulusların milli benliğini bir kuşaktan diğerine aktarma görevi bulunmaktadır. Ayrıca ülkede yayınlanan bütün eserleri eksiksiz toplamak durumundadır. Ülkede önderlik etmesi beklenen kütüphanelerdir (Akkaya & Odabaş, 2019, s. 21).

Milli kütüphaneler bir toplumun kültürünü yansıtmakta, milli bir arşiv ve araştırma merkezi özelliğine sahiptir. Birçok alanda zengin kullanıcı profiline hizmet vermektedir. Genel kütüphanecilik görevleri yanında bazen bilimsel, kültürel ve sanatsal toplantılar gerçekleştirilmekte, sergiler düzenlenmekte, yazma eserlerin onarılması görevleri yapılmaktadır. Standartlaşmayı sağlamak için başka kütüphanelere de önderlik etmektedir. Toplumda ait önemli bilgileri korumaya çalışan milli kütüphaneler, ülkede yayınlanan bütün eserleri ve ülkesi hakkında yayınlanan yurtdışı yayınları toplamaktadır. Ülkede yayınlanmış eserler ile ilgili bilgi vermekte, bilgi hizmeti veren ulusal ve uluslararası kuruluşlar ile iş birliği içerisinde olmaktadır. Kendi milli bibliyografyasını yayınlamakta ve önemli bir bilgi merkezi halini almaktadır. Ait olduğu topluma ait kültürel ve doğal varlıkların korunarak gelecek nesillere ulaşmasını sağlayabilmek adına hizmet veren milli kütüphaneler önemli bir misyon ve vizyona sahiptir. Kişisel değil kamusal çıkarlar ön plandadır. Başka kütüphanelere liderlik etmekte ve toplumun kültürel ve sosyal açıdan gelişmesini sağlamaktadır (Kavak, 2018, s. 11).

1.2.2.3. Halk Kütüphaneleri

Bulunduğu yerde her çeşit bilgi ihtiyacını karşılayan, bütün kullanıcılara hizmet veren kütüphanelerdir. Toplumda en yaygın kütüphane hizmeti veren kurumların başında gelmektedir (Altundağ, y.y.).

Halk kütüphaneleri insanlara küçüklükten itibaren verilen eğitim ve öğretim faaliyetleri yanında kişisel gelişimlerinin sağlanması ve boş zamanlarının değerlendirilmesi amacıyla kurulmuş olan mekânlardır. Bilgi kaynaklarını düzenleyerek kullanıcı hizmetine sunan çok yönlü bilgi merkezleridir. Kadınların ve erkeklerin, her yaştaki kullanıcının, her meslekten kullanıcının kaynaklardan ücretsiz

bir şekilde faydalanabildiği, içinde bulunduğu bölgenin her açıdan gelişmesini sağlayan kurumlardır (Kavak, 2018, s. 13).

Halkın bilgi edinme ihtiyacını karşılayan, bireysel ve yaşam boyu öğrenmeyi destekleyen, okuma kültürü, kütüphane kullanma alışkanlığını ve bilgi okuryazarlığını kazandıran, her düzeydeki eğitimi destekleyen, zihinsel yaratıcılığın gelişmesine katkı sağlayan, kültürel miras, bilim ve sanata duyarlılığı arttıran, kültürlerarası diyalog geliştiren kurumlardır (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012).

Halk kütüphaneleri bilginin sunulduğu temel yerlerden biridir ve çağın değişim ve gelişmelerine ayak uydurması zorunludur (Kavak, 2018, s. 14).

Halk kütüphaneleri toplumdaki bütün kesimlere eşit ve ücretsiz bilgi sağlamakta, halkın günlük hayatta bilgi ihtiyacını karşılamada önemli bir rolü bulunmaktadır. Halk kütüphanelerinde verilen bilgi hizmetlerinin geniş bir kullanıcıya hitap etmesi gerekmektedir (Uçak & Topçu, 2012).

1.2.2.4. Okul Kütüphaneleri

İnsanların yaşam boyu öğrenme temeli ilk olarak okul kütüphanelerinde atılmaktadır. Öğrencilerin okuma alışkanlığının gelişmesini sağlayarak, kişisel yetenekleri doğrultusunda ilerisi için karar vermelerini sağlamayı amaçlamaktadır. İhtiyacı olan bilgiyi hazır bir şekilde vermeyi değil bir rehber aracılığı ile erişmesine sevk eden, araştırma yapmalarına olanak tanıyan ilk başvuru yerleri okul kütüphaneleridir. Okul kütüphaneleri öğrencilere bilgi kaynaklarının kullanımını anlatan, ihtiyaçları olan bilgiye doğru, güncel ve hızlı bir şekilde nereden, nasıl erişebileceklerini anlatan bilgi merkezleridir. Sürekli değişim yaşanan hayatımızda okul kütüphaneleri de çağın gereklerine göre değişmektedir. Bilgi ve iletişimde yaşanan teknolojik gelişmeler sonucu okul kütüphanelerinde sadece bilgi kaynaklarının ve kütüphanenin nasıl kullanılacağı öğretilmemekte bilgiyi teknolojik donanımla sunan kütüphaneler teknolojiyi etkin olarak kullanmayı da öğretmektedir. Bu şekilde kütüphaneler bilgi okuryazarı bireyler yetiştirmiş olmaktadır (Kavak, 2018, s. 15).

1.2.2.5. Müze Kütüphaneleri

Bağlı oldukları müzenin uzmanlık alanına göre derme geliştirirler. Bütün kesimlere hizmet vermektedirler (Altundağ, y.y.).

Müze kütüphaneleri bir özel konu kütüphanesi türüdür. Özel konulu kütüphanelerden farkı ise belli bir kesime hizmet vermemesi herkese hizmet vermesidir. Müze kütüphanesinin dermesi kütüphanenin bağlı bulunduğu müzenin misyonu, amacı ve hedefleri doğrultusunda oluşturulmakta ve geliştirilmektedir. Bu derme müzenin ve bütün kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verebilmeli, planlı bir şekilde geliştirilmelidir. Bunun için de kütüphanenin yazılı bir derme geliştirme politikası bulunmalıdır. Yayınların niteliği yanında düzenli ve erişilebilir olması da önemlidir. Kütüphanecilik standartlarına uygun bir şekilde kataloglanması ve sınıflanması gerekmektedir (Kopuz & Cengiz, 2013, ss. 516–517).

Koleksiyonlara insanların erişimi ve açık müze içinde yer alması British Museum'un kuruluşu ile olmuştur. Müze kütüphaneleri günümüzdeki anlamı ile müzeler içinde 19. yy. sonunda yer almaya başlamıştır. Müze kütüphaneleri müze nesnelere hakkında bilgi vermeleri yanında nesnelere bağlamlarına dair bilgiyi de sunmaktadırlar. Örneğin, nesnelere ürettiren tasarımcılar, bu kişilerin yaptıkları başka işler, nesnelere ait oldukları dönemin özellikleri gibi bilgilere erişilebilmektedir. Etkin bir şekilde çalışan bir müze kütüphanesi ziyaretçiler ve araştırmacıların müze koleksiyonuna dair bilgi ihtiyacını karşılaması yanında belgeleme, sergileme, koruma, eğitim ve araştırma şeklindeki müzecilik uygulamaları ile ilgili müze personeli için kaynak oluşturmaktadır (Mollaoğlu, 2007, ss. 309–311).

1.2.2.6. Özel Kütüphaneler

Bağlı bulunduğu kurumun ilgi alanında bulunan konularda dermesi bulunan, hizmet veren kütüphanelerdir (Altundağ, y.y.).

İnsanlar tarafından daha az tanınan özel kütüphaneler amaç bakımından çok çeşitli ve oldukça fazla sayıda bulunmaktadır. Çeşitli alanlarda hizmet veren küçük veya büyük bilgi merkezleridir. Dermelerinin içerikleri içinde buldukları kurumun mekânına dair özellikler, kullanıcıların demografik özellikleri, bilgi erişimine

verdikleri önem bakımından farklılıklar göstermektedirler. Özel kütüphaneler ihtisas kütüphanesi olarak da isimlendirilmektedir. İçinde buldukları kurumun ilgi alanına dair kaynak sunan bilgi merkezleridir. Bu kütüphaneler hizmet verdiği kuruluştaki bulunan kullanıcıların bilgi ihtiyacını kolay ve hızlı bir şekilde karşılamak durumunda olan merkezlerdir. Kurumun çalışma alanı dâhilinde kendine özgü konularda dermesi bulunmaktadır (Kavak, 2018, s. 16).

Geleneksel kütüphane hizmetleri yanında parçası oldukları kurumun amaçlarının gerçekleşmesi doğrultusunda özel hizmetler de sunmaktadır. Özel kütüphanelerde amaç bilgiyi çalışmaya uygulamaktır. Özel kütüphanelerin gelişiminde etkili olan olaylar; bilimsel ve mesleki dernekler kurulması, sanayi devrimi sonucunda yaşanan toplumsal gelişmeler ve yayınlarda yaşanan hızlı artışır (Uğurlu, 2016).

1.2.2.7. Diğer Kütüphane Türleri

Tıp Kütüphaneleri, Hukuk Kütüphaneleri, Medya Kütüphaneleri, Yazma ve Nadir Eser Kütüphaneleri, Çocuk Kütüphaneleri gibi kütüphane türleri de bulunmaktadır.

1.2.3. Bilgisayar Uygulamalarına Göre Kütüphane Türleri

Bilgisayar uygulamalarına göre değerlendirme yapıldığında kütüphaneler aşağıdaki şekilde gruplara ayrılmaktadır:

1.2.3.1. Geleneksel Kütüphane

Bütün işlemler kâğıt ile yapılmakta ve bu kütüphaneler “kâğıda dayalı kütüphaneler” şeklinde de isimlendirilmektedir. Kullanıcılar kütüphaneye gitmek zorundadırlar (Afzali, 2008, s. 268).

Geleneksel kütüphaneler toplumdaki farklı kesimlere hizmet vermek amacıyla tasarlanmış yerlerdir. Basılı kitap ve yayınların yer aldığı bu yapılarda büyüklüğe göre ihtiyaçlar da o şekilde büyük olmaktadır. (Kutluca & Yalman, 2016, s. 346). Geleneksel kütüphanelerdeki olumsuzluklardan biri materyaller genellikle kütüphaneye gelen kullanıcılar ile sınırlıdır (Afzali, 2008).

1.2.3.2. Otomatik Kütüphane

Basılı kaynakları bulunan fakat işlemleri bilgisayar ortamında yapan kütüphanelerdir. Basılı kaynaklar yanında elektronik ortamda üretilmiş kaynaklar da bulunmaktadır (Afzali, 2008, s. 268).

Otomatik kütüphanede, araçlar dijital olmayan medyaya işaret eder ve odak noktası yerel koleksiyonda kalır (Oppenheim & Smithson, 1999, s. 99).

1.2.3.3. Elektronik Kütüphane

Günümüzde internet üzerinden erişilen bilgi çeşidi ve sayısı sürekli ve hızlı bir şekilde artmaktadır. Bunun sonucunda da kütüphane kavramı, kütüphanecinin özellikleri ve kütüphane hizmetleri değişmiştir. Artık kütüphaneler kişinin ulaşmak istediği bilgiyi ihtiyacı olduğu anda kişiye sunmak durumundadır. Kütüphanecilik bilişim sistemlerinden ayrı düşünülememekte elektronik çağda kütüphane koleksiyonları kütüphanenin fiziki olarak elinde bulunan kaynaklar değil erişim sağladığı kaynaklarla belirlenmektedir. Kullanıcının ihtiyaç duyduğu bilgi kaynaklarını toplayan ve düzenleyerek sunan kütüphaneler bilişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte klasik kütüphanecilik anlayışının dışına çıkarak elektronik bilgi merkezleri haline dönüşmektedir. Bilgisayarın ortaya çıkması ve gelişmesiyle birlikte bilgi ve teknoloji elektronik ortama aktarılmış ve bilgi merkezleri halini alan kütüphanelerde bilgi bir yandan basılı bir yandan dijital ortamda depolanmaya başlamıştır. Enformasyon halindeki bilginin bilgisayarlar aracılığı ile kullanıcıya yakından ve uzaktan aktarılması sonucu “elektronik kütüphanecilik” kavramı doğmuştur. Bazı yerlerde elektronik kütüphane yerine sayısal kütüphane terimi kullanılmaktadır. Elektronik kütüphane hizmetleri genel olarak bilgisayar kullanarak, çevrimiçi ve tam metin arama şeklinde sunulmaktadır. Bu kütüphaneler bilgiyi depolayabilme ve erişebilmek için çok geniş elektronik ortam kullanmaya yönelmektedirler. Elektronik kütüphanelerde basılı kitaplar da bulunmaktadır. Elektronik kütüphanecilikte kütüphane hizmetleri ve materyalleri kâğıt kullanılmadan bilgisayar ortamında gerçekleşmektedir. Üniversite ve araştırma kütüphaneleri teknolojiadaki gelişmeleri yakından takip etmektedirler.

Üniversite kütüphanelerinde elektronik olarak sunulan hizmetler: (Acar, 2004, ss. 44–45)

- Dermelerinde bulunan koleksiyonların bibliyografik taramasının yapılması,
- Kütüphaneye yeni gelen yayınların hemen duyurulması,
- Veri tabanlarının kısa zamanda kullanımın sağlanması,
- Yeni gelişmelerin duyurularının yapılması,
- Kullanıcıların taleplerinin webten elektronik istek formu ile iletilmesi,
- Şikâyetlerin ve olumlu görüşlerin web üzerinden alınması.

Günümüzde çoğu çalışma bilgisayar kullanılarak yapılmaktadır. Tez çalışmaları, makalelerin ve ödevlerin sayısal olarak hazırlanması sonucu: (Acar, 2004, ss. 45–46)

- Basım masrafları büyük oranda azalmaktadır.
- Basılı materyallerin yıpranması sorunu kalmamaktadır.
- Çok fazla sayıda araştırmacı kaynaklardan faydalanabilmektedir.
- Hipermetin özellikleri bulunduğu için kolay okunabilmektedir.
- Sayısal olan bilginin transferi ve değiştirilmesi imkânı bulunmaktadır.
- İstenildiğinde basılı hale getirilebilmektedir.
- Okuyucu kitap taşıma zahmetinden kurtulmuş olmaktadır.

Elektronik kütüphanelerin bilgi hizmetlerine getirdiği yenilikler kullanılan teknoloji ve dijital bilgidir. Elektronik kütüphaneler geleneksel kütüphanelere göre zaman, emek, mekân, para konusunda avantaj sağlamaktadır. Çevrimiçi ve çevrimdışı erişim bağlantıları ile kullanıcılara bilgi hızlı bir şekilde iletilmektedir. Elektronik kütüphanelerin kurulması ile eğitim-öğretim alanında da fayda elde edilmiştir. Öğrencilere güncel ve faydalı bilgi hızlı bir biçimde iletilebilmekte ve bilgi ihtiyacı anlık karşılanmaktadır. Elektronik kütüphanelerde sunulan bilgi şekli de

farklılaşmaktadır. Bilgi kaydedilen ortam ses, resim, fotoğraf, film içerikleriyle zenginleşmektedir. Bilgisayar ağları, elektronik dokümanlar ve dijital bilginin kullanıldığı elektronik kütüphanelere öğrenciler daha yatkın olmakta ve böylece eğitim-öğretimde başarılı bir şekilde kullanılabilir (Kavak, 2018, s. 19).

Teknolojik gelişmeler sonucunda günümüzde üretilen bilgiler büyük oranda elektronik ortama taşınmıştır ve elektronik ortamda saklanarak kullanıcılara sunulmaktadır. Kullanıcıların değişen bilgi ihtiyacını karşılamak amacı ile kütüphaneler kaynakları, katalogları, veri tabanlarını elektronik ortama taşımışlardır. Kütüphanenin bütün hizmetleri elektronik olarak verilmese de elektronik bilgi hizmetleri giderek yaygınlaşmaktadır (Diriarın, 2013, s. 12).

Elektronik Danışma Hizmeti; geleneksel bilgi hizmetinin elektronik ortamda verilmesidir. İnternet üzerinde e-posta, chat veya web tabanlı başvuru formları ile istenen bilgiler kütüphaneciler tarafından internet ortamında karşılanmaktadır. Elektronik bilgi hizmeti yerine “e-reference (e-danışma)”, “online reference (çevrimiçi başvuru)”, “virtual reference (sanal bilgi hizmeti)” ve “dijital reference (elektronik bilgi hizmeti)” gibi terimler de kullanılmaktadır (Diriarın, 2013, s. 13).

Dokümantasyon Hizmeti; Kütüphanelerin araştırmacılara kendi alanları ile ilgili yapılmış olan çalışmaları göstermek, konu ile ilgili göndermelerde bulunarak araştırmacının sahip olduğu bilgiyi arttırmak, tekrarları önleyip zaman kazandırmak amacı ile yayın tarama işlemi gerçekleştirmesi ve tarama sonucunda elde edilen bilgileri kaynakçalar, duyuru bültenleri, yayın listeleri, veri tabanları, öz ve dizinler hazırlayarak duyurmasıdır.

Güncel Duyuru Hizmeti; Araştırmacıların ilgi alanlarına giren konularda en yeni bilgilerin duyurulması amaçlanmaktadır. Kütüphaneye yeni gelen kaynaklar belirli zamanlarda kullanıcılara duyurulmaktadır. Bu hizmeti günümüzde kütüphaneler web sayfaları, sosyal medya, RSS (Rich Site Summary), Bloglar, e-mail aracılığı ile kullanmaktadırlar (Diriarın, 2013, ss. 21–22).

E-Rezerv Hizmeti; Bu hizmet öğrencilerin 7/24 kampüs içinden veya dışından ders kaynaklarına erişebilmesini amaçlayan rezerv hizmetinin elektronik

ortamda verilmesidir. Elektronik kitaplar, elektronik dergiler ve veri tabanlarındaki makaleler telif hakları kapsamında talep eden kullanıcılara rezerv edilmektedir (Çukadar & Çelik, 2003, s. 39).

Kütüphane Web Sayfası Hizmeti; Web sitesi kütüphanelerin elektronik ortamdaki dış dünyaya açılan penceresidir. Web siteleri kütüphane ve kullanıcı arasındaki iletişimi sağlamaktadır. İnternet üzerinden HTML (Hyper Text Markup Language) formatında kodlanan web sayfaları, içerisinde metinler, görsel materyaller ve ses objelerinin yer aldığı web tarayıcısı kullanarak görüntülenebilen dokümanlardır. Bu dokümanlar web sitesini meydana getirmektedir. Kişi ya da kuruma ait olan web sayfasına web sitesi denilmektedir (Diriarın, 2013, s. 29).

Çevrimiçi Kataloglar (OPAC); Kataloglar bilgisayar ortamında oluşturulmaya başlayınca OPAC'lar da (Online Public Access Catalog) yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır. İlk çevrimiçi kataloglar 1975 yılında Ohio Devlet Üniversitesi'nde kullanılmıştır. OPAC'lar çevrimiçi kütüphane katalogları olarak bilinmektedir. Kullanıcıların kütüphanedeki kaynaklara erişebilmesini sağlayan önemli araçlardan biridir. Kütüphane kaynaklarının bibliyografik bilgilerine yer ve zaman kısıtlaması olmadan çevrimiçi bir şekilde erişilebilmektedir. OPAC 2.0 ise Web 2.0 ın getirdiği özelliklerin çevrimiçi kütüphane kataloglarında uygulanmasıdır. "Gelecek nesil katalogları" veya "21. yy katalogları" şeklinde de kullanılmaktadır (Özel & Çakmak, 2012, s. 111).

Elektronik Kaynaklar; Bilgi kaynakları günümüzde büyük oranda ve hızla elektronik ortama taşınmaya başlamış ve salgın döneminde bu hız katlanarak artmıştır (Serin, 2020, s. 60). Elektronik kaynaklar artık kütüphaneler için büyük önem taşımakta ve kütüphane bütçelerinden giderek artan bir pay almaktadır. CD-ROM'lar, yerel alan ağları, bilgisayar donanımı, çevrimiçi kaynaklar, İnternette ve uzaktan erişilen veri tabanları, kütüphanelere kullanıcılar için geniş kaynaklar sağlamaktadır. Erişim faydası yanında bilgi patlaması kütüphaneler ve kullanıcılar açısından önemli miktarda kafa karışıklığı yaratmaktadır (G. W. White & Crawford, 1997, s. 53). Basılı ortamdan elektronik ortama geçiş ile elektronik bilgi büyümektedir ve bunun yanında kullanıcılara, kendi özelliklerini uyarlamaya

zorlamaktan ziyade, onların özelliklerini dikkate alan bilgi arama ve erişim için yeni araçlar ve uygulamalar sağlamıştır. Böylece etkileşim artarken kullanıcıların okuryazarlığı da artmaktadır (Tsakonas & Papatheodorou, 2006, s. 400).

Elektronik kaynaklar CD-ROM'lar, elektronik ortamda bulunan bilgi kaynakları, manyetik bantlar, optik diskler gibi elektronik ortamda yer alan çevrimiçi kaynaklardır. Kütüphanede bulunan CD-ROM'lar, elektronik kitap ve dergiler, veri tabanları bunlar arasındadır. Elektronik kaynak; elektronik ortamda üretilen veya elektronik ortama daha sonra aktarılan, elektronik ortamda saklanıp kullanıma sunulan dijital bilgi kaynakları şeklinde tanımlanmıştır. Elektronik ortamda oluşturulmayıp basılı kaydı olan yayınlar internet ortamına aktarılıp bu ortamda saklanarak kullanıma sunulduğu zaman bu yayınlar da elektronik yayın olarak görülmektedir (Diriarın, 2013, ss. 33–36)

Fiziki ortamda kütüphane kullanımı azalıyor gibi görünmekte fakat elektronik ortamda bilgi kaynaklarının kullanımı artmaktadır. Hızlı ve kolay bir şekilde bilgiye erişimi sağlayan kütüphanelerin kullanıcı sayısı artış gösterecektir. Özellikle üniversite ve araştırma kütüphaneleri kullanıcıların ihtiyacı olan bilgi kaynaklarını satın alma, abonelik ve açık erişim yolu ile hizmet sunmaktadır (Serin, 2020, ss. 61–62). Elektronik kaynakların maliyetinin çok yüksek olması sonucu bilgi belge merkezleri bir araya gelerek iş birliği yani konsorsiyum oluşturmaktadır (Karagözoğlu Aslıyüksek vd., 2017, ss. 33–34).

Elektronik Kitaplar; E-kitap; bir veya birkaç basılı kitabın dijitalleştirilmesi sonucu ya da bir içeriğin tamamıyla elektronik ortamda üretilmesi sonucu bilgisayar, ekranı olan taşınabilir cihaz ya da elektronik kitap okuyucuları ile görüntülenebilen, erişilebilen, yayımlanabilen kaynaklardır. Bunun yanında yazılımla sağlanan kitap ayracı, metni işaretleme, not alma şeklindeki zengin metin özellikleri işlevlerinin de yapılabildiği elektronik biçimdir (Diriarın, 2013, s. 37).

E-kitaplar günümüzde sürekli bir büyüme ve yadsınamaz bir mevcudiyet sergilemektedir (Gregory, 2008, s. 266). Bilgisayar, Kindle, iPod, iPhone, iPad ve Blackberry gibi araçlarda okunabilmektedir. Elektronik kitabın birçok avantajı bulunmaktadır. Konular; ses, müzik, görüntü şeklindeki görsel ve işitsel öğelerle

desteklenmektedir. İstenilen bölüme notlar alınabilmekte, işaretler koyulabilmektedir. Herhangi bir bilgiye sayfaları çevirmekle uğraşmadan, saatlerce okumadan arama yapıp en kısa sürede erişilebilmektedir. Elektronik kitabın en büyük dezavantajı sadece elektronik ortamda kullanılmasıdır (Soydan, 2012, s. 391).

1.3. Kütüphanelerin Dijitalleşme Süreci

21. yüzyılda teknoloji ve bilimsel gelişmeler sonucu yeni bir dünya düzeni ortaya çıkmıştır. Çoğu toplumsal eylem dijitalleşmeye başlamış, bireysel ve toplumsal hayatı dijitalleşme ve dijitalleştirme kavramları etkilemiştir. Dijitalleşme ve dijitalleştirme kütüphaneler için de önemli olmaya başlamıştır (Lale & Tekke, 2022, ss. 73–74).

Teknolojik gelişmeler sonucu kütüphaneler de dijitalleşmeye başlamıştır. İnternet günümüzde her çeşit bilgi erişiminde kullanılan vazgeçilmez bir araç olarak karşımıza çıkmakta, araştırmacılar açısından zaman ve mekân kısıtlaması olmadan bilgiye erişebilmek giderek önemli hale gelmektedir. Burada da dijital kütüphaneler devreye girmektedir (Karataş Ateş, 2015, s. 561). Kullanıcıların dilediği anda ihtiyacı olan bilgiye erişebilmesi onları adeta büyülemekte, bu kütüphanelerde zaman ve mekândan bağımsız bilgi erişimi kullanıcılar açısından kolay ve kullanışlı olmaktadır (Bayter, 2018).

1.3.1. Web 2.0 Teknolojileri ve Uygulamaları

Web 2.0 sözcüğü, ilk olarak 2004’de O’Reilly Media tarafından kullanılmıştır, yeni nesil internet hizmetleri yani kullanıcılar tarafından ortaklaşa ve paylaşarak ortaya çıkarılan sistemi ifade etmektedir. Web 2.0’ın getirdiği teknolojiler ile sosyal ağlar, wikiler, bloglar (web günlükleri) ve folksonomiler gibi web tabanlı uygulamalar gelişmiştir (Kavak, 2018, s. 89).

Web 2.0 da yeni içerik yazılabilmekte, geliştirilerek kişiler tarafından eklemeler yapılabilmektedir; kolay bir şekilde öğrenilebilmekte ve de kısa sürede hızlı bir şekilde güncellenebilmektedir. Web platformunda kullanıcılar birbirleri ile daha yakın ilişki kurabilmektedirler. Kullanıcıların bir sistemi benimseyebilmeleri

için sadece izleyici olmak yerine o sistemin içinde yer almaları, katkıda bulunarak yaratıcılıklarını sergileyebilmeleri gerekmektedir (D. Baltacı & Özel, 2010).

Web 2.0 teknolojileri, kullanıcılar arasında işbirliği ve etkileşimi sağlamakta dinamik bir içerik sunmaktadır (Yalçın, 2014, s. 12).

Web 2.0'ın getirdiği teknolojiler YouTube, MySpace, Facebook, Flickr, Second Life, LibraryThing, Ning, Twitter, Delicious, Meebo gibi sosyal ağ siteleridir. Web 2.0'ın getirmiş olduğu uygulamalar aşağıda yer almaktadır(Kavak, 2018, ss. 88–89):

- Sosyal Medya Siteleri
- Blog
- Wiki
- RSS Beslemesi
- Anlık Mesajlaşma (Sohbet)
- Podcast ve Videocast
- Etiketleme ve İşaretleme
- Medya paylaşımı.

Web 2.0 uygulamalarının özellikleri; gelişmiş kullanıcı deneyimi, kullanıcıların katılımı ve ortak bir fikir, dinamik içerik, meta veri, Web standartları ve ölçeklenebilirlik, anlaşılabilirlik ve özgürlük şeklinde sıralanabilir.

Web 2.0, hem okunabilir hem de yazılabilir. Web 2.0 araçları ile kullanıcılar yorum yazabilmekte, düşüncelerini ifade edebilmektedirler. Web 2.0'da kullanıcılar aktif bir şekilde yer almakta yorumlar ve görüşler ekleyebilmekte, gruplar kurabilmektedir. Kullanımı kolaydır ve basit ara yüzü bulunmaktadır. Web 2.0 teknolojileri beraber çalışma ve paylaşım yapabilme mantığı ile hareket etmektedir (Kavak, 2018, ss. 88–90).

Web 2.0 ile kişiler internette kolaylıkla içerik oluşturabilmekte, başka kullanıcılar da bu içeriğe katkı sağlayabilmektedir. Oluşan dinamik yapıda bilgi sistemlerinde içeriği oluşturan ve geliştiren kullanıcılar ve içeriği tüketen kullanıcılar arasındaki sınır ortadan kaybolmaya başlamaktadır. Web 2.0'da son kullanıcı da sürece dâhil edilmektedir. Web 2.0'ın bu yapısı etkilemiş olduğu sistemlerin de kullanıcı odaklı olmasını sağlamaktadır (Yalçın, 2014, s. 12).

1.3.2. Kütüphane 2.0

Teknolojideki gelişmelerle birlikte kütüphaneler Web 2.0 araçlarını kullanmaya başlamışlardır. Kullanıcılar aktif bilgi üreticisi olmaya, yeni içerik ve uygulamalar geliştirmeye başlamışlardır. Kütüphanenin ürettiği içeriklere yorum ve etiket ekleyerek katkı sunabilmektedirler (Bayraktar & Bayraktar, 2017, s. 3434).

Kütüphane 2.0 terimi Web 2.0 teknolojilerini kütüphanelerin kullanmaya başlamaları sonucu ortaya çıkmıştır. Kütüphaneler de Web 2.0'ın getirdiği teknolojileri kullanmak ve hizmetlerini kullanıcının değişen beklentilerine göre yeniden düzenlemek, teknolojinin getirdiği yeniliklere uyum sağlamak amacıyla. Teknolojik gelişmeleri kütüphaneler kendi yararlarına kullanıp bu durumu fırsata çevirebilmektedirler. Bütün web 2.0 teknolojileri kütüphane hizmetleri ile uyumlu hale getirilebilir. Kullanıcıların zaten kullanabildikleri blog, wiki, RSS, video, Podcast, Twitter gibi araçları Kütüphaneler de hizmetlerinde kullanmalı teknolojinin getirdiği olanaklardan faydalanabilmeyi bilmelidir (Işık, 2010, s. 101).

Kütüphane 2.0 kavramını ilk olarak Michael Casey LibraryCrunch adlı blog'unda kullanmıştır. Kütüphane hizmetlerinde kullanıcının talep ve katkıları sonucu sürekli değerlendirme ve yenileme olarak kullanılan bir modeldir (Akbaytürk Çanak vd., 2014).

Casey ve Laura Savastinuk'a göre Kütüphane 2.0'ın özelliği kullanıcı odaklı değişimdir. Sürekli değişim, fiziksel ve sanal hizmetleri yeniden oluşturmakta, kullanıcı katılımını sağlamakta, hizmetleri tutarlı bir şekilde değerlendirerek desteklenmesini sağlamaktadır (Stephens & Collins, 2007, s. 254).

Maness Kütüphane 2.0 kavramını etkileşimli, katılımcı ve çoklu ortamlı Web 2.0 teknolojilerinin Kütüphane hizmetlerinde uygulanması, şeklinde tanımlamıştır (Maness, 2006, s. 3). Kütüphane 2.0 kullanıcı odaklı bir yaklaşımdır. Kullanıcılar web sitesindeki kütüphane hizmetlerine ekleme yapabilmekte, içeriğini değiştirebilmekte, sayfanın görüntüsünü kişiselleştirebilmektedir (D. Baltacı & Özel, 2010).

Habib'in tanımına göre Kütüphane 2.0, Web 2.0'ın doğrudan ve çevresel etkilerinin neden olduğu kullanıcı ihtiyaçlarını desteklemek için oluşturulmuş bir alt grup kütüphane hizmetleridir. Web 2.0 değişen kullanıcı ihtiyaçlarını hızlandırmakta ve Kütüphane 2.0 hizmetleri bu ihtiyaçları karşılamaktadır (Habib, 2006, s. 9).

Kütüphane 2.0 ile anlatılmak istenen, bilgiye bireysel olarak dergi veya kitaplar aracılığıyla ulaşmaya çalışmadan sanal ortamda kütüphaneci veya başka kullanıcıların da katıldığı etkileşim içerisinde bilgiye ulaşmak ve paylaşmaktır. Kullanıcı kendi kontrolünde katalog ve koleksiyona erişebilmektedir (Tavluoğlu, 2013, s. 20).

Finlandiya'da Abo Akademi Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada "Kütüphane 2.0 nedir" sorusuna 29 katılımcı yanıt vermiştir. Analiz sonucunda Kütüphane 2.0'ın yedi ana bileşeni ortaya çıkmıştır: etkileşim, kullanıcılar, katılım, kütüphane ve kütüphane hizmetleri, web ve web 2.0, sosyal yönler, teknoloji ve araçlar. Ortaya çıkan bileşenler doğrultusunda Kütüphane 2.0, sosyal ağ teknolojileri tarafından ortaya çıkarılan katılım kültüründe kütüphane ile kullanıcının etkileşim değişikliği şeklinde tanımlanmıştır (Holmberg vd., 2009, s. 677).

Web 2.0 ile gelen teknolojiler, paylaşım ve katılımı destekleyen iletişim ortamlarına olanak sağlamaktadır. Etkileşimin olduğu bu iletişim ortamlarında bulunan sosyal ağlarda kişiler içerikleri paylaşmakta ve içeriklere katkıda bulunmaktadır. Bu etkileşim ile insanlarda farklı ihtiyaç ve beklentiler oluşmaya başlamaktadır. Kütüphaneler de bu teknolojik gelişmelerden doğrudan etkilenmektedir. Kullanıcı merkezli bu iletişim ortamı ile kullanıcıların ihtiyaç ve beklentilerine göre hizmetlerini şekillendirmektedir. Web 2.0 teknolojileri ile gelen

yeni uygulamaların kütüphanelerde kullanılmaya başlaması ile “Library 2.0” ortaya çıkmıştır (Özel & Çakmak, 2011, s. 31).

Web 2.0 teknolojilerinin kütüphanelerde Web 2.0 uygulamalarıyla nasıl kullanıldığı aşağıda açıklanmaktadır:

Anında mesajlaşma (Instant messaging), en çok kullanılan uygulamadır. Referans hizmetlerinde e-posta veya telefon yerine daha kolay uygulanabilmektedir. Anında mesajlaşma eş zamanlı iletişim sağlarken e-postada böyle bir durum yoktur (Xu vd., 2009, s. 326). Bu hizmet aynı zamanda sohbet(chat) hizmetidir. Çevrimiçi referans hizmeti verilirken kütüphanecilerin sıklıkla kullandığı uygulamadır. Kütüphaneciye soru hizmeti de kütüphaneler tarafından kullanılmaktadır. Yazılı mesajların yanında, bu servisler mesajların sesli ve görüntülü gönderimini sağlamaktadır. Bu uygulama çevrimiçi kullanıcı eğitimi verilirken de kullanılabilir.

Bloglar, kütüphanelerin hizmet ve kaynaklarını tanıtmak için kullandığı uygulamalardır. Yeni gelen kitapları, sık kullanılan kitapları, yeni abone olunan, açılan veri tabanlarını duyurmak için kullanılabilir (Jenda & Kesselman, 2008, s. 53). Kütüphanelerde blog kullanılacaksa blogun içeriği ve amacı iyi belirlenmiş olmalı ve ona göre hareket edilmelidir.

Wikiler, konu rehberleri, bibliyografyalar, sözlükler hazırlanmasında kullanılan, önerilmiş olan yayınların eklenebildiği, kullanıcıların içeriğe katkıda bulunduğu uygulamalardır (Işık, 2013, s. 109). Kütüphanelerin faaliyetleri, kütüphane politikaları, projeleri gibi kütüphane hakkındaki her türlü haber ve bilgi wikilerde paylaşılabilir.

RSS beslemeleri, kütüphane otomasyon programı ile yeni gelen kaynakların duyurulduğu ve kütüphane hakkındaki bütün gelişmelerin duyurusunun yapıldığı Web 2.0 teknolojilerinden biridir. Veri tabanlarına ve elektronik dergilere RSS bağlantısı ile kullanıcılar ilgilendikleri konular hakkında bilgilendirilmektedir.

Sosyal ağ siteleri, kütüphanelerin hizmetleri ve kaynaklarının tanıtımında kullandıkları uygulamalardır. Kullanıcıların fikirlerinin alınabilmesi amacıyla gruplar

oluşturulabilmekte ya da kütüphaneciler başka kütüphanecilerle bilgi alışverişinde bulunmak amacıyla gruplar oluşturabilmektedirler. Kütüphane kurma, kitap toplama gibi kampanyalarda sosyal ağlar çok sık kullanılmaktadır (Işık, 2013, s. 109).

Sosyal medya Web 2.0 ile gelen, kullanıcıların içerik yaratmasına ve kullanmasına olanak veren teknolojik uygulamalardır. Zaman ve yer sınırlaması bulunmamaktadır. Mobil platformlarla uyumludur. Paylaşımına olanak vermektedir. Kütüphaneler tanıtım, iletişim, geribildirim için sosyal medya araçlarını kullanmaktadır.

Kütüphanelerde sosyal medya kullanımı ile (Daleğmez & Kurtoğlu, 2018);

- Hizmetler düşük maliyetle yapılabilen
- Zamandan tasarruf edilebilme
- Kullanıcı hizmetlerini iyileştirme konusunda geri bildirimler alınabilme
- Zaman kısıtlaması olmadan hizmet verilebilme
- Daha fazla eğitim ve tanıtım yapılabilme
- Daha fazla içerik kullanılabilme

Geleneksel kütüphane hizmetlerinin sosyal ağ ortamlarında gerçekleştirilmeye başlaması sonucu kütüphane dışına taşınması ilk bakışta endişe verici olabilmektedir fakat kütüphane hizmetleri bu uygulamalarla bütünleştirilerek bu hizmetlerin etkinliği artırılabilir (Özel & Çakmak, 2011, s. 32).

Kaynağı Web 2.0 olan Kütüphane 2.0'ın avantajları; Kütüphaneye gelmeden kütüphane kullanıcıları ortaya çıkmakta, kullanıcılardan anlık geribildirim alınabilme, web sitesi güncel ve devamlı kalmakta, farklı formatta olan bilgiler ortak platformdan kullanıcıya ulaşmakta, kullanıcı odaklı olunarak içerik paylaşımı ve etkileşim sağlanmaktadır. Dezavantajları ise, zaman ve personel sıkıntısı yaşanabilmektedir, personelin eğitilmesi gerekebilmektedir, yeni politikalar belirlenirken sorunlar yaşanabilmektedir. Geleneksel referans hizmeti yerine Kütüphane 2.0 ile blog, anında mesajlaşma, RSS beslemeleri, Wiki uygulamaları

kullanılmaktadır. Kataloglamanın yerine ise OPAC'ta etiketleme kavramı gelmiştir. Geleneksel kütüphane hizmetinde kullanıcılarla e-posta listeleri kullanılarak iletişim kurulurken, Kütüphane 2.0'da sosyal ağlar kullanılarak çevrimiçi gruplar kurulabilmektedir (Işık, 2010, ss. 101–102).

1.3.3. Karma Kütüphane

Basılı ve elektronik kaynakların bir arada bulunduğu geleneksel ve dijital kütüphaneler arasında bir bağ kuran kütüphanelerdir (Oppenheim & Smithson, 1999, s. 99). Karma kütüphanelerde zengin hizmetler verebilmek amacı ile gelişmiş teknolojiler kullanılarak değişik kaynaklar kullanılmaktadır. Bu kütüphanelere Crawford Karmaşık Kütüphane (Complex Library) şeklinde isim vermiştir (Crawford, 1999, s. 13). Karma kütüphaneler yerel, ulusal ve uluslararası alanda bulunan geleneksel ve dijital ortamdaki bilgileri bütünleşik bir şekilde tarayabilmeye imkân vermektedir. Elektronik ortamdan ulaşılan kaynaklara ve elektronik olmayan materyallere erişim sağlanabilmektedir (Afzali, 2008, s. 231).

Kütüphanelerde hâlihazırda dijital olmayan bilgiler bulunmaktadır ve dijital kütüphane konusu bu açıdan ele alınmalıdır. Birçok kurumda geleneksel kütüphane ve dijital kütüphane bir arada bulunmaktadır. Bu tür kütüphanelere son dönemlerde “karma kütüphaneler” adı verilmektedir. Hibrit kütüphane, geleneksel ve dijital kütüphanenin bütünleştirilmesi ile oluşmaktadır. "Hibrit kütüphane" terimini il olarak Sutton kullanmıştır. Sutton'a göre hibrit kütüphanede, basılı ve dijital bilgi dengesi dijitalle doğru eğilim göstermektedir.

Geleneksel ve dijital materyaller bir arada bulunmakta, başka yerlerde bulunan dijital materyallere herhangi bir kısıtlama olmadan coğrafi erişim sağlanabilmektedir. Sutton kütüphane görevlilerinin dijital araçlar ve kullanıcılar arasında arabuluculuk görevini yerine getirerek maliyetlerin düşmesine yardımcı olmasını önermiştir (Oppenheim & Smithson, 1999, ss. 98–99).

1.3.4. Dijital Kütüphane

Kütüphaneler teknolojik gelişmeler sonucunda dijitalleşmeye başlamıştır. Kullanıcıların kütüphaneleri ziyaret etme sıklıkları azaldığı için kütüphanelerin dijitalleşmesi kütüphane kullanımını artırma açısından önemlidir. Kullanıcılar

açısından yer ve zaman kısıtlaması olmadan bilgiye erişmek giderek önemli olmaktadır. Dijital kütüphaneler bu talepleri karşılamaktadırlar. Kütüphanelerin dijitalleşmesi ile istenilen bilgiye anında ve kapsamlı bir şekilde erişilebilmektedir. Kullanıcıya daha iyi hizmet verilebilmekte ve yeni araştırmaların gelişmesini sağlamaktadır (Bayter, 2018, ss. 66–67).

Literatürde dijital kütüphane ilk olarak Vannevar Bush tarafından, 1945’de Atlantic Monthly dergisinde yayımlanan “Düşünebildikçe” adındaki çalışmada kullanılmıştır. İnternetin yayılması da dijital kütüphanelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Dijital Kütüphane konusunda ilk önemli proje Amerikan Kongre Kütüphanesi’nin (Library of Congress) 2000’de NDLP (National Digital Library Program) projesi olarak gösterilebilir. İşbirliğinde bulunduğu kuruluşların dermesinde yer alan dijital kaynakların çevrimiçi erişilebilirliğini amaçlamış ve çok fazla sayıda kullanıcı tarafından erişilebilen web tabanlı ilk dijital kütüphane hizmeti sayılmaktadır. 1994-1998 yıllarındaki Dijital Kütüphaneler Girişimi (Digital Libraries Initiative), önemli çalışmalardan biridir. Kütüphane ve Bilgi Kaynakları Konseyi’ne göre dijital kütüphane elektronik olarak erişilebilen dermeye sahip ve her yerden erişilebilen kütüphanedir. (Mcginty, 1997). Kilker ve Gay ise otomatik bir rezerv sistemini, çevrimiçi arşivleri veya mevcut interneti, çevrimiçi dergileri, mevcut kaynakları veya bunların bir kombinasyonunu içerebilen bir dijital kütüphane şeklinde tanımlamıştır (Kilker & Gay, 1998, s. 60).

Dijital kütüphanelerde görsel ve işitsel koleksiyonlar da bulunabilmektedir. Bunlar dijital olarak üretilmiş ya da sonradan dijitalleştirilen kaynaklar olabilmektedir (Karataş Ateş, 2015).

Günümüzde kütüphaneler, araştırma kaynakları için dijitalleştirme ve keşif ortamlarına yoğunlaşmaktadır. Araştırmacılara yönelik olarak atıf ve etki desteği vermekte, araştırma verilerinin yönetimini sağlamaktadır. Dijital korumayı, depolamayı, dijital yayıncılığı ve açık erişimi sağlamaktadır.

Kütüphanelerin dijitalleştirilmesinin amaçları; kültürel mirasın kayıt altına alınması ve korunabilmesi, bilgi kaynaklarının yedeklenerek daha fazla kullanıcının erişebilmesi, fiziksel ortamda bulunup kullanıcının ulaşmadığı kaynaklara erişimin

sağlanması sayılabilir. Dijital kütüphanenin ortaya çıkardığı fırsatlar şunlardır (Yalçınkaya, 2016, ss. 610–612):

- Arama ve tarama yapma yeteneği gelişmiştir.
- İçeriğe daha hızlı erişilebilir.
- Kaynaklar çoğaltılabilir ve korunabilir.
- Herhangi bir kaynağa birçok kişi aynı zamanda erişebilir.
- 7/24 her türlü kaynağa erişim sağlanabilir.
- Kurumlar ağlar yardımı ile kaynak entegrasyonu yapabilmektedirler.

Dijital teknoloji ile yakınsama ve entegrasyon olanağı artmaktadır. Ulaşılmak istenen bilgiye kolay bir şekilde erişilebilmekte ve kopyalanabilmektedir. Dijital olarak ulaşılan bilgi hemen paylaşılabilir ve düşük bir ücret ödenerek erişilebilir. Amaç tüm dünyada erişimin sağlanmasıdır. Dijital kütüphaneler işlevini yapabilmek için teknolojiye ihtiyaç duyarlar. Dijital kütüphaneler, birbirleriyle etkileşim içinde olan, veri sistemleri ve bilgi kaynaklarını kullanan kişiler, gruplar ve bunların bileşenleri durumundadır. Bütünleşik bir sistemdir. Daha çok dijitalleştirilen ve kümelenmiş içerikler, içerik aramasının yapıldığı sistemlerin iyileştirilmesi, bu sistemlerde bilgi arayan kullanıcıların katılımının artması, bu sistemlerin birlikte çalışabilirliğinin sağlanması dijital kütüphanelerin bütünleşmesi için önemlidir.

Dijital kütüphanelerde bilginin dağıtılması açısından fırsat eşitliği sağlanmaktadır. Bu kütüphaneler buldukları yerin sınırlarını aşırp internet üzerinden bütün kullanıcılarının kütüphane kaynaklarına ulaşmasını sağlamaktadır. Kütüphane kaynaklarını sürekli arttırmaya çalışan dijital kütüphaneler basılı kaynakları da dijital ortama aktarmakta, yazarların dijital yayın yapmasını teşvik etmektedir. Araştırmaların ve kaynakların elektronik olarak dağıtılıp kolay bir şekilde erişimin sağlanması bilimin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Araştırmacılar başka çalışmaları kolaylıkla takip edebilmekte ve çalışmalarında faydalanabilmektedir (Göçoğlu, 2017, ss. 105–106).

Dijital kütüphaneler bilgi kaynaklarının bilgisayarlarla işlenebildiği, erişme, görüntüleme, depolama ve koruma gibi işlevlerin dijital teknolojilerle gerçekleştirildiği kütüphaneler şeklinde ifade edilmektedir. Dijital kütüphane kaynakları dijital formatta oluşturulmuş olanlar ve daha sonradan dijitalleştirilmiş olan kaynaklardır. Dijital kütüphanelerde herhangi bir bilgi ağ üzerinden yayılabilmekte ve kullanıcılar ağ üzerinden bilgi alabilmektedirler.

Dijital kütüphaneler ile bilginin fiziksel depolanması azalmakta, materyaller daha az yıpranmakta, aynı anda birçok kişi bir makaleyi görüntüleyebilmekte, kütüphane dışındaki herhangi bir yerde de içerik görüntülenebilmektedir. Dijital kütüphanenin maliyetleri ise dijitalleştirme maliyetleri, üst veri arama ve alma araçları oluşturma maliyetleri ve koruma sorunları olabilmektedir. Elektronik olarak bulunan bazı kaynaklar da kalite konusunda endişeler de vardır (Oppenheim & Smithson, 1999, s. 97).

Dijital kütüphanelerin bir fiziksel konumu bulunmamakta, tek bir çevrimiçi erişim noktaları bulunmaktadır. Kendi koleksiyonu yanında uzak kaynaklara da erişim sağlamaktadırlar. Dijital kütüphaneler kullanıcılar tarafından oluşturulmakta, toplanmakta ve düzenlenmektedir. İşlevsel yetenekleri ise kullanıcı topluluğunun bilgi ihtiyacını ve kullanımını desteklemektedir (Bawden vd., 2005, ss. 86–87).

Dijital kütüphanelerin geleneksel kütüphanelerden farkları (Bawden vd., 2005, ss. 87–88);

1- Sahiplikten erişime geçiş: kütüphanelerde artık sadece sahip olunan kaynaklar sunulmamakta, dijital ağ bağlantılı materyallere de erişim sağlanmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımında yeterlilik artık kütüphanelerin ve kütüphanecilerin özellikleri arasında olmak zorundadır.

2- Dijital kütüphanelerde bir kaynağı bir kitabı fiziksel olarak incelemek mümkün olmamaktadır. Kütüphaneci kaynakların fiziksel düzenlemesi ve bilgi kaynaklarının çeşitleri, erişim tekniği vb. hakkında yeterli bilgiye sahip olmalıdır. Tarayıcıların birbiri ile aynı ya da benzer olması sebebiyle değişik bilgi kaynakları benzermiş gibi görünebilmektedir. Bu nedenle Kütüphaneciler kullanıcıların farklı şekildeki bilgi kaynakları

arasında ayırım yapmalarına yardımcı olmalıdır. Bloglar gibi yeni kaynak çeşitleri ortaya çıkmaya başladıkça bu durum daha önemli olmaktadır.

3- Kullanıcıların değişen beklentileri; bu durum sadece kullanıcıyı ilgilendirmemekte kütüphaneci açısından da önemli olmaktadır.

Bu konular sadece son kullanıcıları ilgilendirmemekte, aynı zamanda eğitim sürecindeki değişiklikleri de beraberinde getiren kütüphaneci açısından da önem arz etmektedir. (Borgman, 2003, s. 89), kullanıcıların beklentilerinin daha fazla olduğunu bilgi sistemlerinin öğrenilip, kullanılabilmesi gerektiğini, farklı kullanıcı tiplerine uyum sağlaması gerektiğini belirtmiştir. Kullanıcıların beklentileri doğru bir şekilde tespit edilmelidir. Kullanıcılar bütün bilgilerin bilgisayarında bulunduğunu ve Google gibi basit bir ara yüzle bilgilerin bulunabileceğini düşünmektedir. Materyalin aramaya değer olduğu konusunda kullanıcıyı ikna etmek gerekmektedir. Dijital kütüphaneler üst veri kayıtları ve konum bilgisi vermede daha iyidirler. Burada kütüphanenin kolaylaştırıcı ve yardımcı rolü önemli olmaktadır. Borgman (2003) dijital kütüphane kullanımının çok basit olmadığını onları etkili kullanabilmek için biraz öğrenme gerektiğini belirtmiştir (Bawden vd., 2005, s. 88).

Dijital kütüphane mekânsal bir kütüphane değil çoklu ortam bilgi kaynaklarının bulunduğu dijital bir merkezdir. Dijital kütüphanede karakterler, grafikler, görüntüler ve sesler gibi bilgiler dijitalleştirilerek kullanıcılara ağlar üzerinden hızlı bir şekilde bilgi hizmeti sunulmakta ve kaynak paylaşımı mümkün olmaktadır (Zhou, 2005, s. 433).

1.3.4.1. Dijital Kütüphane Unsurları

Dijital kütüphanenin unsurları şunlardır (Uçan, 2010, ss. 21–22):

- Kullanıcı ve İçerik Etkileşimi: Bilgiye erişimin sağlanması için içerikler bulmak, kullanıcıların kütüphaneyi kullanırken isteklerini öngörebilmek ve en hızlı şekilde bilgiye ulaşabilmelerini sağlamak karar vericiler için önemlidir.

- Mevcut Kütüphane Planlarının Değişimi: Dijital kütüphane sistemi herhangi bir altyapıyla değil dijital kütüphane mantığı ve planlamasına göre sınanmış ve test

edilmiş yöntemlerle geliştirilmeli, sistemin bileşenlerinin yapısal özellikleri kütüphanelerin kendine has bilgi ağını korumalı, etkileşimi sorunsuz sağlamalıdır.

- Kullanıcı-Kütüphane İlişkisi: Dijital kütüphaneler; kullanıcılar, bilgiye ihtiyaç ve bilgi arasındaki ilişkinin merkezinde yer almalıdır. Erişilen bilgi kullanıcının gözünde okumaya değer bir bilgi olmalıdır. Kullanıcı işine yaramayacak bilgiler içinde kalmamalıdır.

- Yeni Talepleri Karşılatabilme: Dijital kütüphanede kütüphanenin içyapı şeması sürekli olarak değerlendirilip yenilenmelidir. Kullanıcıların davranışları da sürekli değerlendirilmeli başarısız aramaları ve içerikleri sorgulama şekillerinden çıkarımlar yapılmalıdır.

- Yeni Tekniklerin Sisteme Uyarlanması: Sistem içerisinde etkileşimin sağlanması, bilgi edinme bileşenlerine bakış açısının genişletilerek daha kullanışlı hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Dijital devrim ile birlikte elektronik kaynaklar binaya dayalı bir kütüphane algısını değiştirmekte kullanıcı beklentileri de buna göre değişmektedir. Çevrimiçi kaynaklar daha fazla kullanılmakta kütüphaneyi fiziksel olarak ziyaret eden kullanıcı sayısı azalmaktadır. Günümüzde kullanıcılar her türlü işlerini akıllı telefonlar ile halledebiliyorken kütüphane hizmeti alabilmek için ayrıca bir çaba göstermek istememektedirler. Bu insanlar dijital çağın getirdiği hız duygusu sonucunda yaptıkları işlerden hemen sıkılmakta ve dikkatleri çok çabuk dağılmaktadır. Bu nedenle kütüphanelerin de hizmetlerini kullanıcı odaklı planlamaları gerekmektedir. Dar hizmet görüşü kullanıcı ve araştırmacıları itmektir, bu nedenle geleneksel hizmet yaklaşımları sorgulanmalıdır. Elektronik veri tabanları ile dergilerin içeriği aynı zamanda ve birkaç konuyla bağlantılı şekilde taranabilmektedir. Taramaları tek ekrandan yazar sayısı, yayının türü, dil seçeneği, yıl aralığı gibi sınırlamalar ile yaparak ulaşılmak istenen metne nokta atışı yapılabilmektedir (Karagözoğlu Ashyüksel vd., 2017, ss. 32–34).

1.3.4.2. Dijital Kütüphane Sürecinde Gizlilik

Dijital kütüphanelerde gizliliğin nasıl korunacağı problemi ortaya çıkmaktadır. Sunulan servisler kişiselleştirilirken ve kullanıcı dostu bir ara yüz oluşturulurken kullanıcılar kişisel bilgilerinin üçüncü kişilerle paylaşılması konusu ile ilgili tereddüt etmektedirler. Gizlilikle ilgili ciddi önlemler alınmalı bu önlemler kullanıcılara düzgün bir şekilde anlatılmalıdır (Uçan, 2010, s. 25).

1.3.4.3. Dijital Kütüphane Uygulamaları

1.3.4.3.1. Dünyada Dijital Kütüphane Uygulamaları

Dünyada çok fazla dijital ve içeriği farklı kütüphane bulunmaktadır. Aşağıda dijital kütüphaneye örnekler verilmiştir.

Gutenberg Projesi; kurulan ilk dijital kütüphane olarak kabul edilmektedir. Tamamen gönüllülerden destek almakta ve 50.000'den fazla elektronik kitaba ücretsiz olarak erişilebilmektedir. 1971'de Michael Hart tarafından kurulan bir projedir. Elektronik kitapların gelişmesi ile ilgili yapılan en eski projedir. 1992'de elektronik kitaplar web ortamına taşınmış ve daha kolay okunabilir formatlara kavuşmuştur. Özellikle edebiyat eserlerine ücretsiz ve çevrimiçi olarak dünyadaki bütün okuyucuların erişebilmesini sağlamaktadır. Proje halen devam etmektedir (Karataş Ateş, 2015, s. 569).

Uluslararası Dijital Çocuk Kütüphanesi (International Children's Digital Library); 2002'de Maryland Üniversitesi ve İnternet Arşivi (Internet Archive) tarafından kurulmuş proje olup bir kültürden başka kültürlere göç etmiş olan çocukların kendi kültürüne ait kaynaklara ulaşabilmesi fikrinden hareket edilerek yapılmıştır. Amaç 100 dilde 10.000 çocuk kitabı koleksiyonu meydana getirebilmektir. Kar amacı gütmeyen ücretsiz ve herkese açık olan bir projedir. Yaşları 3-13 arasında olan çocuklar için kitapların yer aldığı bir dijital kütüphanedir. Çocuklar ülkeye, dile, kitabın uzunluğuna, yaş gruplarına, temalara göre arama yapabilmektedirler (Hutchinson vd., 2005, s. 5).

Avrupa Dijital Kütüphanesi Europeana (Europe's Digital Library Europeana); Avrupa Komisyonu tarafından kurulmuştur ve Avrupa Birliği daima

desteklemektedir (Karataş Ateş, 2015, s. 570). Avrupa Kültür mirasına erişim sağlayan Europeana kütüphaneler, müzeler, arşivler, galeriler, koleksiyon sahiplerinden içerik almaktadır. İçeriğinde metin, dijital görüntüler ve görsel-işitsel kaynaklar bulunmaktadır. Google, Yahoo gibi arama motorları veya Wikipedia gibi diğer sözlükler karşısında yerel fakat yaygın, güvenilir içerik sağlayabilme amacı ile hareket etmektedirler. Türkiye'nin de yer aldığı AccessIT (Accelerate the Circulation of Culture through Exchange of Skills in Information Technology – Bilgi Teknolojilerinin Değişen Yetenekleri Aracılığıyla Kültür Dolaşımının Hızlandırılması) projesinde Türkçe dijital içeriklere de Europeana portalı üzerinden erişim sağlanmaktadır (Özen, 2011, s. 133).

Dünya Dijital Kütüphanesi (World Digital Library); Dünya Dijital Kütüphanesi fikri; 2005 yılında Kongre Kütüphanecisi James Billington tarafından UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization – Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) için ABD (Amerika Birleşik Devletleri) Ulusal Komisyonunda önerilmiştir. Proje ülkeleri, kültürleri ve dilleri birleştiren gerçek anlamda uluslararası bir çaba haline gelmiştir (Heinrich, 2011, ss. 464–466). 2009 yılında başlatılan Dünya Dijital Kütüphanesi, UNESCO'nun desteği ve dünyadaki kütüphanelerin, arşivlerin, müzelerin, eğitim kurumlarının ve uluslararası kuruluşların katkılarının bulunduğu ABD Kongre Kütüphanesi'nin bir projesidir. WDL, dünyanın en önemli kültürel nesnelere bazılarını korumayı ve paylaşmayı, kültürel hazinelere ve önemli tarihi belgelere erişimi artırmayı, keşif, bilim ve kullanım olanağı sağlamayı amaçlamıştır. (*About this Collection | World Digital Library | Digital Collections | Library of Congress, y.y.*)

Kongre Kütüphanesi ile birlikte, finansal katkıda bulunan kurumlar, içerik, finansman veya hizmet sağlayarak bu sitenin gelişimini desteklemiştir (Baker, 2012, ss. 128–129). WDL, siteye içerik eklemeye ve dünyanın her yerinden yeni ortaklar almaya devam etmiştir. Koleksiyon, Dünya Dijital Kütüphanesi (WDL) projesi sırasında toplanan, dünya çapındaki ortak kuruluşların katkıda bulunduğu binlerce öge ve Kongre Kütüphanesi koleksiyonlarından gelen kültürel miras materyallerini içermektedir (*About this Collection | World Digital Library | Digital Collections | Library of Congress, y.y.*)

WDL uluslararası kullanıcıya uyumludur ve içeriği bulmak ve sitede gezinmek kullanıcı dostudur. Yedi dile çevrilmiş kılavuzlar ve meta veriler içermektedir: Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Portekizce, Rusça ve İspanyolca. WDL tüm dünyadaki ülkeler ve kültürlerle ait önemli materyalleri internette ücretsiz olarak kullanıma sunmaktadır (Heinrich, 2011, ss. 464–465). WDL koleksiyonundaki kitaplar, el yazmaları, haritalar ve diğer birincil materyaller orijinal dillerinde sunulmakta ve 100'den fazla dil temsil edilmektedir (*About this Collection | World Digital Library | Digital Collections | Library of Congress*, y.y.).

WDL'deki öğeler, benzersiz ve tutarlı meta veriler ve uzmanlar tarafından yazılan kapsamlı içerik açıklaması içermektedir. Bu açıklamalar yalnızca öğenin ne olduğunu açıklamakla kalmaz, aynı zamanda bir öğenin neden önemli olduğunu da açıklamaktadır. Ayrıca küratörlerle yapılan bazı röportajlar ve gelişmiş görüntü görüntüleme fırsatları da bulunmaktadır (Baker, 2012).

WDL'nin temel amaçları şunlardır:

- Uluslararası ve kültürlerarası anlayışı teşvik etmek;
- İnternetteki kültürel içeriğin hacmini ve çeşitliliğini genişletmek;
- Eğitimciler, akademisyenler ve genel izleyiciler için kaynak sağlamak;
- Ülkeler içindeki ve ülkeler arasındaki dijital uçurumu daraltmak için ortak kurumlarda kapasite oluşturmak (Heinrich, 2011, ss. 464–465).

İnternet Arşivi (Internet Archive); 1996 yılında Brewster Kahle tarafından kurulmuştur. Çevrimiçi dijital kütüphane olarak hizmet vermekte ve kar amacı gütmemektedir. Tarihi koleksiyonları araştırmacı ve tarihçilerin hizmetine sunmak amacındadır. WayBack makinası olarak isimlendirilen bir arama arayüzü bulunmakta, internet sitelerinin geçmişteki görünümünü araştırmacıların hizmetine sunmaktadır (Thelwall & Vaughan, 2004, s. 163).

HathiTrust; 2008 yılında uluslararası materyalleri dijitalleştirmek, korumak ve erişim sağlamak amacıyla 13 üniversitenin oluşturduğu işbirliğinden yola çıkmıştır. ABD ve Avrupa'dan katılan kütüphaneler maliyete katkıda bulunmaktadır.

Bu kütüphaneler tam erişim hakkına sahip olup misafir kullanıcılar ise kullanıcı adı oluşturarak erişim sağlayabilmektedirler. Fakat sınırlı erişim hakkı bulunmaktadır. Dijital kütüphane gezinmeyi kolaylaştıracak ve acemi dostu olacak şekilde düzenlenmiştir (S. White, 2011, ss. 7–8). 17 milyondan fazla sayısallaştırılmış ögeyi korumakta ve erişim sağlamaktadır (*Welcome to HathiTrust! | www.hathitrust.org | HathiTrust Digital Library, y.y.*).

HathiTrust, kültürel kayıtların gelecekte de korunması ve erişilebilir olması adına çalışan büyük araştırma kurumları ve kütüphanelerin bir ortaklığıdır. HathiTrust'un ana hedefi, üye kurumların basılı koleksiyonlarından dönüştürülen kütüphane materyallerinin güvenilir ve giderek daha kapsamlı bir, ortak sahip olunan ve ortak yönetilen dijital arşivi oluşturmaktır. Dünya çapında kurumsal üyeliğe açıktır. Ortak kurumların dijital koleksiyonunu koruyan bir dijital koruma deposudur (Raye, 2017, ss. 6–7).

Gallica; Fransa Milli Kütüphanesi ve onun işbirlikçilerinin dijital kütüphanesidir. 1997'den itibaren çevrimiçi olarak hizmet vermeye başlamıştır. Gallica'da yer alan kaynakların birçoğu açık erişim statüsündedir. İştirakçilerin dijitalleştirdiği kaynakların meta verileri harmanlanmakta veya tam metin dijital kaynaklar entegre edilerek içerik oluşturulup tek bir portalda birleştirilmektedir. Bunun sonucunda da bütün dermesi tek bir ara yüzde taranabilmektedir (Akkaya & Odabaş, 2019, ss. 338–339). 9.004.194 çevrimiçi belge bulunmaktadır (*Gallica, y.y.*).

1.3.4.3.2. Türkiye’de Dijital Kütüphane Uygulamaları

Bülent Yılmaz; Türkiye’de dijital kütüphane ile ilgili standart bir politika bulunmadığını belirtmiş ve dijitalleştirme çalışmalarını tek bir merkezden yürütebilmek için bir “Sayısallaştırma Üst Kurulu”nun kurulması gerektiğini ifade etmiştir. Telif hakları konusundaki yasal düzenlemelerin de yapılmasının gerekli olduğunu belirtmiştir. Ülkemizde dijitalleştirme çalışmaları genellikle nadir eserler ile ilgili yapılmaktadır. 1978’de ülkemizde bulunan yazma eserlerin elektronik ortamda toplu kataloglanması amacıyla TÜYATOK (Türkiye Yazmaları Toplu

Katalogu) projesi başlatılmıştır. Kültür Bakanlığı buna benzer projeler yürütmeye devam etmektedir (Yılmaz, 2014, ss. 74–76).

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi’nde, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi ve Etnoğrafya Müzesi’nde dijitalleştirme konusunda çalışmalar sürmektedir. Halk kütüphaneleri, araştırma kütüphaneleri ve üniversite kütüphanelerinde de dijitalleşme çalışmaları yapılmaktadır (Yılmaz, 2011, ss. 120–121). Milli Kütüphane’de de dijital ortama aktarma konusunda çalışmalar yürütülmektedir. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı’nın www.yazmalar.gov.tr adresinde Türkiye yazmaları toplu katalogu yer almakta ve ülkemizin yazma eserler kütüphanelerinde bulunan eserler taranabilmektedir (Karataş Ateş, 2015, s. 571).

Adnan Büyükdeniz Dijital Kütüphanesi ise Türkiye’nin ilk dijital kütüphanesi unvanına sahiptir. Koleksiyonu dışında geleneksel kütüphanelerin diğer özelliklerini taşımaktadır. Dermesinde yalnızca dijital kaynaklar bulunmaktadır. 2010’da Esenler Belediyesi tarafından kurulmuştur. Kütüphane akademisyenler, öğrenciler ve toplumdaki birçok kesim tarafından kullanılmaktadır. Kullanıcılar yer ve zaman kısıtlaması olmadan yayınlara erişebilmektedir. Sesli kitap hizmeti de kütüphanede bulunmaktadır (Odabaş, 2016, ss. 272–273).

Ülkemizde en iyi dijital kütüphanelerden birisi de Atatürk Kitaplığı’dır. Yabancı dilde kitaplar, süreli yayınlar, makalelerin de yer aldığı zengin bir koleksiyonu bulunmakta ayrıca yazma eserlere de erişilebilmektedir (Çiftci, 2020).

Atatürk Kitaplığı 2012 yılında İstanbul Kalkınma Ajansının finanse ettiği “Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşlara Yönelik Bilgi Odaklı Ekonomik Kalkınma Mali Destek Programı”na başvurarak “İBB (İstanbul Büyükşehir Belediyesi) Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü’nde Bulunan Osmanlı Dönemi Nadir Eserlerin Kataloglanması, Dijital Ortama Aktarılması ve Elektronik Ortamda Kullanıma Sunulması” projesinde destek almaya hak kazanmıştır. Bu proje ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü Atatürk Kitaplığı’ndaki Osmanlı Türkçesi, Arapça ve Farsça 40.000 nadir eserin taranıp sayısal ortama

aktarılarak depolanması ve internet üzerinden ücretsiz bir şekilde hizmete sunulması amaçlanmıştır (Aydın, 2013, s. 215).

İslam Araştırmaları Merkezi de (İSAM) kitapları ve dijital belgeleri ile dijital kütüphane konusunda zengin bir içeriğe sahiptir. Bünyesinde bulunan kitaplar ve tarihi belgeler araştırmacılara büyük kolaylık sağlamaktadır (Çiftci, 2020).

İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA), teknolojik gelişmelerle birlikte Kütüphanecilik alanını da elektronik ortama taşımış olup 2008 yılında Farabi Sayısal Kütüphanesi'ni kurmuştur. Burada yazılı, basılı görsel ve işitsel materyaller standartlara uygun olarak taramıp optik karakter tanıma (OCR) işleminden geçirilerek okunabilir, düzeltilebilir formlarda elektronik ortama aktarılmaktadır. Bu koleksiyonların çoğunluğu İslam ülkeleri kültür ve medeniyeti alanındaki yayınlardır. Osmanlı kronikleri, saray takvimleri, gazavatnameler, fetihnameler, ruznameler, Osmanlı devlet, vilayet ve kurum salnameleri, Takvim-i Vekayi bütün sayıları, Servet-i Fünun tüm sayıları ile bazı IRCICA (Istanbul Research Centre for Islamic Culture and Arts) yayınları burada yer almaktadır. Dünyanın en zengin görsel arşivlerinden olan Yıldız Fotoğraf Koleksiyonunun da yer aldığı 70.000 tarihi fotoğraf, detaylı üst verileriyle bu kütüphanede bulunmaktadır. Burada araştırmacıların bütün dillerdeki eserlerde metin içi arama yapabilmesi imkânı sağlanmaktadır. Kullanıcılar kendi sayısal koleksiyonlarını oluşturabilmekte, üzerine yazabilmekte, silebilmekte, çizim yapabilmekte ve notlar alabilmektedirler (*No Title, y.y.*).

Sakıp Sabancı Müzesi'nin Sabancı Üniversitesi ile birlikte gerçekleştirdiği digitalSSM projesi ile bir müzeye ait tüm koleksiyon ve arşivler dijital ortama aktarılmıştır. Bu kapsamda, Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu, Resim Koleksiyonu, Abidin Dino Arşivi ve Emirgan Arşivi'ne ait tüm bilgiler, 77.000'den fazla yüksek çözünürlüklü görsel eşliğinde, digitalSSM web sitesinde yer almaktadır. Tarama ve arşivleme sistemi uluslararası standartlara göre yapılmakta ülkemizin kültürel mirasına katkıda bulunmaktadır. Proje yazılımı, araştırmayı kolaylaştıran, gelişmiş bir arama sistemini de içermektedir (*digitalSSM Arşiv ve Araştırma | SSM, y.y.*).

İKİNCİ BÖLÜM

AKADEMİSYENLERİN KÜTÜPHANEDEN BEKLENTİLERİ: NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ'NDE BİR ARAŞTIRMA

2.1. Araştırma Konusu ve Problemi

Araştırma Konusu: Dijitalleşme Çağında Dijitalleşen Kütüphaneler ve Necmettin Erbakan Üniversitesinde görev yapmakta olan akademisyenlerin kütüphaneden beklentileri araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Araştırma Problemi: Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde görev yapan akademisyenlerin dijital değişim ve dönüşüm kapsamında kütüphaneden beklentileri nelerdir?

Alt problemler:

- 1- Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler akademisyenlerin bilgi arama davranışlarını nasıl etkilemektedir?
- 2- Akademisyenler kütüphanelerin yaşadığı değişim ve dönüşümün farkında mıdır?
- 3- Necmettin Erbakan Üniversitesi kütüphanesinde dijital dönüşüm ve hizmetler akademisyenler tarafından etkin bir şekilde kullanılmakta mıdır?
- 4- Akademisyenlerin Kütüphane hizmetlerinden memnuniyet durumu nasıldır?
- 5- Akademisyenlerin kütüphane hizmetlerinden beklentileri nelerdir?

2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı kütüphanelerde yaşanan dijital dönüşümü irdelemek, Necmettin Erbakan Üniversitesi akademik personelinin bu değişim ve dönüşüm ile ilgili farkındalıklarını araştırmak, kütüphaneden beklentilerini belirlemek ve bu kullanıcı grubunun profilini ortaya çıkarmaktır. Elde edilen bulgular ışığında kütüphanelerin akademisyenlerin beklentilerini karşılayabilecek şekilde hizmet vermelerini sağlayacak sonuçlar elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma Kütüphanelerde yaşanan değişimi görmek isteyenler için bazı ipuçları verecektir.

Bu çalışma değişen kütüphane hizmetleri ile ilgili akademisyenlerin farkındalık düzeyleri ve bu farkındalık düzeyinin akademik açıdan eksiklik oluşturup oluşturmadığı konusunda gelecekte yapılacak çalışmalara katkı sağlayacak sonuçlar ortaya koyacaktır. Araştırma sonuçları, kütüphanecilerin, kütüphane yöneticilerinin

ve gelecekte konu ile ilgili araştırma yapan araştırmacıların faydalanabileceği veriler ortaya koyacak, akademisyenlerin kütüphane hizmetlerinden en iyi düzeyde ve daha doğru şekilde nasıl yararlanabileceği belirlenebilecektir.

2.3. Veri Toplama Yöntemi (Modeli)

Araştırmada verilerin toplanabilmesi için nitel veri toplama yöntemlerinden mülakat metodu kullanılmıştır. Berg ve Lune'un (2019) ifade ettiği gibi, bu yöntem standartlaştırılmış, yarı standartlaştırılmış ve standartlaştırılmamış görüşme şekilde 3 gruba ayrılmaktadır. Bu araştırma için literatürde yer alan ve konuyla ilgili olan mülakat sorularından yararlanılmıştır. Ancak mülakat sürecinde katılımcıların soruları daha iyi anlayabilmesi ve cevaplayabilmesi için esneklik sağlayacak ek sorular sorulmuştur. Bu sebeple araştırmada yarı biçimsel mülakat tekniği kullanılmıştır.

2.4. Evreni ve Örneklemi

Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde farklı birimlerde görev yapan akademisyenler evreni oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında mülakat yapmayı kabul eden 19 akademisyen ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Cevapların farklılaşmadığı ve diğer mülakatlarla benzerlik oranının arttığı gözlemlenmiş bunun sonucunda ulaşılan katılımcı sayısı örnekleme oluşturmuştur. Katılımcı sayısının 19 olmasının uygun olacağı kanaatine varılmıştır. Araştırmada basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme yöntemi de denilmektedir. Evrende yer alan öğelerin olası birleşiminin örnekleme girebilmesi için eşit şansa sahip olduğu örnekleme yöntemidir. Evren homojen yapıdadır. Bu yöntemde ilk olarak evrenin bütün öğelerinin yer aldığı bir örneklem çerçevesi çizilmektedir. Bundan sonra ise araştırmacı örnekleme de yer almasını istediği öge sayısı kadar rastgele sayılar üretmektedir. Bu yöntem iyi bir örneklem çerçevesi var ise ve evren coğrafi açıdan belli bir yerde yoğunlaşıyor ise kullanışlı olmaktadır (A. Baltacı, 2018, s. 240).

2.5. Veri Toplama Süreci ve Sınırlılığı

Necmettin Erbakan Üniversitesinde farklı disiplinlerde görev yapan akademisyenlerden yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile veri toplanmıştır. Katılımcılarla birlikte bir görüşme takvimi oluşturulmuştur. Mülakatlar yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme için ayrıntılı notlar tutulmuş olup tüm

görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Bir görüşme yaklaşık 15 dakika gerçekleşmiştir. Araştırmanın örnekleminde bulunan katılımcıların araştırılan konu ile ilgili bilgi, duygu ve görüşlerini aktif bir şekilde açıkladığı veri toplama tekniği görüşme olarak ifade edilmektedir. Amaç, katılımcının iç dünyasına erişmek ve görüş açısını belirlemektir. Görüşmede, araştırılan konu ile ilgili kişinin yaşamış olduğu farklı deneyimleri, düşünce ve tutumları, niyetleri, yorumları, zihinsel algı ve tepkileri gibi gözlenemeyen bilgilere ulaşılabilir (A. Baltacı, 2019). Yarı yapılandırılmış görüşmede amaç araştırılan konu ile ilgili katılımcılardan aynı türde bilgilerin toplanmasıdır. Görüşme öncesinde görüşmecinin kullanabileceği görüşme soruları veya konu başlıklarının bulunduğu görüşme formu hazırlanmaktadır. Bu form yanıtlanması beklenen konuları kapsayan geniş bir liste şeklindedir. Görüşmeci görüşme formundaki soruları sorabildiği gibi daha ayrıntılı bilgi toplayabilmek için ek sorular da geliştirebilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme ayrıntılı bir sohbet gibidir. Görüşme formundaki soruların öncelik sırasına göre sorulması zorunluluğu bulunmamaktadır. Görüşmeyi yapan kişi soruları katılımcı ile etkileşimine göre farklı şekilde sıralayarak sorabilmektedir (Doğanay vd., 2012, s. 145).

Araştırmada kullanılan sorular şöyledir:

Demografik Sorular

- 1- Akademik unvanınız nedir?
- 2- İnterneti hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?
- 3- Bilgiye erişimde öncelikle hangi kaynağı tercih edersiniz? Neden?

İnternet vb.

- 4- Kütüphaneye uzaktan erişim ile ilgili neler biliyorsunuz?
- 5- E-Kütüphane hizmetini daha önce hiç kullandınız mı?
- 6- E-Kütüphane hizmetinden nasıl haberdar oldunuz?
- 7- Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesini online olarak hangi sıklıkla kullanıyorsunuz?
- 8- Bilgi hizmeti ve kaynakları ile ilgili sorularımızı kime danışırsınız? Neden? Kütüphaneler mi diğer kullanıcıların değerlendirmeleri mi?

Görüşme Soruları

Dijitalleşen Kütüphaneler

1- İnternet ve teknolojik araçların ve sosyal ağların her alanda kullanılmaya başlanması sonucunda değişen kütüphane hizmetleri ile ilgili olarak Kütüphanelerin dijitalleşmesini nasıl değerlendirirsiniz?

Kullanıcı Beklentileri

2- Bir kütüphaneden en önemli beklentileriniz nelerdir? Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesi beklentilerinizi ne oranda karşılamaktadır?

Yapılan çalışmada belirli kısıtlılıklar söz konusudur. İlk kısıtlılık araştırmanın sadece Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiş olmasıdır. Diğer bir kısıtlılık ise sadece akademik personelin araştırmanın örneklemini olarak belirlenmesidir. Aynı zamanda maliyet ve zamanın darlığına yönelik sınırlılıklar da bulunmaktadır.

2.6. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi için Drisko ve Maschi (2017) tarafından “*metinlerden ve diğer iletişim biçimlerinden sistematik, güvenilir veya geçerli ve tekrarlanabilir çıkarımlar yapmak için bir araştırma teknikleri ailesi*” şeklinde tanımlanan “içerik analizi” kullanılmıştır. Bu bağlamda öncelikle veriler araştırmanın ana amacına ve içerik analizine uygun olacak şekilde tasnif edilmiş, daha sonra veriler MAXQDA 18 analiz programı aracılığıyla kodlanıp veri analizi gerçekleştirilmiştir.

İçerik analizi insanlar tarafından yazılan ve söylenenlerin sayısallaştırılması olarak tanımlanmaktadır. İnsanların yazdıkları ve söyledikleri kategorileştirilerek ne sıklıkla geçtiği sayılmaktadır (Hepkul, 2002, s. 2).

İçerik analizi yapılan çalışmalarda amaç genel olarak, araştırılan konu ile ilgili gelecekte yapılacak araştırmalara yol göstermek, araştırılan konu hakkında genel eğilimin ne olduğunu tespit edebilmektir (Ültay vd., 2021, s. 190)

2.7. Araştırmanın Güvenilirliği ve Geçerliliği

Yapılan araştırmada araştırmanın güvenilirliği test edilmiştir. Nitel araştırmalarda genel olarak kullanılan yöntemlerden birisi Krippendorff tarafından geliştirilen güvenilirlik testidir. Güvenilirliği ölçmek ve veri üretmek için üç farklı

aşama bulunmaktadır: kararlılık, tekrarlanabilirlik ve doğruluk (Krippendorff, 2004, s. 211). Buna göre MAXQDA programı kullanılarak yapılan kodlama belirli bir süre beklenip tekrar yapılmış ve benzer sonuçlar çıkmıştır. Araştırmanın kararlık aşaması böylece sağlanmış olmaktadır. Daha sonra iki farklı uzman birbirinden bağımsız olarak kodlama işlemini gerçekleştirmiş bu kodlamalar arasındaki uyum oranına bakılmıştır. Yapılan araştırmanın benzerlik oranı % 80 çıkmıştır. Buna göre tekrarlanabilirlik aşaması da sağlanmıştır. Doğruluk aşamasında ise çalışmanın daha önce yapılmış olan çalışmalarla eşleştirilebilmesi beklenmektedir. Krippendorff araştırmanın güvenilirliği için zorunlu bir aşama olmadığını belirtmiştir. Araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemde sonuçlar katılımcıların yanıtlarına göre farklılaşabilmektedir. Bu yüzden üçüncü aşama sağlanamamıştır. Diğer iki aşama sağlanmış olup araştırmanın güvenilirliği açısından yeterli olduğu düşünülmektedir.

2.8. Araştırma Alanının Özellikleri

Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesi 2012 yılında kurulmuş olup akademik, idari personel ve öğrencilerin eğitim, öğretim ve araştırmalarında ihtiyaç duyduğu basılı, elektronik, görsel ve işitsel bilgi kaynağını sağlayarak bu kaynaklara kullanıcıların hızlı ve kolay bir şekilde erişebilmesi amacındadır. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın henüz kendi binası bulunmamaktadır. Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi A Blok 4. katta hizmet vermektedir. Daire Başkanlığına bağlı olarak Ahmet Keleşoğlu Yerleşkesi Kütüphanesi, Köyceğiz Yerleşkesi Kütüphanesi, Sağlık Yerleşkesi Kütüphanesi, Ereğli Yerleşkesi Kütüphanesi ve Seydişehir Yerleşkesi Kütüphanesi olmak üzere 5 adet kütüphane bulunmaktadır (*KütüphaneYönergesi*, y.y.).

Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın başlattığı "Dijital Dönüşüm" ile dermesinde bulunan bütün elektronik kitaplar ve veritabanlarına elibrary.erbakan.edu.tr/vetisbt/ adresi üzerinden ulaşılabilir. Sisteme kullanıcıların erbakan.edu.tr/ ogr.erbakan.edu.tr uzantılı e-posta adresleri ile kayıt olmaları gerekmektedir. Bütün elektronik kaynaklara, e-posta adresi ve şifreleri ile yer ve zaman kısıtlaması olmadan erişim sağlayabilmektedirler. Ana sayfada bulunan Piri Keşif Aracıyla 100 milyona yakın makale, kitap, dergi, gazete, görsel, doküman, içtihat, mevzuat vb. kaynaklardan tarama yapılabilmektedir. Kullanıcılar Abone veri tabanları, TUBİTAK-EKUAL veri

tabanları yanında diğer e-kaynaklar eklentisiyle bu aramalarını genişletebilmektedirler. Portalın Türkçe, İngilizce, Arapça dil desteği vardır. Bunun yanında e-kütüphane portalını sisteme kayıt olduktan hemen sonra kullanıcılar telefon ya da tabletlerinden kullanabilmektedirler.

15.09.2022 tarihi itibari ile Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanelerinde toplam 117.200 basılı kitap; 955 basılı dergi; 134 kitap dışı materyal bulunmaktadır. 4.100.500 elektronik kitap, 192.915 elektronik dergi, açık erişim sisteminde 5.700.000 tez bulunmaktadır. Yayın sağlama süreci satın alma ve bağışlara dayanmaktadır (*Necmettin Erbakan Üniversitesi, y.y.*).

Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesi kullanıcı hizmetlerinde Web 2.0 teknolojilerini kullanmakta, sosyal medya ve e-posta üzerinden gelen sorular en kısa sürede cevaplanmaktadır. Vetis platformundan gelen kullanıcı soruları da mümkün olduğunca hızlı cevaplanmakta kullanıcıların ihtiyacı olan bilgiyi sağlama konusunda hassas bir şekilde çalışılmaktadır.

Kütüphaneler arası ödünç verme (ILL) hizmeti ile Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesinde bulunmayan basılı kitaplar anlaşmalı üniversite kütüphanelerinden ödünç alma suretiyle sağlanmaktadır.

YÖK Tez Merkezi'nde bulunan kapalı tezler ise Türkiye Belge Sağlama Sistemi (TÜBESS) aracılığı ile üniversite akademik/idari personel ve yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin talebi ile YÖK'den temin edilmektedir.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Akademik Arşiv Sistemi ise Üniversite'nin doğrudan veya dolaylı olarak yayınlamış olduğu kitap, makale, tez, bildiri, rapor, araştırma verisi şeklindeki bütün akademik kaynakları uluslararası standartlar dikkate alınarak dijital ortamda depolamaktadır. Üniversitenin akademik performansının izlenmesini sağlamakta, kaynakların uzun süreli saklanması sağlamakta ve yayınların etkisini artırmak amacıyla telif haklarına riayet ederek Açık Erişime sunmaktadır.

2.9. Araştırma Bulguları

2.9.1. Katılımcılarla İlgili Demografik Bilgiler

Tablo 1’de katılımcıların demografik bilgileri sunulmuştur.

Tablo 1: Katılımcılarla İlgili Demografik Bilgiler

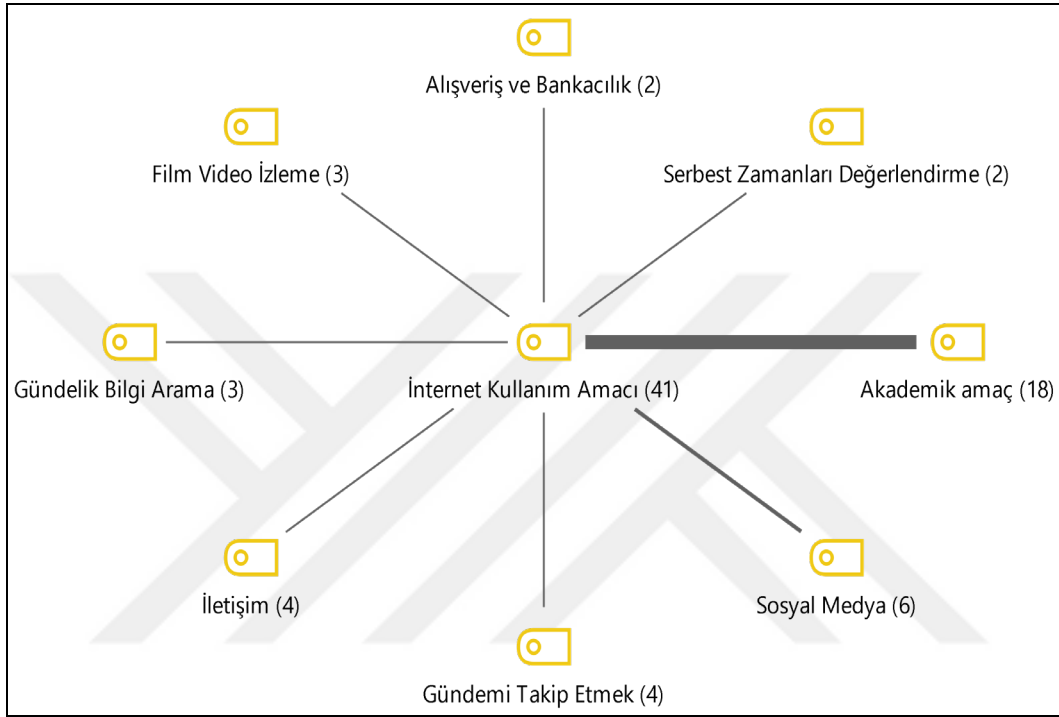
Akademik Unvan	Sayı	Yüzde
Prof. Dr.	3	15,79
Doç. Dr.	1	5,26
Dr. Öğretim Üyesi	7	36,85
Öğretim Görevlisi	3	15,79
Araştırma Görevlisi	5	26,31
Toplam	19	100
Yaş	Sayı	Yüzde
25-40	10	52,63
41-65	9	47,37
Toplam	19	100
Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Kadın	5	26,31
Erkek	14	73,69
Toplam	19	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya toplam 19 kişi katılmış olup akademik unvan açısından en fazla katılım Dr. Öğretim Üyesi ve Araştırma Görevlisi unvanlarıdır. Dr. Öğretim Üyesi unvanına sahip katılımcılar tüm katılımcıların %36,85’ini oluşturmaktadır. İkinci sırada ise %26,31 katılım oranı ile Araştırma Görevlisi unvanına sahip katılımcılar bulunmaktadır. 25-40 yaş arası katılımcıların oranı %52, 63 iken 41-65 yaş arası katılımcıların oranı %47,37’dir. Katılımcıların %73, 69’u ise erkektir.

2.9.2. Araştırma Soruları ile İlgili Bulgular

“İnterneti hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?” araştırma sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar şekil 1’deki gibidir.

Şekil 1: İnternet Kullanım Amacı Kod-Alt Kod-Bölümler Modeli

Şekil 1’de görüldüğü üzere Akademik personel interneti en çok akademik amaç (18) ile kullanmaktadır. Ayrıca akademik personel interneti sırasıyla sosyal medya (6), iletişim ve gündemi takip etmek (4), gündelik bilgi arama ve film, video izleme (3), serbest zamanları değerlendirme ve alışveriş ve bankacılık (2) amaçları ile kullandıklarını belirtmiştir.

Yalçın (2014) tarafından yapılmış olan bir çalışmada ise ağ kuşağının beklentilerini belirlemek ve bu kuşağın profilini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. 18-35 yaş arasında deneklerden cevap alınmıştır. Burada katılımcıların internet kullanım nedenleri araştırılmış olup katılımcılar interneti en çok bilgi aramak ve sosyal ağlara erişmek amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir.

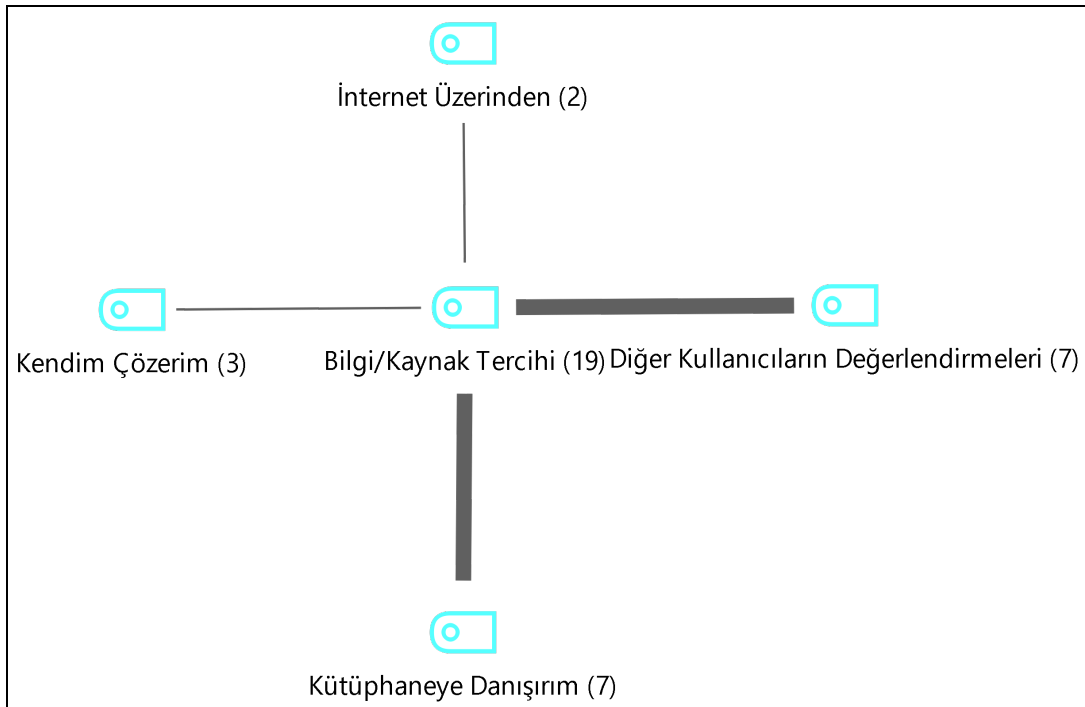
“Bilgiye erişimde öncelikle hangi kaynağı tercih edersiniz” araştırma sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar şekil 2’deki gibidir.

Şekil 2: Bilgiye Erişim Tercihi Kod-Alt kod-Bölümler Modeli

Şekil 2’ye göre akademik personel bilgiye erişimde öncelikle interneti (14) tercih etmektedir. Katılımcılar bilgiye hızlı erişimi ve doğrudan bilgi elde etmeyi sağladığı için ayrıca hızlı ve kesin sonuçlar verdiği için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bir kaynağın tümünü okumak yerine sadece istenilen yere karar verme açısından pratik olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca yanında taşıma açısından da kolaylık sağladığını belirtmişlerdir. Bilgiye erişimde öncelikle basılı kaynağı tercih ettiklerini belirten katılımcılar ise daha güvenilir bulduklarını ve internetin bilgi kirliliği oluşturduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Şekil 3: Bilgi/Kaynak Tercihi Kod-Alt kod-Bölümler Modeli

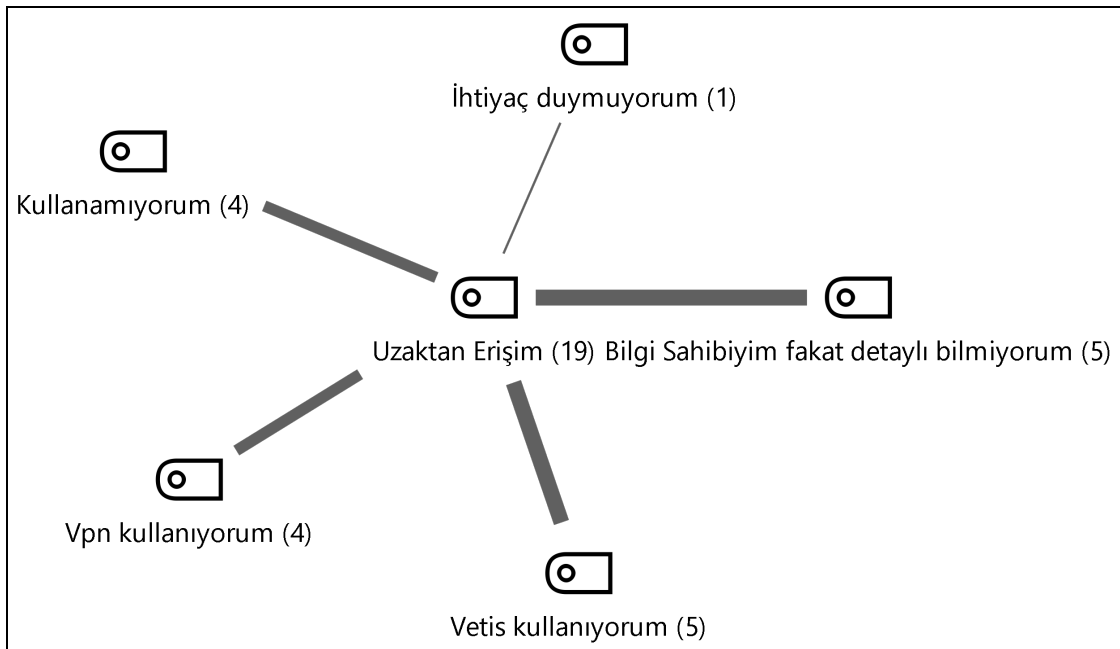

Katılımcılara “Bilgi hizmeti ve kaynakları ile ilgili sorularınızı kime danışırız?” şeklinde bir soru sorulmuş olup Şekil 3’de görüldüğü üzere akademik personel en çok “kütüphaneye danışırım” (7) ve “diğer kullanıcıların değerlendirmeleri” (7) cevabını vermiştir. Kütüphaneye danışan ve başka kullanıcıların değerlendirmelerinden faydalanan katılımcı sayısı aynıdır. Katılımcılar dijital çağın getirdiği olanaklar ile arkadaşlarına kolayca ulaşabildiklerini ve genel olarak arkadaş çevresine danıştıklarını belirtmişlerdir. Kütüphane ile ilgili soruların kütüphaneye danışılması gerektiğini belirten katılımcı sayısı da fazladır. Bunun yanında sırasıyla “kendim çözerim” (3) ve “internet üzerinden” (2) cevapları verilmiştir.

Dalkıran (2018) tarafından yapılan çalışmada da Hacettepe Üniversitesi’nde ağ kuşağı öğrencilerinin bilgi arama davranışları tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların önemli bir kısmı bir bilgiyi değerlendirirken bilgi kaynağı hakkında yapılmış olan yorumların tercihlerinde etkili olduğunu ve bilgi kaynağı tercihi yaparken arkadaşlarının önerilerini dikkate aldığını belirtmiştir.

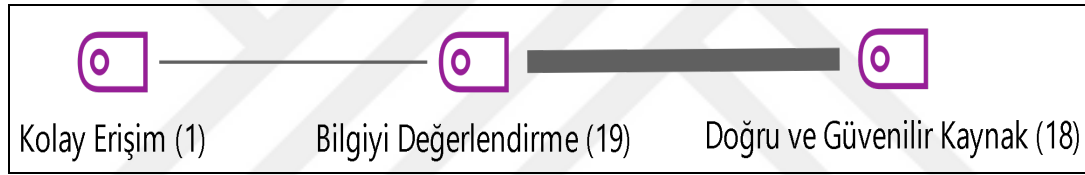
Bu çalışmada da akademik personel ile bir çalışma yapılmış ve diğer kullanıcıların değerlendirmelerinin kendisi için önemli olduğunu ifade eden katılımcı sayısı burada da fazla çıkmıştır. Sonuçlar genel anlamda benzerdir.

Şekil 4: Uzaktan Erişim Kod-Alt kod-Bölümler Modeli

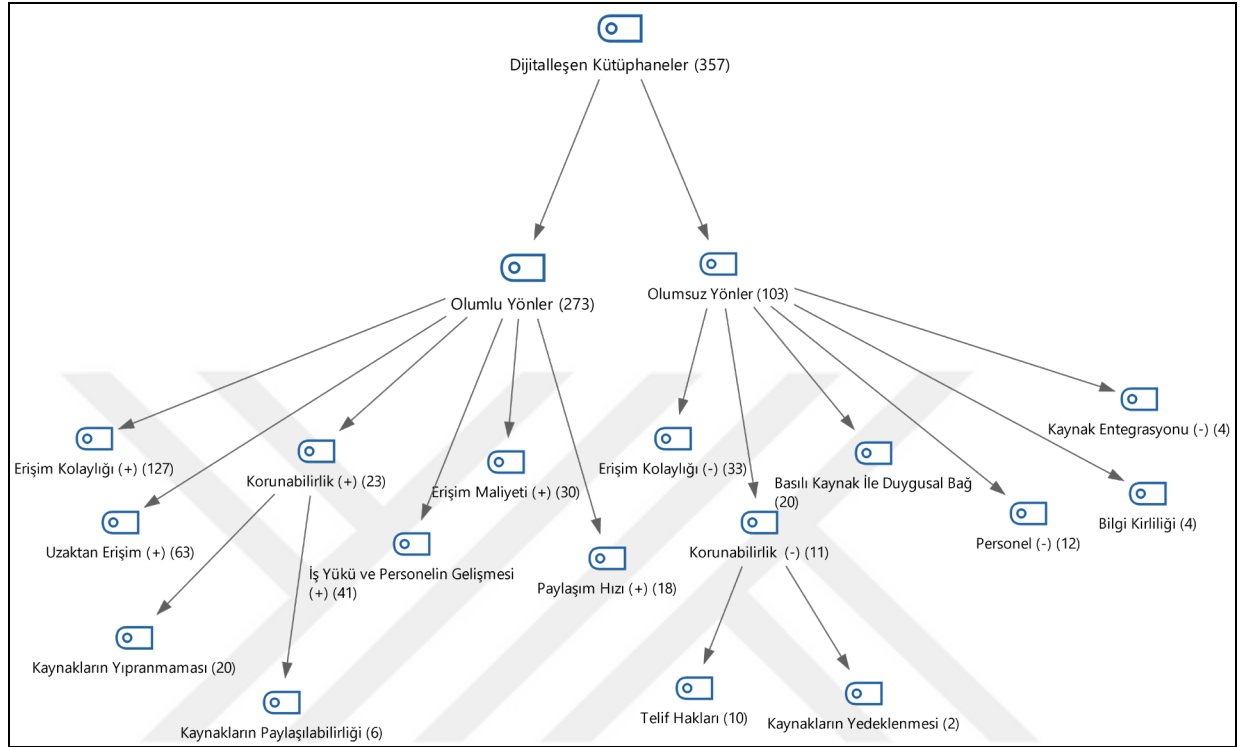
Katılımcılara “Kütüphaneye uzaktan erişim ile ilgili neler biliyorsunuz” şeklinde bir soru sorulmuştur. Şekil 4’de görüldüğü üzere akademik personel en çok kütüphanenin kullanmakta olduğu Vetis (5) programı ile uzaktan erişim sağladığını ve bilgi sahibi olduğunu fakat detaylı bilmediğini (5) belirtmiştir. Onun dışında sırasıyla; kütüphanede daha önce uzaktan erişimi sağlayan “vpn bağlantısını kullanıyorum” (4), “kullanamıyorum” (4), “ihtiyaç duymuyorum” (1) cevapları verilmiştir. Kütüphanenin en son kullanmakta olduğu uzaktan erişim programını bilmeyen veya bildiği halde vpn ayarlarını yaparak kullanmayı tercih eden kullanıcı sayısı da az değildir. Bunun yanında bilgi sahibi olup detaylı bilmediğini belirten ve kullanamadığını ifade eden katılımcı sayısının da fazla olması dikkat çekicidir.

Şekil 5: Bilgiyi Değerlendirme Kod-Alt kod-Bölümler Modeli

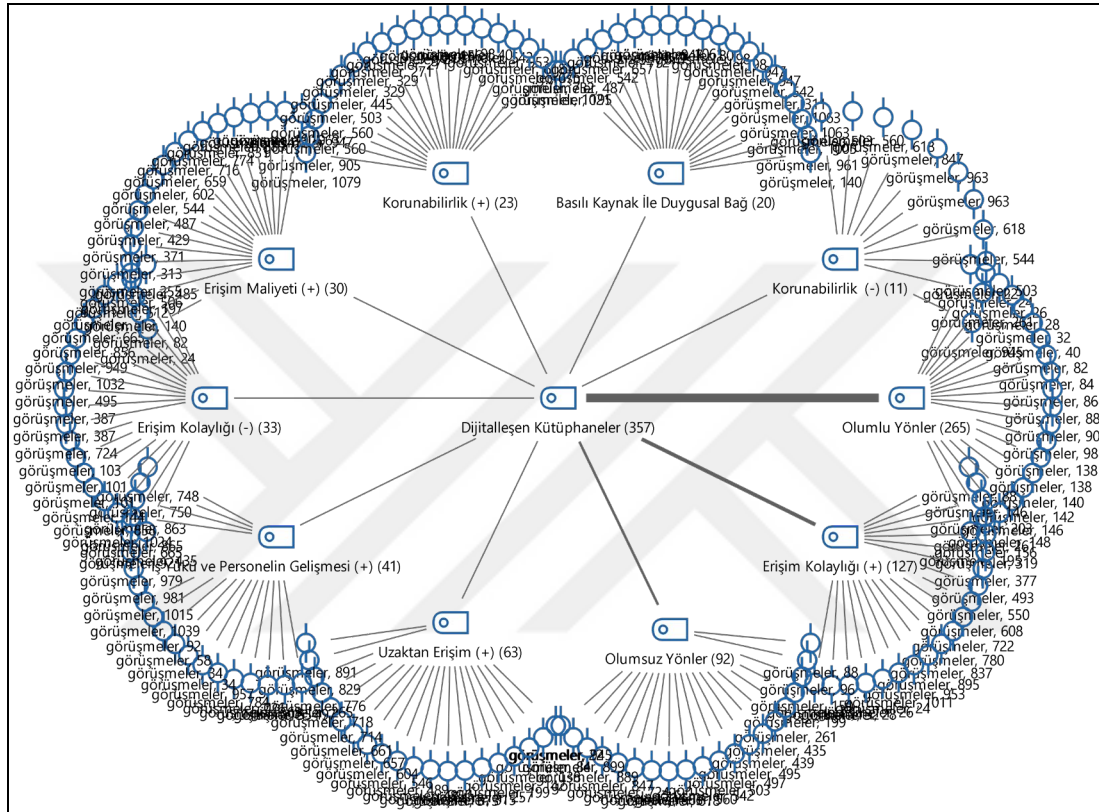

Katılımcılara “Size göre bilgiye kolay bir şekilde erişebilmek mi önemlidir yoksa bilginin kaynağının özellikleri ve kalitesi mi daha önemlidir?” sorusu sorulmuş olup katılımcıların verdikleri yanıtlar Şekil 5’de görülmektedir. Şekilde görüldüğü üzere akademik personel için kolay erişimden ziyade doğru ve güvenilir kaynağa erişim daha önemlidir. Katılımcılar bilgiye kolay bir şekilde erişmeyi de istemektedir fakat akademik araştırmalar açısından doğru ve güvenilir kaynağa erişmek katılımcılar için daha önemlidir. Aynı zamanda gerçek ve hakikatli bilgiye erişimin biraz daha zor olması gerektiğini belirten ve kolay erişilen, herkese açık bilgiye tereddüt ile yaklaşan katılımcılar da bulunmaktadır.

Şekil 6.1: Dijitalleşen Kütüphaneler Hiyerarşik Kod-Alt kod Modeli

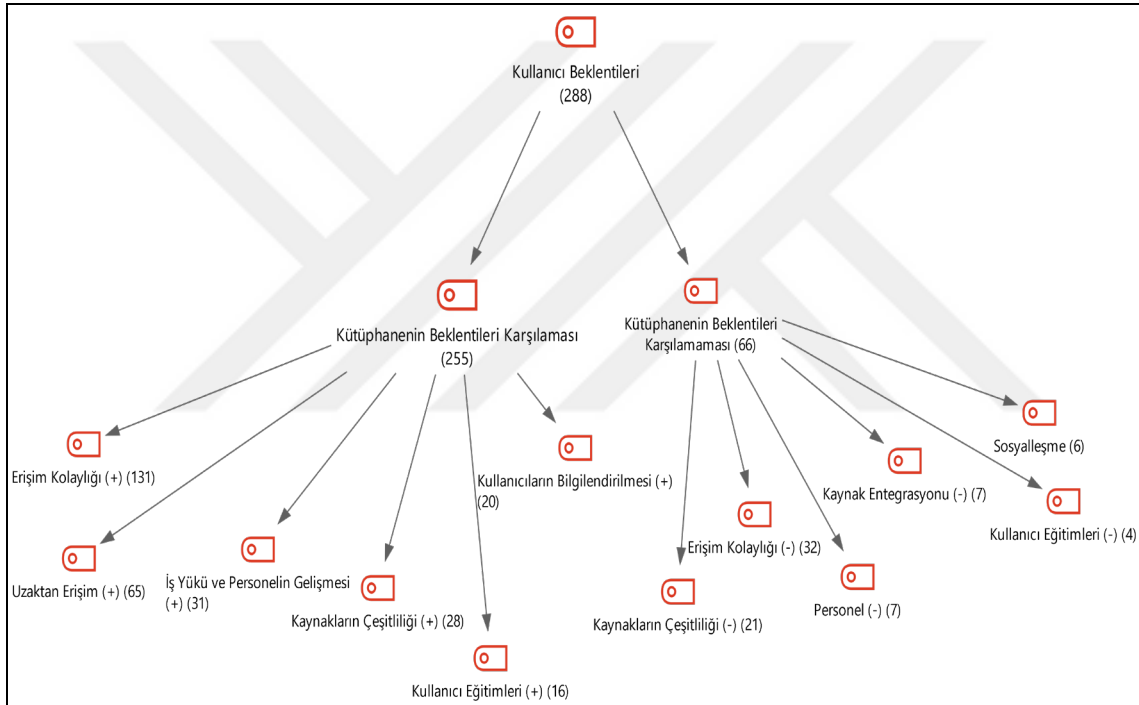
Şekil 6.2: Dijitalleşen Kütüphaneler Kod-Alt kod-Bölümler Modeli

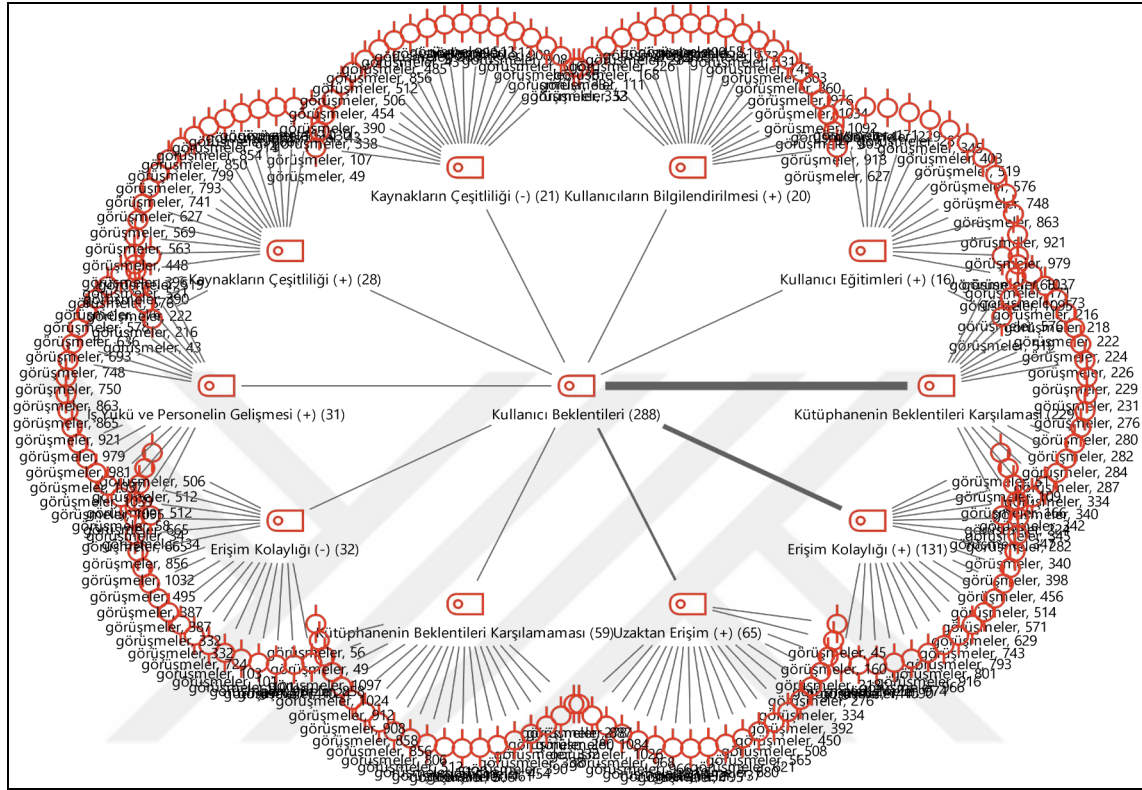
Şekil 6'da görüldüğü üzere yapılan çalışmada dijitalleşen kütüphanelerin olumlu ve olumsuz yönlerinin neler olduğu araştırılmıştır. Derecelendirme tüm unsurların dijitalleşen kütüphaneler ile kodlanma sayısının yoğunluğuna göre yapılmıştır. MAXQDA 18 programı kullanılarak dijitalleşen kütüphanelerin Hiyerarşik Kod-Alt Kod haritası oluşturulmuştur. Dijitalleşen kütüphanelerin olumlu yönlerinin (273) olumsuz yönlerinden (103) daha fazla olduğu görülmüştür. Şekil 6'da dijitalleşen kütüphanelerin olumlu yönlerinin sırasıyla Erişim kolaylığı(+)(127), Uzaktan erişim(+)(63), İş yükü ve personelin gelişmesi(+)(41), Erişim maliyeti(+)(30), Korunabilirlik(+)(23), Paylaşım hızı(+)(18) olduğu görülmüştür. Dijitalleşen kütüphanelerin olumsuz yönlerinin ise sırasıyla Erişim kolaylığı(-)(33), Basılı kaynak ile duygusal bağ (20), Personel(-)(12), Korunabilirlik(-)(11), Kaynak entegrasyonu(-)(4) ve Bilgi kirliliği (4) olduğu görülmüştür. Dijitalleşen

kütüphanelerin olumlu ve olumsuz yönleri incelenirken ikisinde de en fazla yorum yapılan kod Erişim kolaylığıdır. Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesine erişimin kolay olduğundan (127) bahsedildiği kadar kolay erişemediğini (33) belirten akademik personel de bulunmaktadır. Bu da sistemin tam olarak oturmadığını ve kütüphaneye erişimde problemler olduğunu ayrıca katılımcılar tarafından ihtiyaç duyulan kaynakların tam anlamıyla yeterli olmadığını göstermektedir.

Şekil 7.1: Kullanıcı Beklentileri Hiyerarşik Kod-alt Kod Modeli

Şekil 7.2. Kullanıcı Beklentileri Kod Alt-kod-Bölümler Modeli

Şekil 7’de kullanıcı beklentilerinin neler olduğu ve kütüphanenin kullanıcı beklentilerini karşılayıp karşılamadığı gösterilmektedir. MAXQDA 18 programı kullanılarak kullanıcı beklentilerinin Hiyerarşik Kod-Alt Kod haritası oluşturulmuştur. Akademik personel daha çok kütüphanenin beklentileri karşıladığını (255) belirtmiştir. Kütüphanenin kullanıcı beklentilerini karşılamadığını (66) belirten akademik personel de bulunmaktadır. Şekil 7’de görüldüğü üzere kütüphanenin beklentileri karşılaması ile ilgili kodlar sırasıyla Erişim kolaylığı(+) (131), Uzaktan erişim(+) (65), İş yükü ve personelin gelişmesi(+) (31), Kaynakların çeşitliliği(+) (28), Kullanıcıların bilgilendirilmesi(+), Kullanıcı eğitimleri(+) (16) şeklindedir. Kütüphanenin beklentileri karşılamaması ile ilgili kodlar ise sırasıyla Erişim kolaylığı(-) (32), Kaynakların çeşitliliği(-) (21), Kaynak entegrasyonu(-) (7) ve Personel(-) (7), Sosyalleşme (6), Kullanıcı eğitimleri(-) (4) şeklindedir.

Kütüphanenin beklentileri karşılayıp karşılamadığı incelenirken ikisinde de en fazla yorum yapılan kod Şekil 6’da olduğu gibi yine Erişim kolaylığıdır. Bu da

bize gösteriyor ki kullanıcının kütüphanelerden en çok beklediği şey erişimin kolay olmasıdır.

Uzaktan erişim beklentisini kütüphanenin karşıladığı görülmekte; uzaktan erişimi karşılamadığına yönelik veri bulunmamaktadır. Bu da uzaktan erişim ile ilgili kütüphanenin kullanıcıların beklentileri karşıladığını göstermektedir.

Kaynakların çeşitliliği noktasında beklentilerin karşılandığı (28) ve karşılanmadığı (21) sonuçlar birbirine yakındır. Bu da kütüphanenin kaynak çeşitliliğinin yetersiz olduğunu ve kütüphaneye yeni kaynakların dâhil edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Şekil 8: Kod İlişkileri Matrisi

Kod Sistemi	Kullanıcı Beklentileri	Kütüphanenin Beklentileri Karşılamanması	Erişim Kolaylığı (-)	Kaynakların Çeşitliliği (-)	Kaynak Entegrasyonu (-)	Erişim maliyeti (-)	Personel (-)	Uzaktan Erişim (-)	Kullanıcıların Bilgilendirilmesi (-)	Kütüphane İle İletişim Kurabilme (-)	Sosyalleşme	Kullanıcı Eğitimleri (-)
Dijitalleşen Kütüphaneler	229	36	32	17	2	0	3	2	0	1	0	3
Olumsuz Yönler	36	36	32	17	2	0	3	2	0	1	0	3
Erişim Kolaylığı (-)	32	32	32	17	2	0	0	2	0	0	0	0
Erişim Maliyeti (-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uzaktan Erişim (-)	2	2	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0
Kaynak Entegrasyonu (-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Personel (-)	4	4	0	0	0	0	3	0	0	1	0	3
Korunabilirlik (-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Korunabilirlik (-)Kaynakların Yedeklenmesi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Korunabilirlik (-)Telif Hakları	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Basılı Kaynak İle Duygusal Bağ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bilgi Kirliliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kolaycılık	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bilginin Değersizleşmesi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Olumlu Yönler	193	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Erişim Kolaylığı (+)	125	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Erişim Maliyeti (+)	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uzaktan Erişim (+)	63	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Paylaşım Hızı (+)	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kaynak Entegrasyonu (+)	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
İş Yüğü ve Personelin Gelişmesi (+)	29	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Korunabilirlik (+)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Korunabilirlik (+)Kaynakların Yıpranmaması	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Korunabilirlik (+)Kaynakların Paylaşılabilirliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	734	110	98	51	6	0	9	8	0	3	0	9

Şekil 9: Kod İlişkileri Matrisi

Kod Sistemi	Kütüphanenin Beklentileri Karşılması	Erişim Kolaylığı (+)	Uzaktan Erişim (+)	Kaynak Entegrasyonu(+)	Kullanıcı Eğitimleri (+)	Kaynakların Çeşitliliği (+)	İş Yüğü ve Personelin Gelişmesi (+)	Kullanıcıların Bilgilendirilmesi (+)	Kütüphane İle İletişim Kurabilme (+)	TOPLAM
Dijitalleşen Kütüphaneler	193	130	63	5	14	23	29	1	13	471
Olumsuz Yönler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Erişim Kolaylığı (-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Erişim Maliyeti (-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uzaktan Erişim (-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kaynak Entegrasyonu (-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Personel (-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Korunabilirlik (-)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Korunabilirlik (-) \Kaynakların Yedeklenmesi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Korunabilirlik (-) \Telif Hakları	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Basılı Kaynak İle Duygusal Bağ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bilgi Kirliliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kolaylık Bilginin Değersizleşmesi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Olumlu Yönler	193	130	63	5	14	23	29	1	13	471
Erişim Kolaylığı (+)	125	124	31	4	0	23	0	1	0	308
Erişim Maliyeti (+)	2	1	1	0	0	0	0	0	0	4
Uzaktan Erişim (+)	63	31	63	0	0	0	0	0	0	157
Paylaşım Hızı (+)	18	18	1	0	0	0	0	0	0	37
Kaynak Entegrasyonu (+)	1	0	0	1	0	0	0	0	0	2
İş Yüğü ve Personelin Gelişmesi (+)	29	0	0	0	14	0	29	0	13	85
Korunabilirlik (+)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Korunabilirlik (+) \Kaynakların Yıpranmaması	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Korunabilirlik (+) \Kaynakların Paylaşılabilirliği	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	624	434	222	15	42	69	87	3	39	1535

Araştırma verileri Kod İlişkileri Matrisi aracılığı ile analiz edilmiştir. Şekil 8 ve Şekil 9'da, araştırmada kullanılan tüm kodların birbirleriyle ilişki dereceleri gösterilmektedir. Bu bağlamda öncelikle Dijitalleşen Kütüphaneler ve Kullanıcı Beklentileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Kullanıcı beklentilerini dijital kütüphanelerin karşılama durumuna bakılmıştır. Şekil 8'e göre Dijitalleşen Kütüphaneler ve Kullanıcı Beklentileri arasındaki ilişki incelendiğinde dijitalleşen kütüphanelerin olumlu yönlerinin (193), olumsuz yönlerinin (36) olduğu görülmüştür. Buna göre dijitalleşen kütüphanelerin olumlu yönleri daha fazladır. Araştırma verileri göstermektedir ki akademik personele göre dijitalleşmenin kütüphaneleri olumsuz etkilediği yönler de bulunmaktadır. Dijitalleşen kütüphanelerin olumlu yönleri ile kullanıcı beklentileri arasındaki ilişki incelendiğinde sırasıyla erişim kolaylığı (125), uzaktan erişim (63) ve iş yükü ve personelin gelişmesi (29), paylaşım hızı (18), erişim maliyeti (2), kaynak entegrasyonu (1) kodları yer almaktadır. Olumsuz yönlerden kullanıcı beklentileri ile arasındaki ilişki en fazla olan kodlar sırasıyla erişim kolaylığı (32), personel (4) ve uzaktan erişim (2) kodlarıdır.

Şekil 8'de görüldüğü üzere Kütüphanenin beklentileri karşılama ile dijitalleşen kütüphaneler arasındaki ilişkinin en fazla olduğu kodlar ise sırasıyla erişim kolaylığı (32) ve kaynakların çeşitliliği (17), personel (3), kullanıcı eğitimleri (3), kaynak entegrasyonu (2), uzaktan erişim (2), kütüphane ile iletişim kurabilme (1) şeklindedir.

Şekil 8'e göre Kütüphanenin beklentileri karşılama ile dijitalleşen kütüphanelerin olumsuz yönleri arasındaki ilişki incelendiğinde en fazla ortak ilişki bulunan kodlar sırasıyla erişim kolaylığı ve kaynakların çeşitliliği (17), personel ve kullanıcı eğitimleri (3), erişim kolaylığı ve kaynak entegrasyonu (2), erişim kolaylığı ve uzaktan erişim (2), uzaktan erişim ve erişim kolaylığı (2), personel ve kütüphane ile iletişim kurabilme (1) şeklindedir.

Şekil 9'a göre Kütüphanenin beklentileri karşılama ile dijitalleşen kütüphaneler arasındaki ilişkinin en fazla olduğu kodlar sırasıyla erişim kolaylığı (130), uzaktan erişim (63), iş yükü ve personelin gelişmesi (29) ve kaynakların çeşitliliği (23), kullanıcı eğitimleri (14), kütüphane ile iletişim kurabilme (13), kaynak entegrasyonu (5) ve kullanıcıların bilgilendirilmesi (1) şeklindedir.

Şekil 10'da dijitalleşen kütüphanelerin olumlu ve olumsuz yanlarının neler olduğu gösterilmektedir. Derecelendirme tüm unsurların dijitalleşen kütüphaneler ile kodlanma sayısının yoğunluğuna göre oluşturulmuştur. Ayrıca kullanıcıların beklentilerinin neler olduğu ve bu beklentilerin hangilerinin karşılandığı hangilerinin karşılanmadığı gösterilmektedir. MAXQDA 18 programı kullanılarak Hiyerarşik Kod-Alt Kod haritası oluşturulmuştur. Bu haritada ayrıca farklı frekansları belirlemek amacıyla kullanılan çizgi genişliğinden de yararlanılmıştır. Şekilde dijitalleşen kütüphanelerin olumlu yönleri olumsuz yönlerine göre daha fazladır. Şekle göre kütüphanenin beklentileri karşıladığını düşünen akademik personel daha fazladır. Dijitalleşen kütüphanelerin olumlu ve olumsuz yönlerinde en fazla kullanılan unsur erişim kolaylığıdır. Buna göre dijitalleşen kütüphanelerin en önemli olumlu yanı erişim kolaylığı olmuştur. Akademik personel öncelikle erişim kolaylığı istemektedir ve Kütüphane erişim kolaylığını büyük oranda sağlamıştır. Fakat hala erişimin kolay olmadığını düşünen akademik personel de bulunmaktadır

Şekil 11’de Kod Birlikte Oluşma Modeli (Çakışan Kodlar) analizinin sonuçları ve araştırmanın modeli bir bütün olarak gösterilmiştir. Bunun yanında modelde alt boyutlar arasındaki ilişkilerin daha net görülebilmesi ve farklı frekansların belirlenmesi amacıyla kullanılan çizgi genişliğinden yararlanılmıştır. İki değişkenin aynı veri üzerinde kodlanıp çakışma sayıları arttıkça çizgi genişliği artmaktadır. Dijitalleşen kütüphaneler ile dijitalleşmenin olumlu yönleri arasındaki ilişki yoğunluğunun fazla olduğu görülmektedir. Erişim kolaylığı(+) kodu dijitalleşen kütüphaneler ve olumlu yönler ile yoğun bir ilişki içerisindedir. Ayrıca erişim kolaylığı(+) kodu uzaktan erişim(+), paylaşım hızı(+) ve erişim maliyeti(+) kodları ile de ilişki içerisindedir. Uzaktan erişim(+), paylaşım hızı(+) ve erişim maliyeti(+) kodları ile de ilişki içerisindedir. Uzaktan erişim(+), paylaşım hızı(+) ve erişim maliyeti(+) kodları ile de ilişki içerisindedir. Ayrıca uzaktan erişim(+), erişim kolaylığı(+), erişim maliyeti(+) ve paylaşım hızı(+) ile ilişki içerisindedir. İş yükü ve personelin gelişmesi(+) kodunun dijitalleşen kütüphaneler ve olumlu yönler ile ilişki yoğunluğu da fazladır. Erişim kolaylığı(-) kodu dijitalleşen kütüphaneler ve olumsuz yönler ile yoğun bir ilişki içerisindedir. Erişim maliyeti(+) kodu da dijitalleşen kütüphaneler ve olumlu yönler ile ilişki yoğunluğu fazla olan kodlardan biridir. Aynı zamanda erişim maliyeti(+) kodu uzaktan erişim(+), erişim maliyeti(+) kodları ile ilişki içerisindedir. Korunabilirlik(+) kodu dijitalleşen kütüphaneler, olumlu yönler, kaynakların yıpranmaması ve kaynakların paylaşılabilirliği kodları ile ilişki içerisindedir. Kaynakların yıpranmaması kodu ise dijitalleşen kütüphaneler, olumlu yönler, korunabilirlik(+) ve kaynakların paylaşılabilirliği kodları ile ilişki içerisindedir. Basılı kaynak ile duygusal bağ kodunun dijitalleşen kütüphaneler ve olumsuz yönler ile ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Çizgi genişliğine göre kullanıcı beklentileri ile kütüphanelerin beklentileri karşılaması arasındaki ilişki yoğunluğu fazladır. Erişim kolaylığı(+) da kütüphanenin beklentileri karşılaması ve kullanıcı beklentileri ile yoğun bir ilişki içerisindedir. Erişim kolaylığı(+) kodunun ayrıca kullanıcı beklentileri, kütüphanenin beklentileri karşılaması, uzaktan erişim(+), kaynakların çeşitliliği(+), kaynak entegrasyonu(+) ve kullanıcıların bilgilendirilmesi(+) olmak üzere 6 adet kod ile ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Uzaktan erişim(+), paylaşım hızı(+), erişim maliyeti(+), erişim kolaylığı(+), kullanıcı beklentileri karşılaması, uzaktan erişim(+), kaynakların çeşitliliği(+), kaynak entegrasyonu(+), kullanıcıların bilgilendirilmesi(+) olmak üzere 6 adet kod ile ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

beklentileri karşılması ve kullanıcı beklentileri ile arasındaki ilişki yoğunluğu fazladır. Yine erişim kolaylığı(-) da kütüphanenin beklentileri karşılama ve kullanıcı beklentileri ile yoğun bir ilişki içerisindedir. İş yükü ve personelin gelişmesi(+) kodu ile kütüphanenin beklentileri karşılması ve kullanıcı beklentileri arasındaki ilişki yoğunluğunun da fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca iş yükü ve personelin gelişmesi(+) kodu kullanıcı eğitimleri(+) ve kütüphane ile iletişim kurabilme(+) kodları ile de ilişki içerisindedir. Kaynakların çeşitliliği(+) kodu kullanıcı beklentileri, kütüphanenin beklentileri karşılması, erişim kolaylığı(+) kaynak entegrasyonu(+) ve kullanıcıların bilgilendirilmesi(+) olmak üzere 5 adet kod ile ilişki içerisindedir. Kaynakların çeşitliliği(-) kodu ise kullanıcı beklentileri, kütüphanenin beklentileri karşılması, erişim kolaylığı(-), kaynak entegrasyonu(-) kodları ile ilişki içerisindedir. Kullanıcıların bilgilendirilmesi(+) kodunun da kullanıcı beklentileri, kütüphanenin beklentileri karşılması, erişim kolaylığı(+) ve kaynakların çeşitliliği(+) kodları ile ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Aralarındaki ilişkinin belirlenmesi yanında dijitalleşen kütüphanelerin özelliklerinin neler olduğu olumlu, olumsuz yönlerinin neler olduğu tespit edilmiştir. Kullanıcıların beklentilerinin neler olduğu ve kütüphanenin kullanıcı beklentilerini ne oranda karşıladığının tespiti yapılmıştır. Buna göre katılımcıların cevapları paylaşılmıştır. Fakat cevaplar çok kapsamlı olduğu için tamamına yer verilmemiştir. Sonuçları temsil edeceği düşünülen sınırlı sayıda cevaba yer verilebilmiştir. Araştırmanın analizine ilişkin bulgular ve katılımcı cevapları şöyledir:

Erişim Kolaylığı

Kullanıcılar genel olarak bilgiye kolay bir şekilde erişim istemektedir ve dijitalleşen kütüphanelerin olumlu yanlarının en önemlisi de yine erişim kolaylığıdır. Kullanıcılar genellikle dijitalleşmenin erişim kolaylığı sağladığını ve kütüphanenin de bunu karşıladığını belirtmektedir.

“Ben dijital kaynakların ve dijitalleşmenin çok büyük avantajı olduğunu düşünüyorum. Kütüphaneler çok büyük katkısı olduğunu düşünüyorum. Çünkü dünyanın öbür tarafındaki kaynaklara, bilgilere ve belgelere erişebiliyoruz”.

“Dijitalleşme kesinlikle fırsat eşitliği sağlamaktadır. İmkânı olmayanların, mesela ulaşım imkanı yok, gidebilme imkanı yok; onlar için çok büyük bir kolaylık.

Bilgiye erişmek ne kadar çabuk ve kısa sürede olursa o kadar faydalıdır diye düşünüyorum”.

“...saatli çalışmaya bağlı ortamlarda kütüphane size hizmet vermese bile oradan yararlanırsınız. Belirli saatlerde evde olmanız gerekir, bir taraftan yiyip içerken diğer taraftan dijital teknoloji verilerini kullanabilirsiniz. Ama kurumlarda her zaman bunu sağlamayabilirsiniz”.

Dijitalleşmenin bilgiye kolay bir şekilde erişimi sağladığını ve üniversitenin kolay erişimi gerçekleştirdiğini belirten katılımcılar yanında erişim kolaylığını üniversitenin sağlamadığını belirten katılımcı sayısı da az değildir.

“Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesi'nin bu alanda tam karşıladığını söyleyebilirim. Güncellik bakımından daha yeni kitaplar eklenebilir aslında diye düşünüyorum. Yabancı kaynakların da olabildiği kadar bulunması katkı sağlar alanımıza”.

Uzaktan Erişim

Kullanıcılar uzaktan erişim beklemektedir ve dijitalleşen kütüphaneler uzaktan erişimi sağlamaktadır. Katılımcıların çoğu kütüphanenin uzaktan erişim beklentisini karşıladığını belirtmişlerdir.

“İstedğim veri tabanlarına ve elektronik kaynaklara 7/24 erişebiliyorum. Erişimde sıkıntı yok”.

“Bilgiye bulunduğumuz her yerden istediğimiz anda kolay bir şekilde erişim bizim için çok önemli. Her zaman çalışma yerinde olmayabiliyoruz. Dışardan da istediğimiz zaman ulaşabiliyoruz. Ve bu bizim içi çok da yararlı”.

“...mesela tezleri oluyor üniversitelerin biz onlara dijital ortamda da ulaşıyoruz. Bu bizim için çok büyük bir kolaylık. Çünkü biz asistanlık döneminde gidip oradan fotokopi çektiriyorduk. Şimdi online onları direk indirebiliyoruz mesela. Bu bizim için büyük bir kolaylık büyük bir avantaj. Yani bu noktada yararlı olduğunu düşünüyorum”.

Dalkıran (2018) tarafından yapılan çalışmada da “bilgiye ihtiyaç duyduğum anda ve bulunduğum yerden erişmek isterim” önermesine katılımcıların büyük çoğunluğu (%86,1) katıldığını ifade etmiştir.

Buradan da hem ağ kuşağının hem de her yaşta akademik personelin uzaktan erişime önem verdikleri anlaşılmaktadır.

Erişim Maliyeti

Basılı kaynak ve kütüphane kullanımının internetten kaynak kullanımına göre zaman, emek ve para açısından maliyetli olduğu katılımcılar tarafından sıklıkla dile getirilmiştir.

“Bir basılı kitabı satın almak gerekiyor. Oradan o yönüyle bir maliyeti var. Emek olarak bir kütüphaneye gitmek kesinlikle aynı şekilde. Yani daha fazla emek. Oturduğumuz yerden hem emek olarak hem maddi olarak daha kolay erişebiliyoruz”.

“Basılı kaynak ve kütüphane kullanımı daha maliyetli. Biraz önce söyledim yani biz asistanken gidip oralardan fotokopi çektirmek için uğraşıyorduk. Bunun yol parası var fotokopi parası var, zaman çok fazla gidiyordu. Ama şimdi dijital ortamda bir tuşla oradan indirebiliyoruz”.

Dalkıran (2018) tarafından yapılan çalışmada da aynı soru katılımcılara yöneltilmiş olup büyük çoğunluğu (%66,2) basılı kaynak ve kütüphane kullanımının internet kullanımına göre maliyetli olduğunu ifade etmiştir.

İş Yükü ve Personelin Gelişmesi

Katılımcılar genel olarak dijitalleşmenin iş yükünü azaltacağını ve personelin kendini geliştirmesi gerekeceğini düşünmektedir.

“Dijitalleşmenin kütüphane personelinin işlerini hafifleteceğini daha az personel ihtiyacını veya mevcut personelin daha verimli kullanılabileceğini düşünüyorum. Çünkü dijitalleşme hem ulaşım açısından kütüphane personelinin meşgul edilmemesini sağlayacaktır. İnsanlar istedikleri kaynaklara kendileri ulaşabilecektir. Kütüphane personeli de sadece organizasyonda organize etme işiyle uğraşacaktır”.

Korunabilirlik

Dijitalleşmenin kaynakların yıpranmasını önlediği ve paylaşılabilirlik imkânının artmasını sağladığı çoğu katılımcı tarafından dile getirilmiştir.

“Kaynakların çoğaltılabilmesi ve korunabilirlik imkânının artmasını elbette dijitalleşme sağlıyor. Yani artık her kullanıcı istediği şekilde o fiziksel materyallere yapmış olduğu gibi doğrudan fiziksel müdahalede bulunamıyor. O fiziksel materyaller bu şekilde korunuyor”.

Kaynakların Yıpranmaması

Kaynakların yıpranmamasının önemli olduğu katılımcı cevaplarında ön plana çıkmıştır.

“...kaynakların yıpranması ciddi bir durum. Dolayısıyla bunların dijital ortama aktarılması ve yıpranmadan muhafaza edilmesi tarihçiler açısından eski kaynakları sıklıkla kullanan araştırmacılar açısından önemli bir özellik”.

Telif Hakları

Dijitalleşme ile kaynakların çoğaltılabilmesini genel anlamda katılımcılar olumlu bulmaktadır. Fakat telif hakları noktasında endişelerini belirten katılımcı sayısı fazladır.

“Ama telif hakkı noktasında bilmiyorum orada nasıl maddeler var. İstenilen kadar çoğaltılabiliyor mu çoğaltılamıyor mu? Korunabilmesi de kolay olur mu”?

Kaynakların Çeşitliliği

Katılımcıların en önemli beklentilerinden bir diğeri de kaynakların çeşitliliğidir. Katılımcılar çoğunlukla üniversitenin kaynakların çeşitliliği noktasında iyi durumda olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğu elektronik kaynakların yeterli olduğunu düşünmektedir. Basılı kaynak açısından kütüphanenin yeterli olmadığını düşünen katılımcılar da bulunmaktadır.

“Kütüphaneden en önemli beklentim geniş bir bilgi haznesine sahip olması yani benim gerek basılı gerek dijital olarak geniş bir bilgi ağına sahip olabilmem. Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesi de birçok veri tabanına üye ve geniş bir kütüphanesi var”.

“...genel olarak da var olan zenginliğin son iki yılda kat kat arttığını biliyorum. Çok da faydalı olarak buluyorum onu”.

“Tarama yaptığım zaman çoğu kitap yok. Aradığım çoğu kitabı bulamıyorum. Sahaflardan temin ediyorum genellikle. O yüzden beklentimi karşılamıyor”.

Ali Kavak tarafından yapılan bir çalışmada ise kütüphanenin elektronik hizmetlere yönelik yeterliliklerinin tespiti amaçlanmıştır. Katılımcılar “kütüphanelerin elektronik kaynakları bulundurma ve hizmete sunma konusunda daha fazla çaba göstermesi gerektiğini düşünüyorum” önermesine %67,4 oranında “katılıyorum” cevabını vermiştir. Elektronik kaynaklara ilişkin hizmetleri

katılımcıların çoğunun bildiği ama hizmetlerin yeterli olmadığı görüşünün ağırlıkta olduğu sonucuna varılmıştır (Kavak, 2018).

Burada yapılan çalışmada ise akademik personelin çoğu Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesi elektronik kaynaklarının yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Kullanıcıların Bilgilendirilmesi

Katılımcılar kütüphane tarafından kullanıcıların bilgilendirildiklerini, yeni bir abonelik, satın alma gerçekleştirildiğinde kendilerine bilgilendirme yapıldığını sıklıkla belirtmişlerdir.

“Ben kütüphanemizin son yıllarda oldukça iyi çalıştığını ve birçok anlaşma yaptığını ve bunu bizlere, öğrencilere duyurduğunu düşünüyorum. Olumlu buluyorum”.

Basılı Kaynak ile Duygusal Bağ

Katılımcılar çoğunlukla dijitalleşmeyi desteklemekle birlikte basılı kaynaktan okumayı ve her zaman ellerinin altında basılı kaynak bulunmasını tercih ettiklerini; basılı kaynağa temas etmeyi sevdiğini belirtmişlerdir.

“Tabi bazı insanlar kitap okumayı tercih eder ki şahsım da öyledir. Bir kitap okuyacaksam eğer kitabın kendisini okumayı tercih ederim, dijital ortamdakini değil”.

Paylaşım Hızı

Bilgi ve kaynak paylaşım hızının dijital kütüphanelerde daha hızlı gerçekleştiği hususunun genellikle dile getirildiği görülmüştür.

“Bence kaynak paylaşımı ve bilgi paylaşımı dijital kütüphanelerde daha hızlı gerçekleşmektedir. Daha doğrusu daha çok kişiye ulaşabilme imkânınız var. Çünkü sonuçta geleneksel kütüphanelerde kütüphanenin kapasitesi kadar insana ulaşabilme şansınız var. Ama dijital ortamlarda bilgisayar başında oturup da o kütüphaneye ulaşan her insana sizin de ulaşma şansınız var”.

Kaynak Entegrasyonu

Katılımcılar talep ettikleri yayınların genel anlamda karşılandığını ve başka üniversite kütüphaneleri ile Necmettin Erbakan Üniversitesi kütüphanesinin aralarında ağ kurarak kaynak paylaşımı hizmetini olumlu bulduklarını vurgulamışlardır.

“Kütüphane şu ana kadar yüksek lisans yaparken de beklentilerimi karşıladı. Ulaşmak istediğim kaynaklara ulaşabildim. Kendi bünyemizde yoksa bile ödünç kitap olarak alabildik”.

“Kütüphanelerin aralarında ağ kurarak kaynak paylaşımı yapabilmesi hizmetini ihtiyacım olduğunda kullanırım. Mesela ben doktora tezim zamanında online sistem yoktu. İnternet yoktu. Doksanların başında. Kütüphanelere bizzat giderek, görerek, kopyalarını alarak veya orada çalışarak Milli Kütüphane, Boğaziçi Kütüphanesi, ODTÜ, Bilkent kütüphanelerini kullandım. Benim için tabi o önemli. Haberimiz olduktan sonra yararlandık. Yararlanılması da gerekli bence”.

Kullanıcı Eğitimleri

Elektronik ortamda verilen kullanıcı eğitimlerine genel olarak katıldıklarını belirten ve bu eğitimlerin yararlı olacağını düşünen katılımcı cevapları ön plana çıkmıştır.

“Elektronik ortamda verilen kullanıcı eğitimlerinin kesinlikle yüzde yüz yararlı olacağını düşünüyorum. Düzenli olması çok güzel. Birini kaçırsak diğerine katılıyoruz”.

Kütüphane ile İletişim Kurabilme

Katılımcıların çoğu Kütüphane ile her zaman iletişim kurabildiklerini ifade etmişlerdir.

“Kütüphaneye gitmeden de çok rahat erişim kurabiliyorum oradaki arkadaşlarla. Sağ olsunlar çok nazik davranıyorlar”.

Bilgi Kirliliği

Farklı formatta olan bilgilerin ortak platformdan kullanıcıya ulaşması ile ilgili olarak katılımcıların bilgi kirliliği ile ilgili endişeleri bulunmaktadır.

“Farklı formatta olan bilgilerin ortak platformdan kullanıcıya ulaşması tabiki genel olarak olumlu. İnsanların işini kolaylaştırıyor ama olumsuz yanı bilgi kirliliği olması. Yani güvenilmeyen bilginin çok fazla olması”.

Sosyalleşme

Dijitalleşen kütüphanelerin sosyalleşmeyi engellediği katılımcılar tarafından dile getirilmiştir.

“...Eski kütüphaneler bilgiyi elde edilir nokta olmanın ötesinde insanların sosyalleşme ortamları olarak da işlev görüyordu. Yani bilgiye hızlı ulaşımı sağladığı

gibi ters orantı olarak da sosyalleşme noktasında işlevsel olmaktan uzaklaştı. Bu basite alınacak bir durum değil”.

Daha önce yapılan bir çalışmada ise kütüphanelerin sosyalleşme mekânları olarak hizmet vermesinin gerekliliği değerlendirilmiştir. Katılımcıların %75,4’ü “kütüphanelerin sosyalleşme mekânları olarak hizmet vermesini gerekli buluyorum” sorusuna katılıyorum cevabını vermişlerdir. Katılımcıların sosyal yaşam merkezleri haline dönüşmesi beklentisi içerisinde oldukları sonucuna varılmıştır (Kavak, 2018).

Kolaycılık

Dijitalleşmenin ve bilgiye kolay erişmenin olumsuz yanlarından birisinin kolaycılık olduğunu ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır.

“Hani bireyin belli bir organize edilmiş veriyi değil de kendisinin organize edeceği bir yapıda araştırma yapması gerektiğini düşünüyorum. Merak ettiği kendi içsel süreçlerinden çıkan şeylerin peşinden gitmesi gerektiğini düşünüyorum. Yaptığı araştırmanın niteliği ile ilgili şeylerde kendinin yeterlik kazanması gerektiğini düşünüyorum”.

2.10. Konu İle İlgili Daha Önce Yapılmış Olan Çalışmalar

Yalçın (2014) tarafından yapılmış olan bir çalışmada ağ kuşağının beklentilerini belirlemek ve bu kuşağın profilini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. 18-35 yaş arası deneklerden cevap alınmıştır. Katılımcıların internet kullanım nedenleri araştırılmış olup interneti en çok bilgi aramak ve sosyal ağlara erişmek amacı ile kullandıklarını belirtmişlerdir. Burada yapılan çalışmada ise akademik personel interneti en çok akademik amaç ile kullandığını belirtmiştir. Aynı çalışmada tüm yaş grupları (%66,7-%75,4) oranında en güvenilir kaynak olarak kitabı gördüklerini belirtmişlerdir.

Dalkıran (2018) tarafından yapılan çalışmada da Hacettepe Üniversite’nde ağ kuşağı öğrencilerinin bilgi arama davranışları tespit edilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların önemli bir kısmı bir bilgiyi değerlendirirken bilgi kaynağı hakkında yapılmış olan yorumların tercihlerinde etkili olduğunu ve bilgi kaynağı tercihi yaparken arkadaşlarının önerilerini dikkate aldığını belirtmiştir. Burada yapılan çalışmada ise akademisyenler bilgi hizmeti ve kaynakları ile ilgili sorularını daha çok kütüphaneye danıştıklarını ve diğer kullanıcıların değerlendirmelerine baktıklarını

ifade etmiştir. Aynı zamanda Dalkıran'ın yapmış olduğu çalışmada internete ulaşımın engellenmesi durumunda bilgiye erişimin de engelleneceğini düşünen katılımcıların oranı yüksektir. %66,6 çıkan oran internetin bilgiye ulaşmada ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %42'si ise internet olmadan bilgiye erişim sağlayamayacağını düşünmektedir. Burada yapılan çalışmada da akademisyenler bilgiye erişimde öncelikle interneti tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Dalkıran'ın yaptığı çalışmada ayrıca kullanıcıların %80'i internet üzerinde bilgiyi bulmanın kolay olduğunu ifade etmişlerdir. Burada algılanan kullanım kolaylığının ne kadar önemli olduğu görülmektedir. Akademisyenler üzerinde yapılan çalışmada da katılımcılar bilgiye hızlı erişimi ve doğrudan bilgi elde etmeyi sağladığını ve kesin sonuçlar verdiğini belirtmişlerdir. Ağ kuşağı üzerinde yapılan çalışmada katılımcıların %66,2'si basılı kaynak ve kütüphane kullanımının internetten kaynak kullanımına göre maliyetli olduğunu düşünmektedir. Akademisyenler de aynı şekilde basılı kaynak ve kütüphanenin maliyetli olduğunu sıklıkla dile getirmişlerdir. Ağ kuşağı ile yapılan çalışmada %86,1 oranında katılımcı bilgiye bulunduğu her yerden ve ihtiyaç duyduğu anda erişmeyi istemektedir. Akademik personelin de aynı şekilde uzaktan erişim ve erişim kolaylığı beklentisi vardır. Dijitalleşmenin ise bu beklentiyi karşıladığını düşünmektedirler. Ağ kuşağının internet algısı incelendiğinde ise en çok bilgiye hızlı ve kolay erişim olduğu yapılan araştırmada görülmüştür. Burada akademisyenler üzerinde yapılan çalışmada katılımcıların kütüphaneden en çok beklediği şey erişimin kolay olmasıdır. Dijitalleşmeyi genel anlamda bu nedenle desteklemektedirler. Ağ kuşağının bir üniversite kütüphanesinden beklediği en önemli şeyin daha fazla bilgi kaynağı olduğu Dalkıran tarafından yapılan çalışmada görülmektedir. Burada yapılan çalışmada ise akademik personelin en önemli beklentisi erişim kolaylığıdır.

Bayter (2018), tarafından yapılan bir çalışmada katılımcılara “teknolojinin kütüphanelere yararı olduğunu düşünüyor musunuz” sorusu yöneltilmiş %75 oranında evet cevabı verilmiştir. Burada yapılan çalışmada da dijitalleşen kütüphanelerin olumlu yönlerinin daha fazla olduğu katılımcı cevaplarında ifade edilmiştir. İki araştırmada da katılımcılar teknolojinin kütüphanelere faydası olabileceğini düşünmektedir. Bayter'in yapmış olduğu çalışmada Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi kütüphane kullanıcıları bilgiye erişimde interneti tercih

ettiklerini ifade etmişlerdir. Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde görev yapan akademik personel de bilgi erişiminde öncelikle interneti tercih etmektedir.

Süzer (2020), tarafından Karabük Üniversitesi'nde yapılan çalışmada katılımcıların %52,6'sı genellikle basılı kaynakları okumayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Fakat akademik personel elektronik kaynakları daha fazla tercih ettiğini belirtmiştir. Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde farklı birimlerde görev yapan akademik personel de basılı yerine internet kaynaklarını daha fazla tercih etmektedir.

Kavak (2018) tarafından yapılan bir çalışmada ise kütüphanenin elektronik hizmetlere yönelik yeterliliklerinin tespiti amaçlanmıştır. Katılımcılar "kütüphanelerin elektronik kaynakları bulundurma ve hizmete sunma konusunda daha fazla çaba göstermesi gerektiğini düşünüyorum" önermesine %67,4 oranında "katılıyorum" cevabını vermiştir. Elektronik kaynaklara ilişkin hizmetleri katılımcıların çoğunun bildiği ama hizmetlerin yeterli olmadığı görüşünün ağırlıkta olduğu sonucuna varılmıştır. Burada yapılan çalışmada ise akademik personelin çoğu Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesi elektronik kaynaklarının yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Işık (2010) tarafından Ankara'daki devlet üniversiteleri kütüphanelerinde görev yapan kütüphaneciler üzerinde yapılan çalışmada katılımcıların %94,6'sı kullanıcı eğitiminin yararlı olduğunu düşünmektedir. Akademik personel üzerinde yapılan çalışmada da elektronik ortamda kullanıcı eğitimleri beklentisini Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesinin genel anlamda karşıladığı görülmektedir. Beklentinin karşılanmadığını düşünen akademik personel de bulunmaktadır. Katılımcıların çoğu elektronik ortamda kullanıcı eğitimlerinin yararlı olacağını düşünmektedir ve bu eğitimlere katıldığını belirtmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Teknolojik gelişmeler sonucu kütüphaneler de değişmeye ve gelişmeye başlamıştır. Kütüphaneler artık dijitalleşme çalışmalarına önem vermeye başlamış ve teknolojinin gerisinde kalmamak için büyük çaba göstermektedir. Teknolojik gelişmeler bilgiye erişimin daha hızlı ve kullanışlı bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bilgisayar ve interneti kullanan kişi sayısının artması, dijitalde bulunan bilginin hızla artarak yayılması, bilgi kaynağı çeşitliliğinin artması, kullanıcıların bilgiye yer ve zaman kısıtlaması olmadan erişmek istemesi kullanıcı profiline değişmesine neden olmuştur. Kullanıcı beklentileri daha da artmaktadır. Kütüphaneler de sundukları hizmetleri yeniden yapılandırmalı ve kullanıcı merkezli bir anlayış sergilemelidir.

Araştırmada akademik personelin kütüphaneden beklentilerinin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Beklentilerin belirlenmesi ile kütüphanenin kullanıcılarına daha iyi hizmetler sunması sağlanabilecektir. Araştırmada akademik personele yönelik bir profil ortaya çıkarılmaya çalışılmış ve buradan yola çıkarak beklentileri tespit edilen bu kullanıcıların özellikleri ve ihtiyaçlarına hitap edecek şekilde bir hizmet planlaması yapılabilecektir. Sonuçlar sadece araştırmaya katılan kullanıcıların verdiği cevaplara göre yorumlanmıştır ve genelleme kaygısı taşımamaktadır.

Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi akademik personeli üzerinde yapılan bu çalışma kütüphanelerde yaşanan dijital dönüşümün kullanıcılar tarafından olumlu olarak görüldüğünü ve dijitalleşmeyi desteklediklerini göstermektedir. Kullanıcıların kütüphanelerden en önemli beklentilerinin erişim kolaylığı ve uzaktan erişim olduğu görülmektedir. Dijitalleşmenin de kütüphaneleri olumlu yönde etkilediği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Necmettin Erbakan Üniversitesi Kütüphanesi genel anlamda kullanıcıların beklentilerini karşılamaktadır. Katılımcılar öncelikle erişim kolaylığı, uzaktan erişim, iş yükü ve personelin gelişmesi, kaynakların çeşitliliği açısından kütüphanenin beklentilerini karşıladığını ifade etmiştir.

Bayter (2018) tarafından yapılan bir çalışmada katılımcılara “teknolojinin kütüphanelere yararı olduğunu düşünüyor musunuz” sorusu yöneltilmiş %75 oranında evet cevabı verilmiştir. Burada yapılan çalışmada da dijitalleşen

kütüphanelerin olumlu yönlerinin daha fazla olduğu katılımcı cevaplarından görülmektedir. İki araştırmada da katılımcılar teknolojinin kütüphanelere faydası olabileceğini düşünmektedir.

Araştırmada yararlanılan kaynaklar ve araştırma bulguları ışığında bazı öneriler oluşturulmuş olup bu öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Akademik personele göre dijitalleşme kütüphane personelini olumlu etkileyecektir. Fakat personelin dijital çağa ayak uydurabilmesi, teknolojik gelişmeler karşısında kendini geliştirmesi gerekmektedir. Kütüphane hizmetlerini nasıl daha iyi sunabilecekleri hakkında düşünceleri, yeni ortaya çıkan uygulamaları öğrenip kullanıcıların hizmetine sunmaları önemlidir. Kütüphane personelinin sayısının azalabileceğini ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır. Katılımcıların çoğu kütüphane personeli ile ihtiyaç duyduğu her anda iletişim kurabildiğini belirtmiştir. Kütüphane personeli hakkında genel anlamda olumsuz görüş bulunmamaktadır.
- Kaynakların çeşitliliği noktasında elektronik kaynaklar yanında basılı kaynakların yetersiz olduğu konusunda katılımcılar ağırlıklı olarak yorum yapmışlardır. Kullanıcıların istekleri üzerine kaynak temini yapılabilecektir. Elektronik kaynaklar konusunda kütüphanede yaşanan gelişmelerden çoğu katılımcının haberdar olduğu görülmektedir.
- Kütüphanenin elektronik ortamda yapmış olduğu kullanıcı eğitimleri ile ilgili olarak ise teorik eğitimler yanında teknik eğitimler de verilebilecektir. Katılımcılar daha detaylı eğitimler verilmesini istemektedir. Eğitimlerin doğrudan hedef kitleyi seçerek yapılması gerektiğini ifade eden kullanıcılar bulunmaktadır.
- Kullanıcıların bilgilendirmesi noktasında ise kütüphanenin belirli bir hizmet satın alındığında bilgilendirme yapıldığı belirtilmektedir. Akademik personel hizmetin sonlandırılacağına yakın da kendilerine bilgilendirme yapılması gerektiğini düşünmektedir. Kullanıcıların bilgilendirilmesi ile ilgili olarak fazlasıyla bilgilendirme yapıldığını

belirten katılımcılar da bulunmaktadır. Sık sık bilgilendirme yapıldığı zaman kullanıcının da duyarsızlaşabileceğini ve buna dikkat etmek gerektiğini belirtmektedirler. Farklı platformlar aracılığıyla bilgilendirme yapılabilir bunun yanında doğrudan hedef kitleyi muhatap alacak şekilde bir yapı planlanabilir.

- Kütüphaneler teknolojik gelişmelerden hizmetlerinde faydalanmayı bilmeli teknolojinin gerisinde kalmamalıdır. Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler kütüphaneler için bir tehlike oluşturmamakta; bu teknolojiler doğru kullanıldığı zaman bilgi hizmetlerinin etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır.
- Günümüzde artık kütüphane personeli daha donanımlı olmalıdır. Bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kendilerini geliştirmelidirler. Yönetim ve personel teknolojideki gelişmeleri takip etmeli bunu bilgi hizmetinde uygulayabilmelidir. Hizmet içi eğitimlere katılmalı ve bilgi okuryazarlığı alanında kendini yetiştirmelidir.
- Uzaktan erişim konusunda kütüphane kullanıcıları bilgilendirilmeli, yeni bir uzaktan erişim programı kullanılmaya başlandığı zaman kullanıcılar hemen haberdar edilmelidir.
- Kütüphane dönem dönem memnuniyet anketi uygulamalı sonuçlara göre kullanıcı istek ve talepleri yerine getirilmeli; eksik görülen hususlar düzeltilmeye çalışılmalıdır.
- Kütüphane ve kullanıcı arasında daima bir iletişim ortamı olmalı kullanıcılar kütüphane hakkında her türlü bilgilendirmeden anlık haberdar olabilmelidir. E-posta, blog, sosyal medya, mobil uygulamalar kullanılarak kütüphaneler daha tanınır hale getirilmelidir. Kurumsal sosyal medya hesapları kullanılarak kullanıcı ile sürekli iletişim kurulabilmelidir.
- Kütüphaneler artık önüne geçilemez bir şekilde dijital ortamlarda sürekli artmakta olan bilgiyi kontrol edebilmek ve kullanıcılara hızlı, doğru ve etkili bir şekilde hizmet verebilmek amacıyla teknolojiyi kullanmak zorundadır.

Bu araştırma Necmettin Erbakan Üniversitesinde yapılmıştır. Araştırmada uygulanan amaç, yöntem ve analizler farklı bölgelerde ve şehirlerdeki kurumlara uygulanabilir. Ayrıca bu araştırma sadece akademik personel üzerinde yapılmıştır. Gelecekte bu alanda yapılabilecek çalışmalarda araştırmacılar farklı demografik özelliklere sahip katılımcı gruplarına burada uygulanan amaç, yöntem ve analizleri uygulayarak yeni nitel araştırmalar gerçekleştirebilir. Bunun yanında dijitalleşmenin kütüphane personelini nasıl etkileyeceğine dair bir araştırma yapılabilir. Bu araştırmanın uygulama bölümünde nitel analiz yapılmıştır. Nicel analiz veya karma yöntem kullanılarak üzerinde çalışılan konu hakkında araştırmacılar tarafından farklı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

About this Collection | World Digital Library | Digital Collections | Library of Congress. (y.y.). 08 Şubat 2022 Tarihinde, adresinden erişildi

<https://www.loc.gov/collections/world-digital-library/about-this-collection/>

Acar, A. (2004). *Sanal Kütüphane Sistemleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Afzali, M. (2008). Karma Kütüphane: Dijital ve Geleneksel Kütüphanelerin Odak Noktası. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(3), 266–278.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/tk/issue/48932/624219>

Akbaytürk Çanak, T., Çelik, S., Çetinkaya, İ., Çukadar, S., Güneş, G., Gürdal, G., Holt, İ., Kaya, E., & Kaygusuz, A. (2014). *2023'e doğru Türkiye'de üniversite kütüphaneleri: Mevcut durum, sorunlar, standartlar ve çözüm önerileri*.

<http://hdl.handle.net/11376/474>

Akıncı Vural, Z. B. (y.y.). *Kurum Kültürü* . 30 Nisan 2021 Tarihinde, adresinden erişildi.

https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=FJmaDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT4&dq=beril&ots=ByAre3E750&sig=sGKIKfa_m4t7QyHnCF07S0IyAM&redir_esc=y#v=onepage&q=beril&f=false

Akkaya, M.A. ve Odabaş, H. (2019). *Bilgi merkezleri: Kütüphaneler – Arşivler – Müzeler*. Hiper yayın.

Alar, H. (2001). Kütüphaneciliğin Tarihçesi ve İlk Kütüphaneler. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 16, 295–308.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/32691>

Altundağ, O. (y.y.). *Kütüphane ve kütüphane türleri*.

Anameriç, H., & Rukancı, F. (2017). Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1938-1960): Retrospektif Bir Değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 49–70.

Arslan, B., & Nur, E. (2018). Teknolojinin Yeni Çocuğu: K Kuşağı. *AVRASYA Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 329–337.

<https://doi.org/https://doi.org/10.33692/avryad.510042>

Atılğan, D. (1995). Türkiye’de Kütüphaneciliğin Gelişimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 9(1), 10–20.

<http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/972>

Aydın, S. (2013). Atatürk Kitaplığı ve Sayısallaştırma Projesi Hakkında Bilgi. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(1), 214–215.

Baker, C. (2012). Review of World Digital Library. *Collaborative Librarianship*, 4(3), 128–129.

<https://doi.org/10.29087/2012.4.3.07>

Baltacı, D., & Özel, C. (2010). *Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi Kullanıcı Hizmetlerinde Web 2.0 Uygulamaları*.

<https://www.researchgate.net/publication/284183846>

Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231–274.

Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (2) , 368-388. DOI: 10.31592/aeusbed.598299

Bawden, D., Vilar, P., & Zabukovec, V. (2005). Education and training for digital librarians. *Aslib Proceedings*, 57(1), 85–98.

<https://doi.org/10.1108/00012530510579084>

Baydur, G. (1974). Amerikan Kongre Kütüphanesi Sınıflandırma Sistemi (LC Classification). *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), 219–226.

<http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/1705>

Bayraktar, Ş., & Bayraktar, S. (2017). *Bilgi Merkezlerinde Kullanıcı Odaklı Web Siteleri: MAKÜ Merkez Kütüphanesi İncelemesi*.

<https://www.researchgate.net/publication/338146613>

Bayter, M. (2018). Teknolojinin Kütüphane Kullanımı Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *A Research On The Effects Of Technological Library Use*, 13(21), 61–72.

<http://10.0.30.147/TurkishStudies.14015>

Borgman, C. L. (2003). *Social Practice in Design and Evaluation* (A. P. Bishop, N. A. Van House, & B. P. Buttenfield (ed.)). The MIT Press.

Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., Kaban, A. L., Taşçı, G., & Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35–63.

<https://doi.org/10.51948/AUAD.911584>

Capurro, R., & Hjørland, B. (2003). The concept of information. *Annual Review of Information Science and Technology*, 37(1), 343–411.

<https://doi.org/10.1002/ARIS.1440370109>

Crawford, W. (1999). *Being analog: creating tomorrow's libraries*. American Library Association.

Çağbayır, Y. (2017). *Ötüken Türkçe Sözlük*. Ötüken.

Çankırı, S. (2006). *Melez Kütüphanede Bilgi Erişim Sorunları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çiftci, M. Y. (2020). *Dijital kütüphanelerin kapıları hiç kapanmıyor - Son Dakika Haberleri*.

<https://www.trthaber.com/haber/egitim/dijital-kutuphaneler-bir-tik-uzakta-468020.html>

Çukadar, S., & Çelik, S. (2003). İnternete dayalı uzaktan öğretim ve üniversite kütüphaneleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 4(1), 31–42.

Daleğmez, İ., & Kurtoğlu, N. (2018). Kütüphanelerde Sosyal Medya Kullanımı : Ankara Üniversitesi Kütüphanesi Örneği. *III. Uluslararası Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrenci Kongresi*, Ankara.

Dalkıran, Ö. (2018). *Ağ Kuşaağının Bilgi Davranışları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Demiray, K., & Alaylıoğlu, R. (2004). *Ansiklopedik Türkçe Sözlük*. İnkılap.

digitalSSM Arşiv ve Araştırma | SSM. (y.y.). 09 Haziran 2022 Tarihinde, adresinden erişildi

<https://www.sakipsabancimuzesi.org/koleksiyonlar-ve-arastirmalar/arsiv-ve-arastirma-alani>

Diriarın, H. (2013). *İstanbul'daki Araştırma Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Hizmetleri: İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

Doğanay, A., Ataizi, M., Şimşek, A., Balaban Salı, J. & Akbulut, Y. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.

Dumanlı Kürkçü, D. (2015). İnternette Gazete Takibinde Dijital Yerliler ve Dijital Göçmenler. *İnet-Tr'15, XX. Türkiye'de İnternet Konferansı 1-3 Aralık 2015, İstanbul Üniversitesi*.

Duran, E., & Ertan Özen, N. (2018). Türkçe Derslerinde Dijital Okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31–46.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/turkegitimdergisi/issue/41487/464125>

Elçi, B. (2015). Dijital Çağda Dijital Bir Kütüphane Örneği: İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphane ve E-Kaynaklar. *Türk Kütüphaneciliği*, 29(2), 320–325.

Eşgi, N. (2013). Dijital Yerli Çocukların ve Dijital Göçmen Ebeveynlerinin İnternet Bağımlılığına İlişkin Algılarının Karşılaştırılması Comparison of Digital Native Children ' s and their Digital Immigrant Parents ' Perceptions Related to Internet Addiction. *Journal of Education*, 28(3), 181–194.

Gallica. (y.y.). 24 Mayıs 2022 Tarihinde, adresinden erişildi.

<https://gallica.bnf.fr/accueil/en/content/accueil-en>

Gregory, C. L. (2008). “But I want a real book”: An investigation of undergraduates' usage and attitudes toward electronic books. *Reference and User Services Quarterly*, 48(1), 10.

Göçoğlu, V. (2017). Dijital Kütüphanelerin Üniversite Akademik Performansına Etkisi : Kamu Yönetimi Disiplini Bağlamında Bir İnceleme The Effect of Digital Libraries On University ' s Academic Performance : An Investigation in the Context of Public Administration Discipline. *Yasama Dergisi*, 36, 93–120.

Habib, M. C. (2006). *Toward Academic Library 2.0: Development and Application of a Library 2.0 Methodology*. University of North Carolina at Chapel Hill.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, (2012). T.C. Resmi Gazete, 28170, 11 Ocak 2012.

<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=15780&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonnetmeliği&mevzuatTertip=5>

Heinrich, H. (2011). World Digital Library <http://www.wdl.org>. *Technical Services Quarterly*, 28(4), 464–466.

<https://doi.org/10.1080/07317131.2011.598076>

Hepkul, A. (2002). Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Anlizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1–12.

Holmberg, K., Huvila, I., Kronqvist-Berg, M., & Widén-Wulff, G. (2009). What is Library 2.0? *Journal of Documentation*, 65(4), 668–681.

<https://doi.org/10.1108/00220410910970294>

Holum, A., & Gahala, J. (2001). *Critical Issue: Using Technology To Enhance Literacy Instruction*. North Central Regional Educational Laboratory, Editorial Offices: NCREL, 1120 E. Diehl Rd., #200, Naperville, IL 60563. Tel: 800-356-2735 (Toll Free). For full text:

<http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issues/content/cntareas/reading/li300.htm>.

<http://www.ncrel.org/sdrs/areas/issues/content/cntareas/reading/li300.htm>.

Hutchinson, H. B., Rose, A., Benjamin, B., Carlson, A., & Druin, A. (2005). The International Children's Digital Library: A Case Study in Designing for a Multilingual, Multicultural, Multigenerational Audience. *Information Technology and Libraries*, 24(1), 4–12.

Işık, D. (2010). *Üniversite Kütüphanelerinde Kullanıcı Eğitimi: Ankaradaki Devlet Üniversite Kütüphanelerindeki Uygulamalar ve Elektronik Ortamda Kullanıcı Eğitimi İçin Öneriler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Işık, D. (2013). Üniversite Kütüphanelerinde Web 2.0 Teknolojilerinin Kullanımı ve Web Tabanlı Kullanıcı Eğitimi İçin Öneriler. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(1), 100–116. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tk/622115>

Ilomäki, L., Paavola, S., Lakkala, M., & Kantosalo, A. (2016). Digital competence—an emergent boundary concept for policy and educational research. *Education and Information Technologies*, 21(3), 655–679.

<https://doi.org/10.1007/s10639-014-9346-4>

Jenda, C., & Kesselman, M. (2008). Innovative Library 2.0 Information Technology Applications in Agriculture. *Agricultural information worldwide*, 1(2), 52–60.

<http://www.flickr.com/>

JISC. (2012). Developing Digital Literacies: Briefing Paper.

<https://elearning.jiscinvolve.org/wp/2012/06/26/new-jisc-developing-digital-literaciesbriefing-paper/>

Kakırman, A. (2001). Teknolojik Gelişmelerin Kütüphanelere Etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 15(2), 172–177.
<http://tk.org.tr/index.php/TK/article/download/673/670>

Karabulut, B. (2015). Bilgi Toplumu Çağında Dijital Yerliler, Göçmenler ve Melezler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 11–23.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/pausbod/384200>

Karagözoğlu Aslıyürek, M. (2016). Bilgi Teknolojileri ve Dijitalleşmenin Türkiye’de Bilgibilim Literatürüne Yansıması: Bilgi Dünyası Dergisi Örneği (2000-2014). *Bilgi Dünyası*, 17(1), 87–103.

<https://doi.org/10.15612/BD.2016.480>

Karagözoğlu Aslıyüksek, M., Bahtiyar, H., & (Firm), H. (2017). *Dijital kültür ortamında bilgi hizmetleri ve kütüphaneciler: C. Birinci basım*. İstanbul.

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=1864852&lang=tr&site=ehost-live>

Karataş Ateş, E. (2015). Dijitalleştirme Süreci ve Dijital Kütüphane Uygulamalarına Bir Bakış. İçinde *Journal of Turkish Studies* (C. 10, Sayı Volume 10 Issue 10).

<https://doi.org/10.7827/turkishstudies.8528>

Kaya, K. (2020). Dijital Nesil: K Kuşağı. *Econharran Harran Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(6), 34–54.

Kavak, A. (2018). *Değişen Kütüphanelerin ve Kütüphane Hizmetlerinin Kullanıcılar Üzerindeki Etkileri: Ankara Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.

Keseroğlu, H. S., & Demir, G. (2016). Antikçağda Bilim ve Kütüphane. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(3), 365–397.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/tk/issue/48653/618587>

Kızılaslan, D. (2017). *Bilgi Okuryazarlığı ve Üniversite Kütüphaneleri: Bilgi Okuryazarlığı Planı Hazırlama Unsurları* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul].

<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/43181.pdf>

Kilker, J. ;, & Gay, G. (1998). The social construction of a digital library: A case study examining implications for evaluation. *Information Technology and Libraries*, 17(2), 60–70.

Knudsen, D. R. (2020). Elusive boundaries, power relations, and knowledge production: A systematic review of the literature on digitalization in accounting. *International Journal of Accounting Information Systems*, 36, 100441.

<https://doi.org/10.1016/j.accinf.2019.100441>

Kopuz, S., & Cengiz, E. (2013). Müze Kütüphaneleri ve Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(3), 515–525.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/tk/issue/48830/622055>

Krippendorff, K. (2004). Reliability. İçinde *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology* (2nd. ed.). SAGE Publications Ltd.

https://books.google.com.tr/books?redir_esc=y&hl=tr&id=q657o3M3C8cC&q=211#v=snippet&q=211&f=false

Kurulgan, M. (2013). Bilgi Teknolojilerinin Kütüphane/ Bilgi-Belge Merkezlerine Etkisi: Toplumsal, Yapısal, Yönetimsel ve İşlevsel Açılardan Bir İnceleme. *Türk Kütüphaneciliği*, 27(3), 472–495.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/811424>

Kutluca, T., & Yalman, M. (2016). Geleneksel Kütüphanelere Alternatif Bir Tasarım: E-Kütüphane. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(35), 345–366.

<https://doi.org/10.31795/BAUNSOBED.645306>

Kütüphane Yönergesi. (y.y.). 15 Eylül 2022 Tarihinde, adresinden erişildi

<https://www.erbakan.edu.tr/storage/images/department/kutuphanedokumantasyon/vpn/Y%C3%B6nerge/Ku%C3%88tu%C3%88phane%20Y%C3%88nergesi.pdf>

Lale, A., & Tekke, A. (2022). Kültürel ve Tarihi Mirasa Erişimin Dijitalleşmesi. İçinde K. Akman, A. Tekke, & İ. E. Akpınar (Ed.), *Uluslararası Göbeklitepe'den Bugüne Türkiye'nin Tarihi ve Kültürel Mirası Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı* (ss. 73–78). Akademik Düşünce Yayınları.

https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=vwppEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA68&ots=FAS_lxNx0r&sig=1YST1Yo1s0oU5HfUQfQBG31h70&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Maden, S., Maden, A., & Banaz, E. (2018). Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Dijital Okuryazarlık Bağlamında Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 685–698.

<https://doi.org/10.17719/jisr.20185537239>

Maness, J. M. (2006). Library 2.0 Theory: Web 2.0 and Its Implications for Libraries. *Webology*, 3(2).

Martin, A. (2005). DigEuLit—a European framework for digital literacy: a progress report. *Journal of eLiteracy*, 2, 130-136.

Mcginty, J. (1997). *Developing a Digital Library: Scale Requires Partnership*.

Mollaoğlu, R. N. (2007). Müze Kütüphaneleri ve Müze Bilgi Ortamına Katkıları. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(3), 303–334.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/tk/issue/48937/624256>

Necmettin Erbakan Üniversitesi. (y.y.). 15 Eylül 2022 Tarihinde, adresinden erişildi

<https://www.erbakan.edu.tr/kutuphanedokumantasyon/sayfa/3999575>

No Title. (y.y.). 02 Şubat 2022 Tarihinde, adresinden erişildi.

<https://library.ircica.org/Projects/Digital>

Odabaş, H. (2016). Gelecekte Kütüphaneler ve Üniversite Kütüphanelerinde Yenilikçi Yaklaşımlar. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 797–811.

Oppenheim, C., & Smithson, D. (1999). What is the hybrid library? *Journal of information science*, 25(2), 97–112.

Ören, Ö. Ç. (2006). *Elektronik Danışma Hizmetleri: ODTÜ Kütüphanesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özel, N., & Çakmak, T. (2011). Çevrimiçi Kütüphane Kataloglarına Yönelik Kullanıcı Beklentileri: Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri Örneği User Expectations on Online Library Catalogs: Ankara University and Hacettepe University Libraries. *Bilgi Dünyası*, 12(1), 30–45.

- Özel, N., & Çakmak, T. (2012). *Yeni Nesil Kütüphane Katalogları: OPAC 2.0*.
- Özen, L. (2011). AccessIT Projesi, Müzelerde Dijitalleştirme ve Europeana (Avrupa Dijital Kütüphanesi Projesi). *Türk Kütüphaneciliği*, 25(1), 132–136.
- Parlak, B. (2017). Dijital Çağda Eğitim: Olanaklar ve Uygulamalar Üzerine Bir Analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Kayfor 15 Özel Sayısı), 1741–1759.
- <https://dergipark.org.tr/en/pub/sduibfd/issue/53208/708302>
- Pedró, F. (2006). *The New Millennium Learners: Challenging our Views on ICT and Learning*. May, 5–65.
- <https://publications.iadb.org/publications/english/document/The-New-Millennium-Learners-Challenging-our-Views-on-ICT-and-Learning.pdf>
- Raye, J. M. (2017). *HathiTrust Digital Library and Fair Use*.
- Sayar, K. (2016). Dijital Toplum. *TRT Akademi*, 1(2).
- Serin, M. (2020). Kütüphane Ruhü Geri Geldi. *ScienceUp Bilgi Bilimi*.
- Smiraglia, R. P. (2002). The Progress of Theory in Knowledge Organization. *Library Trends*, 50(3), 330–349.
- Soydan, E. (2012). E-Kitap Teknolojisi ve Baslı Kitabın Geleceği. *Batman University Journal of Life Sciences*, 1(1), 389–399.
- <https://dergipark.org.tr/en/pub/buyasambid/issue/29824/320892>
- Sönmez, E. E., & Gül, H. Ü. (2014). Dijital Okuryazarlık ve Okul Yöneticileri. *XIX. Türkiye’de İnternet Konferansı*, 27–29.
- Stephens, M., & Collins, M. (2007). Web 2.0, library 2.0, and the hyperlinked library. *Serials Review*, 33(4), 253–256.
- <https://doi.org/10.1080/00987913.2007.10765134>
- Stremousova, E., & Buchinskaia, O. N. (2019). Some Approaches to Evaluation Macroeconomic Efficiency of Digization. *Business, Management and Education*, 17(2), 232–247.
- Sucu, M. (2021). Çalışanların Dijitalleşme Faaliyetlerine Uyumu ve Örgüt İklimi Arasındaki İlişkiyi Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14(77), 1459–1473.

Süzer, R. (2020). *Üniversite Kütüphanesi Kullanıcılarının Bilgi Kaynağı Tercihleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tarihçe ve Genel Bilgi – Türk Kütüphaneciler Derneği. (y.y.). 02 Eylül 2021 Tarihinde, adresinden erişildi

<https://kutuphaneci.org.tr/hakkimizda/tarihce-ve-genel-bilgi/>

Taşkın, Z. (2011). İlkçağ Uygarlıklarında Kitap ve Kütüphane: Efes Celsus Kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(1), 86–96.

Tavluoğlu, C. (2013). *Üniversite Kütüphanelerinde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara].

<http://openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/1220>

Thelwall, M., & Vaughan, L. (2004). A fair history of the Web? Examining country balance in the Internet Archive. *Library and Information Science Research*, 26(2), 162–176.

<https://doi.org/10.1016/j.lisr.2003.12.009>

Toker, T., Akgün, E., Cömert, Z., & Edip, S. (2021). Eğitimciler İçin Dijital Yeterlilik Ölçeği: Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Milli Eğitim*, 50(230), 301–328.

<https://doi.org/10.37669/milliegitim.801607>

Tonta, Y. (2009). Dijital Yerliler, Sosyal Ağlar ve Kütüphanelerin Geleceği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), 742–768.

Tonta, Y. (2006). Kütüphaneler Sanal Güzergâhlara Mı Dönüşüyor? Are Libraries Becoming Virtual Destinations? *I. Uluslararası Bilgi Hizmetleri Sempozyumu*, 8.

<http://www.slp.ucop.edu/stats/>.

Toplu, M. (2010). Kil Tabletlerden Elektronik Yayıncılığa Kütüphanecilik Felsefesinin Gelişimi ve Dönüşümü. *Turkish Librarianship*, 24(4), 644–684.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/tk/issue/48858/622485>

Tsakonas, G., & Papatheodorou, C. (2006). Analysing and evaluating usefulness and usability in electronic information services.

<http://dx.doi.org/10.1177/0165551506065934>, 32(5), 400–419.
<https://doi.org/10.1177/0165551506065934>

Tunay, M. İ. (1970). Dünyanın Eski Kütüphanelerinden İskenderiye Kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(1), 25–26.

Uçak, N. Ö., & Topçu, Ö. Ş. (2012). *Günlük Yaşamda Bilgi Gereksinimi ve Halk Kütüphaneleri*.

Uçan, Ö. (2010). *Dijital Kütüphanelerde Veri Madenciliği Uygulamaları: Akdeniz Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Uğurlu, E. (2016). *Özel kütüphaneler*.

<https://docplayer.biz.tr/96290-Ozel-kutuphaneler-tanimi-ve-ozellikleri.html>

Ültay, E., Akyurt, H., & Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 188–201.
<https://doi.org/10.21733/ibad.871703>

Üstün, A. (1977). Üniversite Kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(4), 229–235.

Üstün, A. (1994). *Teknolojik Gelişmelerin Kütüphane ve Bilgi*. 8(3), 217–229.

Welcome to HathiTrust! | www.hathitrust.org | *HathiTrust Digital Library*. (y.y.). 08 Şubat 2022 Tarihinde, adresinden erişildi

<https://www.hathitrust.org/about>

White, G. W., & Crawford, G. A. (1997). Developing an electronic information resources collection development policy. *Collection Building*, 16(2), 53–57.

<https://doi.org/10.1108/01604959710164368>

White, S. (2011). HathiTrust Digital Library. *Reference Reviews*, 25(7), 7–8.

<https://doi.org/10.1108/09504121111168389>

Wilson, K. (2007). OPAC 2.0: Next generation online library catalogues ride the Web 2.0 wave! *Online Currents*, 21(10), 406–413.

https://researchportal.scu.edu.au/discovery/delivery/61SCU_INST:ResearchRepository/1267217430002368?l#1367367930002368

Xu, C., Ouyang, F., & Chu, H. (2009). The Academic Library Meets Web 2.0: Applications and Implications. *Journal of Academic Librarianship*, 35(4), 324–331.

<https://doi.org/10.1016/j.acalib.2009.04.003>

Yalçın, H. (2014). *Sosyal Ağlar ve Bilgi Hizmetleri: Ağ Kuşağının Kütüphanelerden Beklentileri* [Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi].

<http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/1213>

Yalçınkaya, Y. (2016). Dijital Kültür ve Dijital Kütüphane. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(4), 595–618.

<https://dergipark.org.tr/en/pub/tk/618521>

Yankın, F. B. (2018). Dijital Dönüşüm Sürecinde Çalışma Yaşamı. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 7(2), 1–38.

Yılmaz, B. (2011). Dijital Kütüphane Becerileri Konusunda Türkiye’de Durum: AccessIT Projesi Çerçevesinde Bir Değerlendirme . *Türk Kütüphaneciliği*, 25(1), 117–123.

<http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/578/574>

Yılmaz, B. (2014). Türkiye’de Dijital Kütüphanecilikle İlgili Bir Standart Ya Da Politika Bulunmuyor. *Bilişim Dergisi*, 42(166), 72–83.

Yurdadoğ, B. U. (2008). *Dijital toplumun öngördüğü bilgi uzmanlığı*. kaynak.unak.org.tr.

<http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak03/u03-5.pdf>

Yücel, G., & Burcu Adiloğlu, D. (2019). Dijitalleşme-yapay zeka ve muhasebe beklentileri. *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 17, 47–60.

<http://dergipark.gov.tr/muftad>

Zhou, Q. (2005). The development of digital libraries in China and the shaping of digital librarians. *Electronic Library*, 23(4), 433–441.

<https://doi.org/10.1108/02640470510611490>